

**UCHWAŁA NR III/20/2024
RADY GMINY DZWOLA**

z dnia 27 czerwca 2024 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski
i Modliborzyce**

Na podstawie art. 10g ust. 1 i 8, art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 609, z późn. zm.) oraz art. 3 pkt 3, art. 4 ust. 1 i art. 9 pkt 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 324, z późn. zm.), **Rada Gminy Dzwola** uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dzwola.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Dzwola

mgr inż. Marcin Marchut

Załącznik do Uchwały Nr III/20/2024
Rady Gminy Dzwola z dnia 27 czerwca 2024 r.

GMINA
DZWOLA

GMINA
GODZISZÓW

GMINA
JANÓW LUBELSKI

GMINA
MODLIBORZYCE

STRATEGIA ROZWOJU PONADLOKALNEGO

DLA GMIN: DZWOLA, GODZISZÓW, JANÓW LUBELSKI
I MODLIBORZYCE

JANÓW LUBELSKI
MAJ 2024R.

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Synteza diagnozy i założenia do strategii.....	8
2.1. Podstawowe informacje o Partnerstwie	8
2.2. Kluczowe wnioski diagnostyczne w obszarze społecznym	12
2.3. Kluczowe wnioski w obszarze gospodarczym.....	14
2.4. Kluczowe wnioski w obszarze przestrzenno-środowiskowym	15
2.5. Podstawowe wnioski z analizy powiązań funkcjonalnych	17
2.6. Potencjały obszaru Partnerstwa	20
2.7. Kluczowe problemy Partnerstwa	20
2.8. Uwarunkowania rozwoju	21
2.9. Kluczowe wyzwania dla Partnerstwa.....	22
2.10. Obszary potencjalnej współpracy	22
3. Cele Partnerstwa	24
3.1. Misja Partnerstwa	24
3.2. Cele strategiczne	25
3.3. Opis podejścia zintegrowanego	36
4. Projekty	39
5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	48
6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.....	54
7. Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku	64
8. System realizacji Strategii	68
8.1. Zasady realizacji Strategii	68
8.2. Struktura zarządzania Strategią	70
8.3. Aktualizacja Strategii.....	76
8.4. Zmiana składu Partnerstwa	76
8.5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	77

9. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji strategii	78
9.1. Wskaźniki realizacji Strategii.....	78
9.2. Monitorowanie procesu wdrażania strategii.....	84
9.3. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych.....	85
10. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	87
10.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania Strategii.....	87
10.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii i oceny efektów jej realizacji	91
11. Ramy finansowe i źródła finansowania	94

1. Wstęp

Samorządy lokalne mierzą się z wieloma wyzwaniami związanymi z procesami depopulacji, zmianami technologicznymi oraz zjawiskami natury globalnej, jak zmiany klimatyczne. W szczególnej sytuacji są obszary wiejskie, gdzie problemy te ujawniają się w większym nasileniu, powodując realne zagrożenie marginalizacją społeczno-gospodarczą. Jednocześnie obszary te dysponują wieloma zasobami, które odpowiednio wykorzystane mogą złagodzić występujące problemy, a w niektórych przypadkach mogą być przekute na atuty służące przyśpieszeniu procesów rozwojowych.

Wyzwania przed jakimi stoją samorządy skłoniły włodarzy gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski oraz Modliborzyce do poszukiwania nowych rozwiązań pozwalających na zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych wysokiej jakości oraz wspieranie rozwoju działalności gospodarczej. Jednym z takich rozwiązań jest usystematyzowana współpraca w ramach obszaru wykazującego powiązania w zakresie rynku pracy, świadczenia usług publicznych oraz komercyjnych czy występowania ponadgminnych struktur przyrodniczych. W trakcie prac nad „Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”¹ prowadzone były m.in. analizy mające na celu wyznaczenie miejskich obszarów funkcjonalnych miast powiatowych oraz zidentyfikowanie współzależności i relacji pomiędzy gminami. W przypadku Janowa Lubelskiego najsilniejsze związki wykazano pomiędzy gminami miejsko-wiejskimi: Janów Lubelski oraz Modliborzyce. Jednak ze względu na chęci współpracy w szerszym układzie oraz stwierdzone powiązania o nieco tylko słabszej sile ostateczny zasięg MOF Janowa Lubelskiego objął również gminy Dzwola i Godziszów.

Bazując na tych ustaleniach dnia 15 grudnia 2020 r. cztery gminy podpisały list intencyjny o współpracy i jako Partnerstwo „Zielona Brama Roztocza” przystąpiły do projektu pilotażowego Centrum Wsparcia Doradczego. Projekt ten, realizowany przez Związek Miast Polskich na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, wspierał partnerstwa z całej Polski w przygotowaniu przemysłanych

¹ Dokument przyjęty Uchwałą Nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021r.

strategii rozwojowych. Ponadto, szczegółowa analiza powiązań funkcjonalnych została przeprowadzona i przedstawiona w raporcie diagnostycznym opracowanym w ramach projektu „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego”².

Dnia 22 marca 2021r. Partnerstwo sformalizowało swoją współpracę zawierając porozumienie międzygminne i ustalając zasady współdziałania na rzecz opracowania i wdrażania Planu działań ZIT (strategii terytorialnej) na lata 2021-2027 dla MOF Janowa Lubelskiego³. Prace w ramach projektu CWD pozwoliły na przygotowanie istotnych dokumentów o charakterze analitycznym (Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Partnerstwa⁴) oraz programowym (Strategia terytorialna⁵). W toku dyskusji na temat przyszłości partnerskie samorządy podjęły decyzję, aby cele i kierunki dalszej współpracy wynikały ze strategii o szerszym charakterze – czyli strategii rozwoju ponadlokalnego, pełniącej jednocześnie funkcję strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych⁶. W związku z tym materiały powstałe w ramach projektu CWD a także informacje uzyskane w tym procesie od partnerów społecznych i gospodarczych zostały wykorzystane do opracowania niniejszego dokumentu. Również nazwa partnerstwa – Zielona Brama Roztocza – utrwalona w świadomości mieszkańców, wykorzystywana jest w niniejszym dokumencie jako określenie marketingowe, zamiennie z określeniami formalnymi (gminy partnerskie, gminy tworzące MOF).

„Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce” stanowi wyraz wspólnej polityki partnerskich gmin do roku 2030, nie odbierając żadnej z nich prawa do przygotowania własnej strategii rozwoju lokalnego. Jest to pierwszy tego typu dokument, opracowany we współpracy czterech gmin, wykorzystujący możliwości jakie daje znowelizowana ustawa o samorządzie gminnym⁷. Wypełnia on jednocześnie wymagania stawiane strategiom

² Szczegółowe informacje na temat projektu „Pilotaż CWD” w dalszej części rozdziału.

³ Porozumienie międzygminne z dnia 22 marca 2021r. w sprawie przystąpienia do opracowania i wdrażania Planu działań ZIT (strategii terytorialnej) na lata 2021-2027 dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego obejmującego gminy: Janów Lubelski, Modliborzyce, Dzwola i Godziszów oraz w sprawie pełnienia przez Gminę Janów Lubelski funkcji lidera wskazanego powyżej porozumienia międzygminnego

⁴ „Raport diagnostyczny. Partnerstwo Zielona Brama Roztocza”, kwiecień 2021r.

⁵ Strategia Terytorialna. Partnerstwo Zielona Brama Roztocza, wrzesień 2021r.

⁶ Możliwość taką daje Art. 34 ust 9. ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079)

⁷ Na podstawie Art. 10g ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40, 572)

terytorialnym⁸ niezbędnym do korzystania ze Zintegrowanych Instrumentów Terytorialnych (ZIT).

Podstawą formalną dla przygotowania niniejszej Strategii były:

- Porozumienie międzygminne z dnia 3 stycznia 2023 r. Gminy Janów Lubelski w porozumieniu z Gminą Modliborzyce, Gminą Dzwola, Gminą Godziszów określające zasady współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu przygotowania i realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego obejmującej gminy: Janów Lubelski, Modliborzyce, Dzwola i Godziszów pn. „Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce”;
- Uchwała Nr LVII/496/23 Rady Miejskiej w Janowie Lubelskim z dnia 3 marca 2023 r. w sprawie szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce”;
- Uchwała Nr LVIII/508/23 Rady Miejskiej w Janowie Lubelskim z dnia 31.03.2023r. zmieniająca uchwałę w sprawie szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce”.

Należy podkreślić, że przyjęty tryb ekspercko-partycypacyjny pozwolił na włączenie w jego przygotowanie wielu środowisk⁹.

⁸ Dotyczy to wymogów dla samej strategii, jak i powołania związku ZIT, określonych w Art. 34 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079)

⁹ Więcej na ten temat w rozdziale 10. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

2. Synteza diagnozy i założenia do strategii

2.1. Podstawowe informacje o Partnerstwie

Partnerstwo tworzą cztery gminy; dwie miejsko-wiejskie: Janów Lubelski i Modliborzyce oraz dwie gminy wiejskie: Dzwola i Godziszów. Dobór gmin do Partnerstwa był naturalną pochodną delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych.

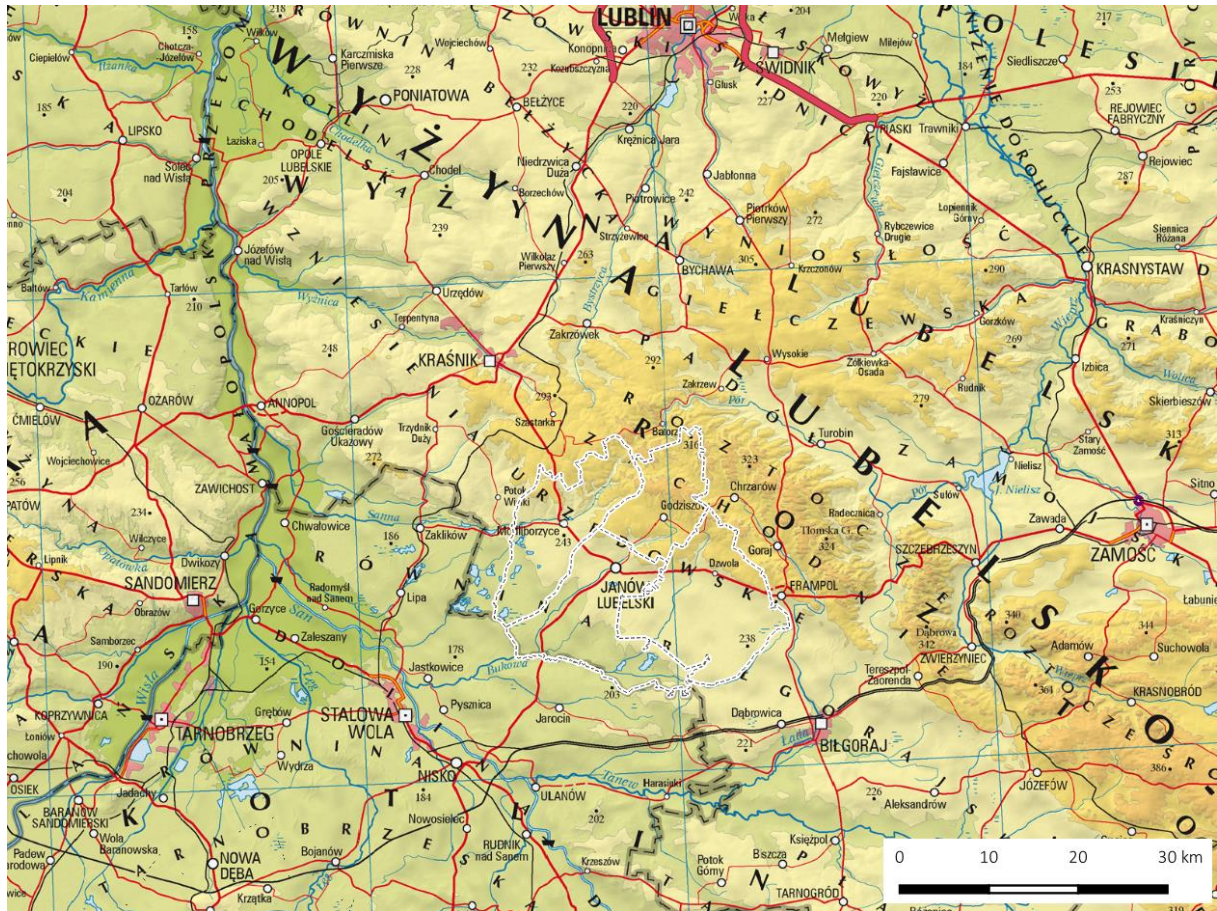
Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne

Gmina	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Dzwola (gmina wiejska)	200	6 296
Godziszów (gmina wiejska)	102	5 777
Janów Lubelski (gmina miejska)	179	15 491
Modliborzyce (gmina miejsko-wiejska)	153	7 064
łącznie	633	34 628

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności poszczególnych gmin (dane na dzień 31.12.2020 r.).

Partnerstwo zlokalizowane jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego, w obrębie zachodniego Roztocza. Przez obszar Partnerstwa przebiega korytarz transportowy paneuropejskiej sieci transportowej TEN-T sieć bazowa. Układ komunikacyjny zdefiniowany jest przez dwie drogi o znaczeniu krajowym: S19 Białystok - Lublin – Janów Lubelski – Rzeszów oraz DK 74 Kraśnik – Janów Lubelski – Zamość.

Ryc. 1. Położenie Partnerstwa „Zielona Brama Rostocza”

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

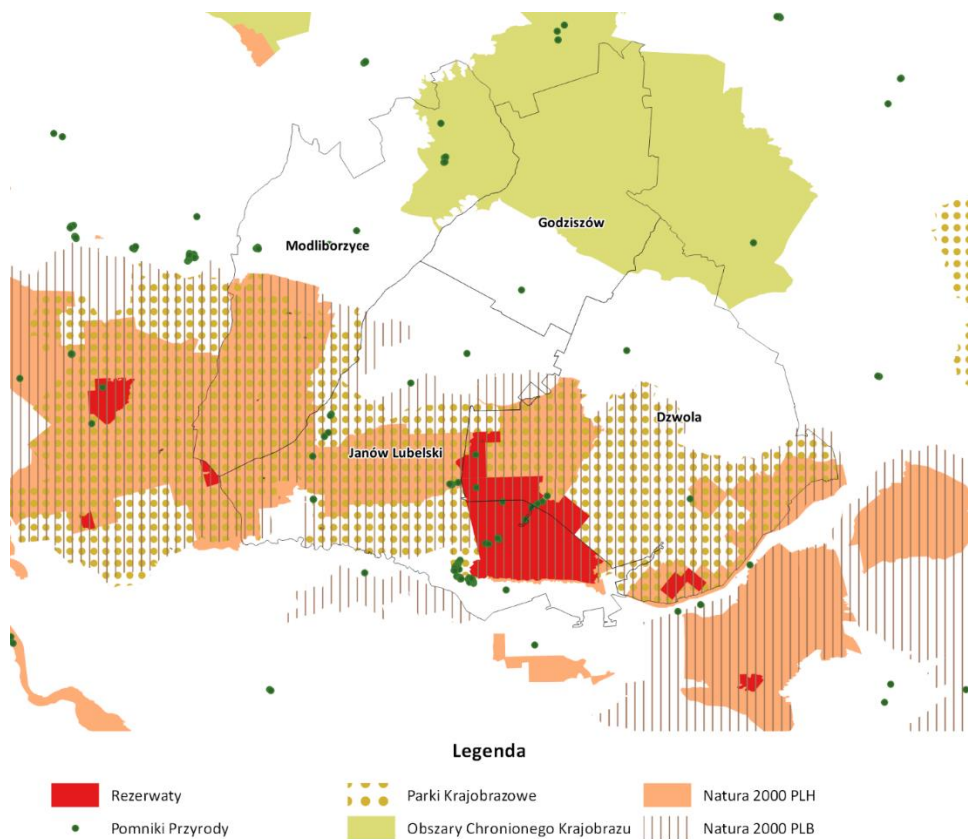
Pod względem przyrodniczym obszar Partnerstwa zalicza się do najcenniejszych obszarów województwa lubelskiego. Na jego dobrze zachowane i różnorodne środowisko przyrodnicze składają się niezwykle bogate zasoby przyrody żywej i nieożywionej, w tym zwłaszcza obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną. Występują tutaj niemal wszystkie możliwe formy ochrony: rezerваты, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody oraz obszary Natura 2000 (Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków jak też Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk).

Udział obszarów chronionych w ogólnej powierzchni gmin tworzących Partnerstwo mieści się w przedziale 60-80% w przypadku Janowa Lubelskiego (w tej gminie 73%) i Dzwoli oraz 40-60% w gminach Modliborzycze i Godziszów.

Obszary leśne, w znacznym stopniu zachowujące charakter puszczański (jako relikw dawnej Puszczy Sandomierskiej), to jeden z największych zwartych kompleksów

leśnych w Europie, którego część znajdująca się w granicach Partnerstwa, chroniona jest w ramach Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie”.

Ryc. 2. Formy ochrony przyrody

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Obszar Partnerstwa zlokalizowany jest w tzw. pasmach kulturowych, które tworzą wielkoprzestrzenne struktury, wyznaczone na obszarach koncentracji potencjału kulturowego województwa lubelskiego.

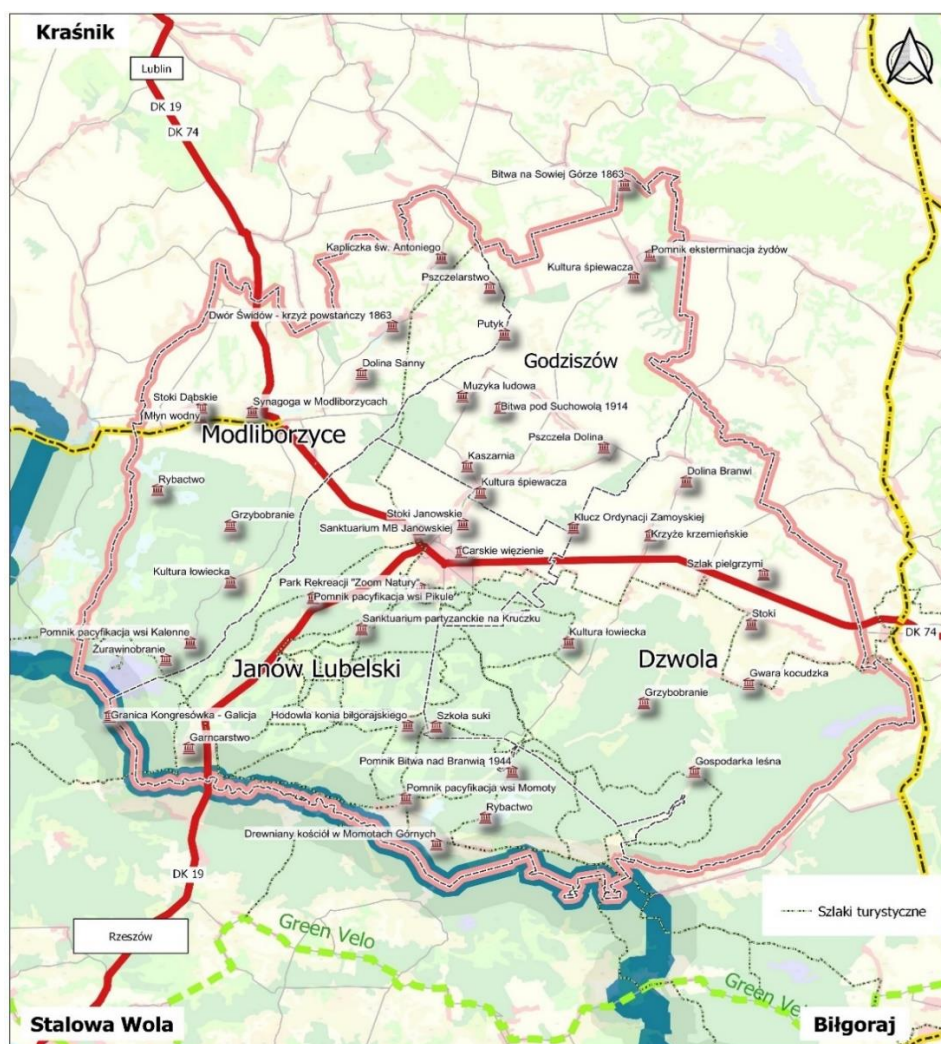
Teren Partnerstwa objęty jest pasmem pogranicza kulturowego, rozciągającego się od Haczowa (woj. podkarpackie) po Drohiczyn (woj. podlaskie), wyznaczonego przez obiekty sakralne chrześcijaństwa (greckokatolickie, rzymsko-katolickie, prawosławne) i judaizmu.

Obszar Partnerstwa to także roztoczańsko-puszczańskie pasmo osadnictwa leśnego, dla którego typowe są wsie rozproszone o nieregularnym układzie pól, występujące głównie w gminach Dzwola i Janów Lubelski.

Na potencjał kulturowy obszaru Partnerstwa składają się także liczne sanktuaria i miejsca pielgrzymkowe, miejsca pamięci narodowej, w tym miejsca wydarzeń oraz bitew i potyczek historycznych, obiekty sakralnego budownictwa drewnianego i inne.

Park rekreacji Zoom Natury w Janowie Lubelskim został wpisany do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz do do zbioru obiektów „dobra kultury współczesnej o znaczeniu regionalnym”, do którego należą obiekty i założenia o szczególnej wartości kulturowej.

Ryc. 3. Obiekty kulturowe w obszarze Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne, Waldemar Futa

2.2. Kluczowe wnioski diagnostyczne w obszarze społecznym

Sytuacja Partnerstwa jest umiarkowanie dobra w zakresie czynników demograficznych, szczególnie po uwzględnieniu ogólnokrajowego charakteru takich zjawisk, jak starzenie się społeczeństwa i migracje do większych ośrodków miejskich. Występują wewnętrzne zróżnicowania w ramach Partnerstwa – w Dzwoli, Godziszowie i Modliborzycach utrzymuje się stały udział młodszych grup wiekowych, podczas gdy w Janowie Lubelskim zauważalny stał się proces starzenia się społeczeństwa gminy. Analizie poddano także dynamikę zjawisk demograficznych. Proces starzenia się jest zgodny z ogólnymi tendencjami. W przypadku Dzwoli, Godziszowa i Modliborzyc jest on relatywnie wolniejszy. Ogólnie ubytek mieszkańców jest jednak proporcjonalnie mniejszy niż w sąsiednich ośrodkach takich jak Stalowa Wola, Kraśnik i Biłgoraj.

Z pewnością występujące **ujemne saldo migracji osób młodych** (w wieku 15-39 lat) negatywnie rzutuje na kwestie ludnościowe. Jednak przyciąganie osób z tej grupy wiekowej przez duże miasta wojewódzkie ma charakter powszechny i dotyczy wszystkich ośrodków w regionie (i to nawet w znacznie większym stopniu).

Ogólny obraz Partnerstwa w obszarze demografii, ale i kapitału społecznego, uzupełnia bardzo dobra sytuacja w zakresie trwałości związków małżeńskich i statusu rodziny.

Aktywności obywatelskie w Partnerstwie „Zielona Brama Roztocza” przejawiają się w jej tradycyjnych formach – utrzymywaniu silnych więzi rodzinnych oraz udziale w wyborach lokalnych. W mniejszym stopniu polegają na tworzeniu organizacji pozarządowych, które miałyby przejmować od samorządu obowiązki związane z realizacją zadań na rzecz mieszkańców.

Wyraźnie zauważalne jest, że **instytucja rodziny** stanowi bardzo mocne podstawy budowy wszelkich relacji. Podejście do rodziny cechuje się tradycjonalizmem i jest w regionie na znacznie wyższym poziomie niż w innych częściach kraju. Jest to element budujący również wizerunek stabilności i pewności oraz poszanowania wartości i tradycji. Z kolei zinstytucjonalizowane formy wsparcia rodziny nie są rozwinięte w podobnym stopniu, choć samorządy wykazują w tym względzie niemały wysiłek organizacyjny i finansowy.

Aktywność obywatelska mieszkańców Partnerstwa przejawia się m.in. w dobrej frekwencji w wyborach lokalnych, a w mniejszym stopniu jest realizowana poprzez działalność organizacji pozarządowych.

W zakresie **bezpieczeństwa** należy podkreślić bardzo niski poziom wszystkich rodzajów przestępczości. Ten obraz wzmacnia również relatywnie niewielka liczba wypadków przy pracy. Co więcej, sytuacja w obszarze bezpieczeństwa osobistego ulega stałej poprawie.

Wysoko ocenić należy także poziom **bezpieczeństwa zdrowotnego**. Tak dostępność do usług zdrowotnych, jak i wskaźniki związane ze zgonami i zachorowaniami rysują pozytywny obraz Partnerstwa, również wysoko oceniany przez mieszkańców.

W zakresie **dostępności i jakości usług** oraz infrastruktury sytuacja Partnerstwa nie odbiega od głównych trendów, zachodzących w polskich samorządach. *In plus* uwidacznia się wysoki poziom **usług zdrowotnych**, które są zawsze szczególnie uważnie oceniane przez mieszkańców. Gorzej ocenić można natomiast usługi z zakresu **pomocy społecznej**, ale po uwzględnieniu specyfiki regionalnej, cztery gminy tworzące Partnerstwo zdają się nie odbiegać pod tym względem od sąsiednich samorządów. **Usługi edukacji** (przedszkolnej i szkolnej) świadczone są w sieci placówek odpowiadającej rzeczywistemu zapotrzebowaniu i zapewniają ich wysoką jakość. Świadczą o tym wyniki egzaminów ósmoklasistów oraz maturalne, zbliżone bądź wyższe niż średnie dla województwa lubelskiego. Natomiast **potrzeby sfery edukacji są związane z dostosowaniem placówek do aktualnych standardów dostępności**, sprostania wymogom opieki i edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także umożliwienia realizacji programów rozwojowych. Do najistotniejszych problemów należą: brak urządzeń umożliwiających poruszanie się w budynku (schodotąży, winda); brak pochylni, podjazdu do budynku; brak poręczy i uchwytów w ciągach komunikacyjnych; niedostosowanie łazienek do potrzeb osób z niepełnosprawnościami; nieodpowiednia szerokość drzwi oraz przejść; brak antypoślizgowych powierzchni korytarzy i właściwego oświetlenia; brak wyposażenia, np. pętla indukcyjna, dodatkowe oznaczenia w języku Braille'a; brak dostępu do tłumacza języka migowego; brak miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami.

Powyższe potrzeby są zbieżne z wnioskami dotyczącymi infrastruktury edukacyjnej zawartymi w dokumencie „Mapa potrzeb w zakresie infrastruktury edukacyjnej i społecznej w województwie lubelskim”¹⁰. Za najbardziej adekwatne formy wsparcia placówek przedszkolnych i szkolnych uznano: doposażenie obiektu, dostosowanie infrastruktury oraz podnoszenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli.

¹⁰ „Mapa potrzeb w zakresie infrastruktury edukacyjnej i społecznej w województwie lubelskim”, załącznik do uchwały nr CCCXLV/6007/2022 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 14 marca 2022 r.

2.3. Kluczowe wnioski w obszarze gospodarczym

Gminy Partnerstwa wpisują się w zakresie przedsiębiorczości w ogólny trend polskich samorządów.

Pozytywnie można ocenić rosnący udział sektora **przetwórstwa przemysłowego**, wykazujący **lepszą dynamikę** nawet w porównaniu z tradycyjnie silnym ośrodkiem przemysłowym jakim jest Stalowa Wola. Utrzymuje się pozytywna dynamika wskaźników dotyczących nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych, choć zaburzenia jakie w gospodarce wywołała pandemia Covid-19, mogą zachwiać tym trendem w perspektywie długookresowej.

Istotną cechą poszczególnych gmin jest malejące, ale nadal dodatnie **saldo liczby osób w wieku 20-24 i 60-64** przyrównanych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Pokazuje to na nadal istniejący potencjał w zakresie zapewnienia pracowników dla lokalnych przedsiębiorstw. W perspektywie następnych lat może jednak pojawić się silniejsza tendencja do przyciągania osób młodych przez rynki pracy dużych aglomeracji Lublina i Rzeszowa, szczególnie po zwiększeniu dostępności tych ośrodków dzięki oddaniu do użytku drogi ekspresowej S19.

Równoległe do powyższych trendów, Partnerstwo cechuje się wysokim odsetkiem **osób długotrwale bezrobotnych** na tle łącznej grupy bezrobotnych, wyższym niż średnia dla całego kraju, ale także i dla województwa lubelskiego. W przyszłości rodzić to będzie obawy o realność przywrócenia części osób bezrobotnych na rynek pracy. W Partnerstwie nadal widoczne jest także zjawisko bezrobocia wśród osób do 25 roku życia. Będzie ono skutkowało przyciąganiem młodych mieszkańców Partnerstwa (zwłaszcza z tej grupy wiekowej) przez sąsiednie ośrodki – Stalową Wolę, Kraśnik, Biłgoraj. Jeżeli wraz z przemieszczaniem się za miejscem pracy nastąpi zmiana miejsca zamieszkania, to doprowadzi to do nasilenia się zjawisk migracyjnych.

Dochody mieszkańców Partnerstwa nie odbiegają od wartości dla innych ośrodków w województwie lubelskim i sąsiednich terenach województwa podkarpackiego, a także od analogicznych samorządów z terenu całego kraju. Pozytywnie wypada ocena stopnia zróżnicowania dochodów mieszkańców. Brak jest zbyt silnej dywersyfikacji w tym względzie.

Pod względem zasilania **budżetów JST** z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych słabiej wypadają gminy Partnerstwa, z wyjątkiem Janowa Lubelskiego. Wpływy z tego tytułu w przeliczeniu na jednego mieszkańca w Dzwoli,

Godziszowie i Modliborzycach są istotnie niższe niż w analogicznych samorządach w skali kraju.

W zakresie stanu **finansów lokalnych** należy stwierdzić, że w budżetach gmin rosną dochody bieżące, ale w znacznym stopniu wzrost ten jest generowany przez kwoty dotacji na zadania bieżące. Oznacza to, że stopniowo gminy Partnerstwa będą miały coraz mniejszą dowolność w kształtowaniu swoich wydatków.

Po stronie wydatków bieżących również można zaobserwować stały wzrost. Jednocześnie w kategorii wydatków majątkowych, występuje okresowo duża zmienność ze względu na fakt, że samorzady Partnerstwa dokonują inwestycji głównie w sytuacji zapewnienia finansowania zewnętrznego.

Wartość istotnego miernika jakim jest **nadwyżka operacyjna** dla gmin Partnerstwa lokuje się poniżej wartości średnich dla analogicznych grup porównawczych. W efekcie gminy nie mogą opierać swoich planów rozwojowych na własnych zasobach, a muszą poszukiwać środków dotacyjnych i grantowych. Obserwacje te potwierdza fakt, że dotychczas wydatki majątkowe były w znacznie większym stopniu oparte na środkach pochodzących z UE.

2.4. Kluczowe wnioski w obszarze przestrzenno-środowiskowym

Partnerstwo cechuje **wysoki udział lasów** w powierzchni ogółem. Co więcej, przeważająca część obszaru Partnerstwa objęta jest różnymi **formami ochrony przyrody**. Tak duże zagęszczenie czynników sprzyjających zachowaniu substancji przyrodniczej może tworzyć tak potencjał jak i barierę choćby dla rozwoju działalności przemysłowej. Jest to jednocześnie kluczowy **zasób dla rozwijania branż istotnych dla gospodarki lokalnej**, w szczególności turystyki. Dlatego też gminy Partnerstwa kładą silny nacisk na realizację projektów związanych z zieloną energią i dbałością o środowisko naturalne. Przykładami mogą być projekty w zakresie montażu instalacji solarnych, fotowoltaicznych czy wymiany przestarzałych źródeł ciepła zarówno w gospodarstwach domowych jak i w budynkach użyteczności publicznej. Wciąż istnieją potrzeby w tym zakresie ponieważ część budynków będących w zarządzie samorządów **nie spełnia aktualnych wymogów dotyczących efektywności energetycznej budynków**. Budynki w obecnym stanie posiadają przestarzałe, nieefektywne i nieekologiczne źródła ciepła na paliwo stałe (węgiel kamienny). Wykonane są w niskim standardzie energetycznym i nie spełniają aktualnych warunków technicznych – przegrody

zewnątrznie nie posiadają izolacji cieplnej, stolarka okienna i drzwiowa jest nieszczelna, nie spełniająca aktualnych warunków technicznych, brak odnawialnych źródeł energii.

W obliczu rosnących cen energii powoduje to wzrost obciążeń dla budżetów JST, a przede wszystkim wpływa negatywnie na osiąganie celów klimatycznych (redukcja emisji gazów cieplarnianych oraz pyłów).

Sieć wodną tworzą rzeki i zbiorniki wodne, które stanowią dodatkowe możliwości rozwoju turystyki. Obszary wzdłuż części rzeki Biała oraz wzdłuż Bukowej są narażone na występowanie powodzi (głównie 10 letniej). Są to obszary leśne lub rolne¹¹.

Dostępność komunikacyjna Partnerstwa jest istotnie ograniczona brakiem połączeń kolejowych oraz utrudnionym dojazdem indywidualnymi środkami komunikacji. Oddanie do użytku drogi ekspresowej Via Carpatia, planowana budowa obwodnicy w ciągu DK74 oraz połączeń kolei aglomeracyjnej, zmieniają jednak diametralnie ten obraz.

Dostępność komunikacyjna rozumiana jako **dostęp do Internetu i możliwość wymiany informacji** pomiędzy mieszkańcami oraz w relacjach mieszkańcy-urząd jest na terenie MOF relatywnie słabo rozwinięta. Trzy z czterech gmin MOF zaliczają się do grupy gmin w województwie lubelskim (ok. 25%) o najniższych wskaźnikach penetracji budynkowej zasięgami Internetu stacjonarnego¹². Z kolei „Program rozwoju kompetencji cyfrowych”¹³ stwierdza, że „wartość indeksu DESI dla Polski wskazuje na konieczność intensyfikacji działań w zakresie transformacji cyfrowej”¹⁴. W 2021 r. Polska zajęła 24. miejsce na 27 państw członkowskich, a jeśli chodzi o komponent „cyfrowe usługi publiczne” Polska wyprzedza jedynie 5 państw w UE. Mieszkańcy MOF oczekują wysokiej dostępności usług publicznych, tj. świadczenia ich w dowolnym czasie, w tym w sposób zdalny oraz szybkiego załatwiania spraw urzędowych. Poszczególne gminy wchodzące w skład MOF podejmowały dotąd

¹¹ Na podstawie map zagrożenia powodziowego (<http://mapy.isok.gov.pl>)

¹² „Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2022 roku”, Urząd Komunikacji Elektronicznej, Warszawa, czerwiec 2023

¹³ „Program rozwoju kompetencji cyfrowych”, projekt z lipca 2022r. skierowany do konsultacji społecznych, Ministerstwo Cyfryzacji

¹⁴ Ibidem. Wskaźnik DESI to Indeks Cyfrowej Gospodarki i Społeczeństwa Cyfrowego, który syntetyzuje osiągnięcia poszczególnych krajów w czterech wymiarach: kapitał ludzki, łączność (dostęp do internetu), integracja technologii cyfrowych w przedsiębiorstwach, cyfrowe usługi publiczne.

działania w tym zakresie, jednak były to działania nieskoordynowane, wskutek czego każda z gmin prezentuje obecnie różny stopień informatyzacji, a co za tym idzie zapewnia mieszkańcom odmienne możliwości korzystania z usług elektronicznych (lub nie zapewnia ich w ogóle). „Program rozwoju kompetencji cyfrowych” podkreśla również, że dostępność i jakość świadczonych usług online oraz informacji udostępnianych przez administrację publiczną jest pochodną stopnia dokonanej transformacji cyfrowej (w warunkach wymagających stałego podnoszenia kwalifikacji cyfrowych). Rozproszenie i zróżnicowane jakościowe e-usług w MOF świadczy o potrzebie zwiększenia nakładów w obszarze podnoszenia i profilowania kwalifikacji oraz kompetencji cyfrowych pracowników administracji (w tym m.in. w aspektach poprawy dostępności cyfrowej i jakości rozwiązań informacyjno-komunikacyjnych).

2.5. Podstawowe wnioski z analizy powiązań funkcjonalnych

Ważną informację dla zbadania istniejących powiązań w ramach Partnerstwa zawiera „Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w województwie lubelskim”, wykonana w ramach prac na SRWL 2030. Wyniki analizy wielokryterialnej¹⁵ pod kątem spełnienia wymaganej minimalnej liczby mierników wskazały, że założone minimum spełniają tylko 2 jednostki administracyjne: gmina miejsko-wiejska Janów Lubelski (w tym część miejska jako rdzeń) oraz gmina miejsko-wiejska Modliborzyce. Jednak dwie kolejne gminy, o nieco tylko słabszych powiązaniach wyraziły mocną wolę współpracy w ramach MOF. Nowy zasięg MOF został potwierdzony odpowiednią zmianą w ostatecznym dokumencie SRWL, zgodnie z którą gminy Modliborzyce, Godziszów oraz Dzwola zostały wskazane jako strefa zewnętrzna MOF. Oznacza to, że poza obiektywnymi miernikami znaczenie mają również takie czynniki jak subiektywne poczucie społeczności bycia częścią danego OF, a także inne procesy rzeczywiste, które albo są trudne do uchwycenia w statystyce albo wymagają przyjęcia innych mierników.

Kolejny wkład do identyfikacji powiązań funkcjonalnych wniosła analiza przeprowadzona dla Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza” w „Raporcie diagnostycznym” w ramach projektu „Pilotaż CWD”. Przynosi ona następujące wnioski:

¹⁵ Do dokonania tej oceny przyjęto zestaw wskaźników dobranych dla ośrodków lokalnych w województwie lubelskim

- w zakresie **usług edukacyjnych** opieka przedszkolna realizowana jest na terenie własnej gminy natomiast edukacja podstawowa realizowana jest głównie na terenie MOF. Wybór miejsca korzystania z edukacji przedszkolnej i podstawowej jest związany bezpośrednio z dostępnością komunikacyjną, preferowane jest najbliższe otoczenie. Wyjątkiem są dojazdy rodziców do pracy poza MOF, wtedy często także dzieci korzystają z usług edukacyjnych w miejscu pracy rodziców. Natomiast ze szkół ponadpodstawowych w Janowie Lubelskim korzystają głównie mieszkańcy tej gminy, a większość uczniów pozostałych gmin wybiera naukę w Stalowej Woli, Biłgoraju czy Potoczku. Na decyzje te mają wpływ dodatkowa oferta większych ośrodków (kulturalna, perspektywa znalezienia pracy) czy specjalizacja szkoły (Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Potoczku);
- w zakresie **usług zdrowotnych** na poziomie podstawowym bilans przepływu usług jest przeważnie zrównoważony w obrębie każdej z gmin, z niewielkim odchyleniem na korzyść Janowa Lubelskiego, co świadczy że kluczowym czynnikiem wyboru jest dogodna lokalizacja i dostępność komunikacyjna ośrodków POZ. Jednak w przypadku usług specjalistycznych i szpitalnych, obserwowana jest zdecydowana dominanta Janowa Lubelskiego i jego centralne, jako „eksportera usług”, oddziaływanie na MOF. Zatem Janów Lubelski jako ośrodek ponadlokalny dysponuje w zakresie usług zdrowotnych dobrze wykształconymi funkcjami. Obserwowana jest prawidłowość, iż im wyższy stopień specjalistycznych usług zdrowotnych, tym częściej wybierany jest ośrodek zewnętrzny (Lublin), co jest naturalne, gdyż tylko ośrodek o znaczeniu ponadregionalnym oferuje usługi na najwyższym poziomie specjalistycznym;
- w zakresie **usług kultury** wyraźnie widoczna jest tendencja do korzystania z usług i imprez kultury popularnej i rozrywki na terenie własnej gminy. Odwrotne natomiast proporcje zarysowują się dla wydarzeń zaliczanych do usług z zakresu kultury wysokiej, takich jak: teatr, koncerty i wystawy. Niemal $\frac{3}{4}$ respondentów deklarowało, że korzysta z nich w miastach poza terenem Partnerstwa, głównie w Lublinie;
- Janów Lubelski szczególnie wyraźnie pełni centralną rolę w obszarze **usług o charakterze rynkowym**. Jest to ważne miejsce dla mieszkańców trzech pozostałych gmin do dokonywania zakupów artykułów przemysłowych, odzieży, AGD, a także w sieciach handlowych, większych sklepach i hurtowniach. W mniejszym ale również istotnym stopniu mieszkańcy sąsiednich gmin korzystają w Janowie Lubelskim z usług typu "beauty" (fryzjer, kosmetyczka, solarium, spa, itp.);

- **rynek pracy** jest obszarem relatywnie mocno wiążącym mieszkańców gminy z miejscem zamieszkania. Prawie ¾ respondentów internetowego badania opinii wskazało jako miejsce swojej pracy miejscowość w której mieszka lub inną gminę MOF. Ma to związek z pracą w gospodarstwie rolnym lub lokalnych przedsiębiorstwach i usługach.

Gminy tworzące Partnerstwo „Zielona Brama Roztocza” oferują zarówno usługi podstawowe, tzw. usługi niskiego rzędu, świadczone w najbliższym otoczeniu jak i usługi rzadkie - wyższego rzędu, mające szerszy zasięg przestrzenny. Dlatego też rysują się dwie **funkcjonalności** Partnerstwa, z punktu widzenia procesów rozwojowych:

- **funkcja turystyczna** - dla całego obszaru, dedykowana do tworzenia usług czasu wolnego (turystyka aktywna, rekreacja), uwzględniająca konieczność ochrony wartości przyrodniczych;
- dla gminy **Janów Lubelski**, jako ośrodka wskazanego do **rozwoju funkcji subregionalnych, dominująca funkcja usługowa z silnym udziałem produkcji przemysłowej.**

Można wyraźnie wskazać następujące wnioski:

- dominująca **pozycja Janowa Lubelskiego**, jako wyraźnego ośrodka centralnego, rdzeniowego MOF;
- silna **koncentracja przestrzenna** zasobów i występujące uwarunkowania powodują efekt koncentracji funkcji, co przekłada się na specjalizację poszczególnych gmin członków Partnerstwa;
- ze względu na efekt koncentracji trudno mówić o uzupełnianiu się oferty usług publicznych i rynkowych dostępnych na obszarze Partnerstwa;
- wydaje się, że można jednak mówić o **spójności obszaru** całego Partnerstwa, przy czym raczej w wymiarze społecznym niż terytorialnym czy ekonomicznym;
- niecały obszar Partnerstwa został zakwalifikowany do krajowych obszarów problemowych zagrożonych trwałą marginalizacją. Jednocześnie Partnerstwo jest postrzegane jako jeden obszar funkcjonalny w polityce rozwoju województwa.

2.6. Potencjały obszaru Partnerstwa

- Zwraca uwagę, że wszystkie **zasoby** są bardzo mocno związane z miejscem, mają silnie endogeniczny charakter i są unikalne.
- W bardzo wielu wskazaniach wyróżniają się elementy związane z: **środowiskiem naturalnym** (przyrodniczym), dziedzictwem kulturowym oraz **dziedzictwem duchowym** (pamięcią historyczną, tożsamością, wiarą). Obserwuje się także silną zbieżność wyników uzyskanych w trakcie warsztatów z wcześniej prowadzonymi badaniami ankietowymi uczniów, mieszkańców i lokalnych liderów.
- Wszystkie wskazane w etapie diagnostycznym **produkty** są bezpośrednio związane ze zidentyfikowanymi zasobami Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza”. Jednocześnie zwraca uwagę **koncentracja przestrzenna** najwyżej ocenionych produktów w Janowie Lubelskim. Buduje to potencjał rozwojowy tego ośrodka i wskazuje, że Janów Lubelski jest miejscem kluczowym dla lepszego wykorzystania zasobów całego Partnerstwa.
- **Produkty**, które dostarczają obecnie największych korzyści, a jednocześnie mają największe możliwości dalszego wzrostu, zogniskowane są wokół dwóch kategorii: przedsiębiorczość oraz działalność promocyjna. Daje to ważną wskazówkę w zakresie **ukierunkowania potencjału współpracy Partnerstwa w strategii rozwoju**.
- Przyjmuje się, że część zasobów ma wciąż znaczne możliwości dla rozwoju istniejących już produktów, ale również dla kreowania nowych produktów.
- Najwyżej ocenione zasoby i produkty wskazują na naturalną **predyspozycję obszaru Partnerstwa** do pełniejszego zagospodarowania i wykorzystania walorów przyrodniczych, środowiskowych i kulturowych dla budowania **produktów tworzących ofertę usług czasu wolnego**. Przede wszystkim **turystyki aktywnej, kulturowej i rekreacji** z równoczesnym rozwojem **aktywności usługowych i przemysłowych** w Janowie Lubelskim.

2.7. Kluczowe problemy Partnerstwa

- brak (dobrze płatnych) **miejsc pracy**;
- **depopulacja** gmin z terenu Partnerstwa - osoby młode często wyjeżdżają do innych miast lub emigrują za granicę;
- brak **współpracy** między lokalnymi przedsiębiorcami;
- brak nowych **mieszkań**, szczególnie dla młodych;

- ograniczone **środki budżetowe** samorządów na przedsięwzięcia rozwojowe;
- brak napływu większych **inwestorów**;
- trudność z dyskontowaniem zasobów przyrodniczych jako produktu turystycznego, brak rozpoznawalnej **marki**;
- trudność wejścia w szersze terytorialnie struktury **współpracy** ekonomicznej, inwestycyjnej;
- zbyt krótki sezon turystyczny;
- niska emisja;
- bardzo rozdrobniona struktura **gospodarstw rolnych**;
- niska atrakcyjność szkół średnich.

2.8. Uwarunkowania rozwoju

Uwarunkowania to czynniki, które mogą pozytywnie lub negatywnie wpływać na potencjał rozwoju Partnerstwa.

Najważniejsze uwarunkowania:

- **umiejętność współpracy w układzie terytorialnym** Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza”;
- **ranga gmin** tworzących Partnerstwo w regionalnej sieci osadniczej;
- **dostępność komunikacyjna**;
- wielkość **gospodarstw rolnych** i jakość **gleb** sprzyjająca produkcji rolnej;
- duża powierzchnia terenu będąca **obszarami chronionymi**;
- dostępność **funduszy pomocowych** (z UE);
- zakwalifikowanie większości terenu Partnerstwa do kategorii krajowych **obszarów problemowych zagrożonych trwałą marginalizacją** (szansa i zagrożenie);
- **poczucie bezpieczeństwa**, w tym zagrożenia epidemiczne (m.in. pandemia COVID-19);
- OZE jako odpowiedź na politykę ekologiczną, w tym wzrost znaczenia udziału niskoemisyjnej i bardziej **ekologicznej produkcji energii**;
- **koszty utrzymania infrastruktury sieciowej**, w sytuacji bardzo dużego rozdrobnienia zabudowy i oddalenia komunikacyjnego;
- **wojna na Ukrainie**, silnie wpływająca na sytuację gospodarczą i społeczną w całym makroregionie Europy Środkowowschodniej.

2.9. Kluczowe wyzwania dla Partnerstwa

- **wzmacnianie ośrodka centralnego obszaru** Partnerstwa, jakim jest miasto Janów Lubelski, co warunkuje jego silniejsze oddziaływanie na otoczenie i powiązanie z MOF;
- lepsze **wykorzystanie unikalnych zasobów endogenicznych** obszaru Partnerstwa w celu ich urynkowania;
- poprawa **warunków dla budowania lokalnej przedsiębiorczości** (zwłaszcza w sektorach bazujących na zasobach endogenicznych: turystyka, przetwórstwo rolne, przetwórstwo drewna);
- rozwój **oferty czasu wolnego** ukierunkowanej na rozwój turystyki;
- poprawa efektywności **gospodarstw rolnych**;
- wzmocnienie atrakcyjności obszaru jako dobrego **miejsca do zamieszkania** (szczególnie dla młodzieży i osób młodych), w tym poprzez poprawę **jakości usług publicznych i rynkowych**;
- wzmacnianie **kapitału społecznego**, w szczególności postaw społecznych charakteryzujących się otwartością, zaufaniem;
- poprawa **umiejętności współpracy**, umiejętności **budowania instytucji**, co warunkuje trwałość współpracy, także w zakresie organizacji i świadczenia usług publicznych;
- poprawa **dostępności transportowej**, w tym wewnątrz Partnerstwa;
- zbudowanie **rozpoznawalnej marki** Partnerstwa, szczególnie wśród turystów;
- **ochrona środowiska naturalnego**, w tym krajobrazu.

2.10. Obszary potencjalnej współpracy

- wzmacnianie **współpracy między samorządami** tworzącymi Partnerstwo, także z udziałem samorządu powiatu;
- rozwój **produktów turystycznych**, szczególnie liniowych (szlaki, ścieżki);
- rozwój wspólnej **informacji i promocji** dotyczącej turystyki i kultury;
- zintegrowana promocja gospodarcza;
- rozwój **usług cyfrowych**, w tym e-edukacji;
- rozwój **e-administracji** (np. w zakresie ewidencji nieruchomości, planowania przestrzennego, kultury, edukacji, turystyki, ochrony zdrowia);
- organizacja publicznego **transportu zbiorowego**;

- integracja **usług sieciowych** (w kierunku wspólnego zarządzania infrastrukturą);
- integracja **usług publicznych** (wyższa jakość i dobra dostępność przy akceptowalnych kosztach, np. centrum usług wspólnych, zarządzanie oświatą, opieka społeczna) i zapewnienie wysokiego standardu świadczenia usług edukacyjnych;
- **gospodarka odpadami**;
- wzmacnianie **współpracy na linii: sektor publiczny – przedsiębiorcy**;
- **samoorganizacja przedsiębiorców** (sieciowanie współpracy);
- wspólna **organizacja OZE**;
- pozyskiwanie i **obsługa przedsiębiorców/inwestorów**;
- wspólna troska o estetykę krajobrazu oraz przestrzeni publicznych i prywatnych;
- współpraca przy **organizacji usług rynkowych**.

3. Cele Partnerstwa

Część projekcyjna Strategii została wypracowana w trybie partycypacyjno-eksperyckim. Formułując misję/cel główny oraz cele strategiczne wykorzystano podejście zintegrowane, łączące i grupujące różne wątki i obszary wyzwań zidentyfikowanych w trakcie procesu.

Na ostateczny kształt celów wpłynęły:

- wyniki analizy danych społeczno-gospodarczych, które pokazały atuty obszaru, ale i istniejące luki i potrzeby interwencji;
- opinie mieszkańców na temat tego, w jakim otoczeniu chcieliby żyć i jakie aspekty wymagają istotnych i pilnych zmian;
- wnioski z dyskusji prowadzonych podczas spotkań i warsztatów z Grupą Roboczą, Radą Partnerstwa oraz warsztatów z interesariuszami.

3.1. Misja Partnerstwa

Misja Partnerstwa czyli jego cel nadrzędny, stanowiący podstawę zawarcia Partnerstwa i niezmienny w całym okresie jego trwania, została oparta o kluczowe wartości, wokół których zawiązało się i chce działać Partnerstwo.

„Zielona Brama Roztocza” to Partnerstwo wykorzystujące walory nieprzeciętnego środowiska naturalnego, wyjątkowej tożsamości kulturowej i tradycji, a także społeczności - ludzi życzliwych, gościnnych i zaangażowanych, dla tworzenia dobrych warunków do życia mieszkańców i przyciągania gości.

3.2. Cele strategiczne

Cel główny będzie osiągnięty poprzez koncentrację na osiągnięciu 4 celów strategicznych. Zostały one sformułowane na podstawie zidentyfikowanych problemów i potencjałów. Zakres działań przewidzianych do realizacji w ramach poszczególnych celów jest w dużej mierze komplementarny i stanowi jeden z wymiarów zintegrowanego podejścia do kształtowania polityki rozwoju obszaru Partnerstwa. Kierunki działań wszystkich celów strategicznych dotyczą obszaru całego Partnerstwa.

Ryc. 4. Schemat celów

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Cele strategiczne

CEL STRATEGICZNY 1	
<p>Aktywna społeczność, współpracująca, zintegrowana, dumna z dziedzictwa kulturowego i własnej tożsamości, stwarzająca dobre perspektywy dla przyszłych pokoleń.</p>	
<p>Opis celu: Ziemia Janowska jest dobrym miejscem do życia - mieszkańcy są dumni z miejsca w którym żyją, doceniają komfort życia, w tym bezpośredni kontakt z naturalnym środowiskiem, wysokie poczucie bezpieczeństwa i mniejszy pośpiech. Partnerstwo oferuje dobrą jakość życia bez kosztów i uciążliwości wielkiego miasta.</p> <p>Mieszkańcy potrafią się jednoczyć wokół wspólnych celów, współpracować, darzą się – jako szeroko rozumiana wspólnota lokalna - wzajemnym zaufaniem. Są zintegrowani wokół swego dziedzictwa i wspólnych wartości: pamięci historycznej, tożsamości, wiary. Te wartości budują ich teraźniejszość i przyszłość. Partnerstwo skutecznie chroni także zachowane elementy dziedzictwa kulturowego, w tym sanktuaria, miejsca pielgrzymkowe i liczne kapliczki oraz miejsca pamięci narodowej.</p> <p>Mieszkańcy mądrze inwestują w przyszłość i edukację swoich dzieci, jednocześnie z troską i szacunkiem otaczają opieką starsze pokolenia.</p>	
<p>Kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • inicjowanie postaw aktywności, otwartości, współpracy, premiowanie inicjatyw obywatelskich; • włączanie mieszkańców w inicjatywy społeczne i działania rozwojowe; • podejmowanie działań na rzecz zatrzymania młodego pokolenia, a także pozyskania nowych mieszkańców, ludzi zdolnych i przedsiębiorczych; • wzmacnianie poczucia więzi i dumy z miejsca, a także z jego dziedzictwa kulturowego; • tworzenie systemu wysokiej jakości edukacji, zaczynając od wczesnej socjalizacji na poziomie żłobka i przedszkola do dobrej szkoły podstawowej i średniej; • podnoszenie jakości podstawowej opieki zdrowotnej, a także rozwijanie programów profilaktycznych, obejmujących różne grupy wiekowe i odpowiadających na zagrożenia cywilizacyjne współczesnego świata; • wypracowanie i wdrożenie oferty kompleksowych usług dla osób starszych, w tym niesamodzielnych, ukierunkowanych na wydłużenie czasu aktywności społecznej i życia w dobrostanie; • tworzenie atrakcyjnej dla współczesnego odbiorcy oferty kulturalnej i zagospodarowania czasu wolnego. 	
<p>1. Problemy, na jakie odpowiada cel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • depopulacja gmin z terenu Partnerstwa - osoby młode często wyjeżdżają do innych miast lub emigrują za granicę; • brak nowych mieszkań, szczególnie dla młodych.

<p>2. Potencjały, do wykorzystania w związku z realizacją celu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • duża aktywność organizacji pozarządowych, szczególnie zrzeszających seniorów; • imprezy promocyjne: Festiwal Kaszy „Gryczaki”; Jarmark Janowski, Ogólnopolskie Spotkania Garncarskie, Festiwal Artystów Filmu i Telewizji FART, Dni Janowa, imprezy rowerowe, rajdy, imprezy sportowe; • wytwarzanie lokalnych produktów rolnych, produkcja różnych gatunków miodów, pszczelarze, pieczywo, chleb janowski, oleje tłoczone na zimno; • niezwykle liczne, unikatowe kapliczki przydrożne.
<p>3. Wyzwania, na które odpowiada cel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wzmocnienie atrakcyjności obszaru jako dobrego miejsca do zamieszkania (szczególnie dla młodzieży i osób młodych), w tym poprzez poprawę jakości usług rynkowych; • wzmacnianie kapitału społecznego, w szczególności postaw społecznych charakteryzujących się otwartością, zaufaniem; • rozwój oferty edukacyjnej - zwiększenie efektywności i kierunków kształcenia.
<p>4. Oczekiwane rezultaty, oznaczające osiągnięcie celu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymanie potencjału ludnościowego; • poprawa wyników części pisemnej na poziomie podstawowym egzaminu maturalnego.
<p>5. Terytorialność celu</p>	<p>Interwencje w ramach celu obejmują cały obszar Partnerstwa.</p>
<p>6. Spójność celu z dokumentami wyższego rzędu</p>	<p>Cel jest spójny z celem 2. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego oraz z celem 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, 1.1. Wzmacnianie ram rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo- wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją.</p> <p>Cel jest spójny z celem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030: SPOŁECZEŃSTWO - Wzmacnianie kapitału społecznego, 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego, 4.2. Poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych, 4.3. Włączenie i integracja społeczna.</p> <p>Cel jest spójny z następującymi celami szczegółowymi Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027: Cel Szczegółowy 4 (ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na</p>

	<p>odległość oraz online (EFRR).</p> <p>Cel Szczegółowy 4 (iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (EFFR).</p> <p>Cel Szczegółowy 4 k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej (EFS+).</p> <p>Cel Szczegółowy 4 f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (EFS+).</p>
--	--

CEL STRATEGICZNY 2

Rozwinięta **przedsiębiorczość**, w tym przemysł i usługi turystyczne, rozwijające się dzięki efektywnemu wykorzystywaniu atutów Partnerstwa, w tym ponadprzeciętnych walorów środowiska naturalnego.

Opis celu:

Na obszarze Partnerstwa jest dostępna duża liczba **atrakcyjnych, dobrze płatnych miejsc pracy**. Efektem tego jest wyhamowanie silnego dotąd trendu odpływu mieszkańców, szczególnie kobiet i ludzi młodych obojga płci, do większych ośrodków miejskich.

Partnerstwo oferuje **dobre warunki dla inwestorów i rozwoju przedsiębiorczości**, w tym kompleksowo przygotowane tereny inwestycyjne w Janowskiej Strefie Inwestycyjnej oraz wykształcone łańcuchy współpracy wewnętrznej.

Partnerstwo korzysta z możliwości jakie stwarza polityka gospodarcza państwa i Unii Europejskiej, re-industrializacji, powstają **nowe inwestycje** odwołujące się do **tradycji przemysłowych** Janowa

Lubelskiego, w tym sektora przemysłu maszynowego. Dynamicznie rozwijają się **usługi turystyczne**, szczególnie turystyki aktywnej i kulturowej.

Kierunki działań:

- wykreowanie gospodarczej marki, odwołującej się do wyjątkowych zasobów przyrodniczych Ziemi Janowskiej;
- stworzenie nowoczesnej oferty turystycznej, szczególnie turystyki aktywnej, rekreacyjnej, w oparciu o unikalne zasoby własne, środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- przygotowanie i aktywna promocja kompleksowych, gotowych ofert dla inwestorów, dla różnych rodzajów działalności gospodarczej, w tym szczególnie dla przemysłu maszynowego;
- zmiana planów zagospodarowania przestrzennego i uwzględnienie terenów, które będą przeznaczone pod przemysł i usługi;
- pozyskanie nowych terenów inwestycyjnych, również poprzez stworzenie bazy ofert inwestycyjnych właścicieli prywatnych;
- wspieranie sieciowania przedsiębiorców (w tym z branży turystycznej), integracji, współpracy, również instytucjonalnej, opartych na zaufaniu, także – wzmacnianie zaangażowania przedsiębiorców w życie społeczne;
- rozwój infrastruktury, w tym komunikacyjnej, technicznej, informatycznej;
- integracja drobnych producentów rolnych, mająca na celu bezpośrednie dotarcie do odbiorców w miastach (skracanie łańcucha dostaw), wspieranie kooperacji lokalnych producentów;
- rozwój przemysłu przetwórczego, wykorzystującego specyfikę regionu (przetwórstwo rolne i drzewne);
- promocja żywności i potraw z obszaru Partnerstwa, pochodzących z produkcji naturalnej i ekologicznej, szczególnie unikalnych w skali kraju, jak potrawy oparte o kasze (gryczaki), miody i runo leśne.

1. Problemy na jakie odpowiada cel

- dostępność komunikacyjna (aktualnie jest to obszar o utrudnionej dostępności przestrzennej, co skutkuje m.in. trudnością w przyciąganiu większych inwestycji);
- ograniczenia w dostępności funduszy wspólnotowych, poziomu pomocy publicznej i krajowych instrumentów wsparcia, ze względu na klasyfikację Janowa Lubelskiego;
- koszty utrzymania infrastruktury sieciowej w sytuacji bardzo dużego rozdrobnienia zabudowy i oddalenia komunikacyjnego;
- brak (dobrze płatnych) miejsc pracy;
- brak napływu większych inwestorów;
- bardzo rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych.

<p>2. Potencjały do wykorzystania w związku z realizacją celu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wzmocniona dostępność komunikacyjna po ukończeniu znaczących inwestycji; • uprzywilejowana dostępność funduszy wspólnotowych, poziomu pomocy publicznej i krajowych instrumentów wsparcia, ze względu na położenie Partnerstwa w obszarze „Polski Wschodniej” oraz zakwalifikowanie większości terenu Partnerstwa do kategorii krajowych obszarów problemowych zagrożonych trwałą marginalizacją; • Janowska Strefa Inwestycyjna „Borownica”, oferta inwestycyjna; • park rekreacji ZOOM NATURY; • szlaki turystyczne (rowerowe, piesze).
<p>3. Wyzwania, na które odpowiada cel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • lepsze wykorzystanie unikalnych zasobów endogenicznych obszaru Partnerstwa w celu ich urynkowania; • poprawa warunków dla budowania lokalnej przedsiębiorczości (zwłaszcza w sektorach endogenicznych, turystyka, przetwórstwo rolne, przetwórstwo drewna); • poprawa dostępności transportowej, w tym wewnątrz Partnerstwa; • poprawa efektywności gospodarstw rolnych; • rozwój oferty czasu wolnego ukierunkowanej na rozwój turystyki.
<p>4. Oczekiwane rezultaty, oznaczające osiągnięcie celu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto; • wzrost liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych w sekcji C.
<p>5. Terytorialność celu</p>	<p>Interwencje w ramach celu obejmują cały obszar Partnerstwa.</p>
<p>6. Spójność celu ze strategiami wyższego rzędu, na poziomie wojewódzkim oraz na poziomie KSRR</p>	<p>Cel jest spójny z celem 2. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, 2.2. Wzmacnianie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym oraz 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.</p> <p>Cel jest spójny z trzema celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030: SEKTOR ROLNOSPÓŻYWCZY Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych, 1.1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw</p>

	<p>rolnych, 1.2 Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne, 1.3. Rozwój współpracy w sektorze rolno-spożywczym.</p> <p>PRZESTRZEŃ Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych, 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej, 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych), 2.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, 2.4. Ochrona walorów środowiska,</p> <p>GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu, 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu.</p>
--	---

CEL STRATEGICZNY 3

Zadbane i szanowane **środowisko naturalne**, wykorzystywane w sposób zrównoważony, odporne na wyzwania klimatyczne, stanowiące zachętę do życia i odwiedzania Ziemi Janowskiej.

Opis celu:

Partnerstwo efektywnie chroni swoje **wyjątkowe środowisko przyrodnicze**, w tym jego najcenniejsze, wybitne zasoby, w większości objęte różnymi formami ochrony: lasy, wody i krajobrazy naturalne (zaliczone do najcenniejszych w województwie lubelskim). Najskuteczniejszą formą ochrony jest **ochrona przed chaotyczną zabudową**.

Podejmowane są skuteczne wysiłki, skierowane na likwidację uciążliwej **niskiej emisji**, rozbudowę **infrastruktury kanalizacyjnej**. W ramach aglomeracji stworzono efektywny system ograniczenia wytwarzania **odpadów** oraz ich segregacji i zagospodarowania.

Podejmuje się działania, których celem jest poprawa efektywności energetycznej, produkcja **energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych** tak szeroko, jak to jest możliwe na obszarze Partnerstwa.

Rower oraz **komunikacja publiczna** stały się jednym z najczęściej wybieranych środków transportu.

Kierunki działań:

- wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych dla celów turystyki i rekreacji, z równoczesną ochroną szczególnie zasobów nieodnawialnych, jak krajobraz naturalny;
- ochrona zasobów wody poprzez realizację programu małej retencji;
- ograniczanie niskiej emisji, w tym wymiana źródeł ciepła na generujące mniej zanieczyszczeń lub zeroemisyjne, powszechna termomodernizacja budynków, monitoring poziomu zanieczyszczeń;

	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie sprawnego systemu gospodarowania surowcami-odpadami, a także znaczące zwiększenie dostępności infrastruktury kanalizacyjnej, w ramach aglomeracji; • rozwój instalacji produkujących i magazynujących energię ze źródeł odnawialnych; • prowadzenie edukacji ekologicznej; • promocja pierwszeństwa wykorzystania komunikacji publicznej i roweru w stosunku do samochodów osobowych; • zapewnienie rozwiązań budujących odporność miast i gmin na efekty zmian klimatycznych (zielona i błękitna infrastruktura, wyposażenie służb usuwających skutki gwałtownych zjawisk).
<p>1. Problemy na jakie odpowiada cel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • trudność z dyskontowaniem zasobów przyrodniczych jako produktu turystycznego, brak rozpoznawalnej marki, słaba promocja; • zbyt krótki sezon turystyczny; • występująca niska emisja.
<p>2. Potencjały, do wykorzystania w związku z realizacją celu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • duża powierzchnia terenu będąca obszarami chronionymi; • Lasy Janowskie, Park Krajobrazowy, Zalew Janowski, rezerваты, pomniki przyrody, klimat, przyroda i naturalny krajobraz, flora, fauna, np. żubry; • zasoby przyrodnicze (głuszce, wilki, rysie, rosiczka, bocian czarny, bielik itp.); • Stoki Janowskie, naturalne źródłiska, cudowne źródło, Roztocze Zachodnie, strefa krawędziowa z Kotliną Sandomierską; • ranga gmin tworzących Partnerstwo w regionalnej sieci osadniczej; • wielkość gospodarstw rolnych i jakość gleb sprzyjająca produkcji rolnej; • OZE jako odpowiedź na politykę ekologiczną w tym wzrost znaczenia udziału niskoemisyjnej i bardziej ekologicznej produkcji energii; • Park Rekreacji ZOOM NATURY; • szlaki piesze, rowerowe, rozwój infrastruktury turystycznej; • szlaki turystyczne (rowerowe, piesze).
<p>3. Wyzwania, na które odpowiada cel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zbudowanie rozpoznawalnej marki Partnerstwa, szczególnie wśród turystów; • ochrona środowiska naturalnego, w tym krajobrazu, • rozwój oferty czasu wolnego ukierunkowanej na rozwój turystyki;

	<ul style="list-style-type: none"> • lepsze wykorzystanie unikalnych zasobów endogenicznych obszaru Partnerstwa w celu ich urynkowienia; • poprawa warunków dla budowania lokalnej przedsiębiorczości (zwłaszcza w sektorach endogenicznych, jak turystyka, przetwórstwo rolne, przetwórstwo drewna).
4. Oczekiwane rezultaty , oznaczające osiągnięcie celu	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie liczby gospodarstw domowych wykorzystujących węgiel jako podstawowe źródło ogrzewania; • zwiększenie liczby i długości tras rowerowych i pieszych.
5. Terytorialność celu	Interwencje w ramach celu obejmują cały obszar Partnerstwa.
6. Spójność celu ze strategiami wyższego rzędu, na poziomie wojewódzkim oraz na poziomie KSRR	<p>Cel jest spójny z celem 1. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, 1.1. Wzmacnianie ram rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo- wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją.</p> <p>Cel jest spójny z celem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030: PRZESTRZEŃ Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych, 2.4. Ochrona walorów środowiska.</p> <p>Cel jest spójny z następującymi celami szczegółowymi Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027: Cel Szczegółowy 2 (i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych, Cel Szczegółowy 5 (i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>
CEL STRATEGICZNY 4	
Dobre rządzenie sprawami publicznymi i przestrzenią Partnerstwa.	
Opis celu:	
<p>Podejmowane są działania zwiększające sprawność instytucji samorządowych, co zapewnia trwałość i efektywność prowadzonych polityk. Władza samorządowa jest otwarta na dialog</p>	

i inicjatywy obywatelskie zgłaszane przez mieszkańców. Coraz więcej przedsiębiorców angażuje się w sprawy publiczne.

Przestrzeń Ziemi Janowskiej **jest szanowana**, co przekłada się na większy ład przestrzenny. Jednoznacznie wskazano granicę między terenami pod zabudowę (zurbanizowanymi) i terenami nie przewidywanymi do zabudowy. Nowa **zabudowa skupia** się w centrach miejscowości, sprzyjając koncentracji mieszkańców. Pozwala to **kontrolować koszty** budowy i utrzymania infrastruktury sieciowej oraz dostarczanych usług. Nie dopuszczono także do **niekontrolowanej zabudowy letniskowej**. Zasadą jest pierwszeństwo prowadzenia zabudowy na terenach już użytkowanych (*brownfields*). Zwraca się uwagę na estetykę przestrzeni publicznych i prywatnych.

Dzięki budowie drogi ekspresowej S19 radykalnie poprawiła się **dostępność komunikacyjna**, która od zawsze była problemem Ziemi Janowskiej.

Zmieniły się **nawyki komunikacyjne** mieszkańców, większą rolę odgrywa transport publiczny. Coraz więcej osób korzysta z **rowerów** jako **normalnego środka transportu**.

Dzięki stosowaniu na szerszą skalę informacji oraz usług publicznych **w formie cyfrowej** mieszkańcy (w tym przedsiębiorcy) mogą załatwić sprawy szybciej i bez konieczności przemieszczania się, a podejmowanie decyzji opartych na danych stało się łatwiejsze.

Kierunki działań:

- poprawa jakości i dostępności usług publicznych, przy zachowaniu ich akceptowalnych kosztów;
- poprawa dostępności budynków publicznych oraz dobrze zorganizowanych, funkcjonalnych przestrzeni publicznych;
- poprawa efektywności zarządzania w administracji, podnoszenie kompetencji kadr;
- rozwijanie usług, które mogą być załatwiane drogą elektroniczną oraz zwiększenie zakresu informacji i danych udostępnianych mieszkańcom, przedsiębiorcom i turystom w sposób cyfrowy;
- wzmacnianie funkcji i pozycji Janowa Lubelskiego jako faktycznej stolicy Partnerstwa, świadczącej usługi i integrującej cały obszar Ziemi Janowskiej;
- wzmacnianie funkcji Modliborzyc, jako ośrodka lokalnego oraz centrów miejscowości gminnych (Dzwola i Godziszów), porządkowanie przestrzeni, w tym uzgadnianie i uspołnianie planów zagospodarowania przestrzennego przez wszystkie samorządy, dbałość o ład, estetykę przestrzeni.

1. Problemy na jakie odpowiada cel

- dostępność komunikacyjna (aktualnie jest to obszar o utrudnionej dostępności przestrzennej, co skutkuje m. in. trudnością w przyciąganiu większych inwestycji);
- ograniczenia w dostępności funduszy wspólnotowych, poziomu pomocy publicznej i krajowych instrumentów

	<p>wsparcia, ze względu na klasyfikację Janowa Lubelskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • koszty utrzymania infrastruktury sieciowej w sytuacji bardzo dużego rozdrobnienia zabudowy i oddalenia komunikacyjnego; • brak współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami; • brak nowych mieszkań, szczególnie dla młodych; • ograniczone środki budżetowe samorządów na przedsięwzięcia rozwojowe; • trudność wejścia w szersze terytorialnie struktury współpracy ekonomicznej i inwestycyjnej.
2. Potencjały , do wykorzystania w związku z realizacją celu	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność współpracy w układzie terytorialnym Partnerstwa Zielona Brama Rostocza; • ranga gmin tworzących Partnerstwo w regionalnej sieci osadniczej; • uprzywilejowana dostępność funduszy wspólnotowych, poziomu pomocy publicznej i krajowych instrumentów wsparcia, ze względu na położenie Partnerstwa w obszarze „Polski Wschodniej” oraz zakwalifikowanie większości terenu Partnerstwa do kategorii krajowych obszarów problemowych zagrożonych trwałą marginalizacją; • pokrycie planami zagospodarowania przestrzennego gminy Janów Lubelski w 98%.
3. Wyzwania , na które odpowiada cel	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa umiejętności współpracy, budowania instytucji, co warunkuje trwałość współpracy, także w zakresie organizacji i świadczenia usług publicznych; • wzmacnianie ośrodka centralnego obszaru Partnerstwa, miasta Janów Lubelski, które warunkuje jego silniejsze oddziaływanie na otoczenie i powiązanie MOF.
4. Oczekiwane rezultaty , oznaczające osiągnięcie celu	<ul style="list-style-type: none"> • podniesienie wiedzy i kompetencji urzędników pracujących na rzecz wdrażania strategii ponadlokalnej; • zwiększenie aktywności sektora społecznego.
5. Terytorialność celu	Interwencje w ramach celu obejmują cały obszar Partnerstwa.
6. Spójność celu ze strategiami wyższego rzędu, na poziomie wojewódzkim oraz na poziomie KSRR	<p>Cel jest spójny z celem 3. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie, 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem, 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym, 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.</p>

	<p>Cel jest spójny z celem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030: SPOŁECZEŃSTWO Wzmacnianie kapitału społecznego, 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego, 4.6. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania.</p> <p>Cel jest spójny z Celem Szczegółowym (1ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027</p>
--	--

Źródło: opracowanie własne

3.3. Opis podejścia zintegrowanego

Zintegrowane podejście oznacza planowanie działań w sposób funkcjonalny, a nie w sposób sektorowy (dziedzinowy). Taki sposób prowadzenia polityki rozwoju pozwala osiągnąć lepsze rezultaty, np. poprzez wykorzystanie efektów już zrealizowanych inwestycji lub optymalne zaplanowanie kolejności przeprowadzenia działań w czasie. W niniejszej strategii podejście zintegrowane przejawia się w kilku płaszczyznach:

- **integracja na poziomie celów** oznacza, iż są one wzajemnie powiązane, a zakres działań jednego celu wpływa na efekty realizacji działań przypisanych innemu celowi (np. aktywność mieszkańców wpływa na lepsze perspektywy rozwoju przedsiębiorczości, rozwój gospodarki zasobooszczędnej wpływa na ochronę zasobów środowiskowych, lepsze planowanie przestrzenne zapobiega degradacji środowiska i poprawia efektywność prowadzenia działalności gospodarczej oraz dostarczania usług publicznych);
- **integracja na poziomie projektów** oznacza przygotowywanie koncepcji projektowych które w możliwie dużym stopniu łączą wymiary (gospodarczy, społeczny, środowiskowy, przestrzenny) oraz zadania o charakterze inwestycyjnym i nieinwestycyjnym. Bardzo ważna jest również wzajemna komplementarność projektów (np. wykorzystanie tej samej przestrzeni/obiektów do realizacji działań dwóch różnych projektów), a także ich oddziaływanie (na całość bądź znaczącą część MOF). W ramach niniejszej strategii planowane są projekty partnerskie oraz wiązki wzajemnie komplementarnych projektów:

Tabela 3. Aspekty zintegrowania projektów

Formuła	Tytuł projektu	Aspekty zintegrowania
Projekt partnerski, zintegrowany	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacji przedszkolnej i szkolnej	<ul style="list-style-type: none"> realizacja wspólnego celu, oddziaływanie na cały MOF (możliwość korzystania z efektów realizacji projektu dla wszystkich mieszkańców MOF); połączenie zadań o charakterze infrastrukturalnym i nieinfrastrukturalnym (działania dotyczące poszerzenia oferty zajęć będą odbywały się w obiektach, w których zostaną zrealizowane działania inwestycyjne); realizacja każdego z projektów przez wszystkie gminy MOF; łączenie aspektu społecznego (poprawa dostępu i standardu świadczenia usług społecznych) i środowiskowego (rozwiązania przyjazne środowisku).
	Nowoczesna edukacja – rozszerzenie oferty zajęć naukowo – dydaktycznych	
Projekt partnerski, zintegrowany	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej	<ul style="list-style-type: none"> realizacja wspólnego celu, oddziaływanie na cały MOF (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i oszczędność energii na terenie całego MOF); łączenie aspektu środowiskowego (ograniczanie emisji gazów i pyłów, wykorzystanie OZE); społecznego (poprawa standardu świadczenia usług społecznych) i gospodarczego (oszczędności budżetów JST).
Projekt partnerski, zintegrowany	Rozwój produktu turystycznego Partnerstwa Zielona Brama Roztocza	<ul style="list-style-type: none"> realizacja wspólnego celu, oddziaływanie na cały MOF (stworzenie kompleksowego produktu turystycznego w oparciu o lokalne potencjały); realizacja projektu przez wszystkie gminy MOF.
Projekt partnerski, zintegrowany	E-usługi w Gminach Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza”	<ul style="list-style-type: none"> wypracowanie i wdrożenie wspólnego, jednolitego standardu realizacji usług publicznych na terenie MOF; uruchomienie wspólnej platformy umożliwiającej świadczenie e-usług i udostępnianie zasobów ISP przez gminy MOF; realizacja przez wszystkie gminy MOF.

Źródło: Opracowanie własne

Rozwinięcie opisów komplementarności projektów jest zawarte w fiskach projektowych.

- **integracja w sferze organizacyjnej** oznacza budowanie kultury współpracy w ramach zawiązanego partnerstwa oraz na linii partnerstwo – interesariusze. Ten drugi wymiar jest szczególnie ważny w przygotowaniu projektów publicznych, które powinny uwzględniać wpływ, jaki wywierają na otoczenie społeczno-gospodarcze (np. dostrzeganie roli przedsiębiorców czy artystów w kreowaniu produktu turystycznego);
- **uwzględnienie polityki rozwojowej stanowionej na wyższym szczeblu**, które oznacza w szczególności zachowanie spójności z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Bardzo istotnym aspektem jest również dostosowanie planowanych działań do możliwości jakie określa program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (w szczególności obszarów tematycznych i alokacji finansowej).

4. Projekty

Prace nad Strategią pozwoliły na identyfikację listy **projektów** kluczowych dla wdrożenia niniejszej Strategii. Proces definiowania projektów pozwolił przejść od fazy diagnostycznej (jakimi potencjałami dysponuje Partnerstwo i z jakimi wyzwaniem musi się zmierzyć) po opisanie ogólnych założeń projektów (jakie działania należy podjąć). Proces ten przeprowadzony został w kilku etapach:

- **refleksja na temat problemów, potrzeb i potencjałów** prowadzona była głównie w fazie diagnostycznej. Informacje w tym zakresie pozyskiwane były poprzez badania ankietowe mieszkańców i dyskusję podczas warsztatów i spotkań z interesariuszami. Powyższe formy interakcji z mieszkańcami pozwoliły na określenie dziedzin wymagających podjęcia szczególnej interwencji oraz zidentyfikowanie konkretnych (choć jeszcze bardzo ogólnych) pomysłów realizacyjnych;
- **zgłaszanie wstępnych propozycji projektowych** przez członków Grupy Roboczej. Wstępne propozycje formułowane były na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz wiedzy i doświadczenia członków Grupy Roboczej;
- **analiza i ocena wstępnych propozycji projektowych** pod kątem zgodności z przyjętymi celami i kierunkami działań, a w przypadku projektów potencjalnie kierowanych do ZIT dodatkowo zgodność z wymogami tego instrumentu (w tym: zakres tematyczny, alokacja finansowa dla MOF Janowa Lubelskiego, komplementarność, zintegrowanie oraz wymiar partnerski projektów). W uzasadnionych przypadkach dokonywano uzupełnień i/lub grupowania w pakiety projektowe.

W procesie identyfikacji projektów dążono do tego, by jak najwięcej z nich miało charakter partnerski i/lub zintegrowany:

- przez **projekt partnerski** rozumiemy projekt realizowany wspólnie przez uczestników Partnerstwa lub podzielony na odrębne podprojekty realizowane przez poszczególnych partnerów, jednak wytwarzający wspólny rezultat;
- przez **projekt zintegrowany** rozumiemy projekt kompleksowo rozwiązujący szerszy zakres problemów, łączący różne działania.

Ponadto, wiele projektów indywidualnych, włączonych do Strategii, charakteryzuje się następującymi cechami:

- wywierają wpływ na rozwój więcej niż jednej gminy (np. przez możliwość korzystania z infrastruktury przez mieszkańców z sąsiednich gmin);
- wykazują powiązanie (komplementarność) z innymi projektami w ramach Strategii lub innymi projektami na obszarze Partnerstwa.

W Tabeli nr 4 ujęto projekty, które w najwyższym stopniu spełniają kryteria partnerstwa i zintegrowania. Są one wskazane do realizacji w ramach ZIT MOF Janowa Lubelskiego w obrębie programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027. Projekty te nie będą przedmiotem interwencji w ramach pozostałych instrumentów terytorialnych (w tym Rewitalizacja, Inne Instrumenty Terytorialne w zakresie współpracy partnerstw JST w ramach OSI krajowych wyznaczonych w KSRR 2030). W ramach Działania 4.8 FEL oprócz działań inwestycyjnych planowanych bezpośrednio przez JST przewiduje się dodatkowo typ interwencji dedykowany mieszkańcom z obszaru MOF: „Budowa małych instalacji OZE na potrzeby indywidualnych gospodarstw domowych z zapewnieniem możliwości usuwania wyrobów zawierających azbest na obszarze współpracy gmin z MOF Janowa Lubelskiego.” W przypadku popytu na ww. typ interwencji, planuje się udział mieszkańców Partnerstwa w inwestycjach OZE w formule instrumentów finansowanych zgodnie z warunkami FEL.

W Tabeli nr 5 ujęto pakiety projektowe oraz projekty, które są istotne dla poszczególnych Partnerów, ale nie zawsze będą realizowane w sposób partnerski. Projekty te nie będą realizowane w ramach innych instrumentów terytorialnych, ponieważ niniejsza Strategia stanowi podstawę realizacji jedynie Zintegrowanych Instrumentów Terytorialnych. Źródłami ich ew. współfinansowania zewnętrznego będą mogły być zarówno program FEL 2021-2027, jak i inne programy - w zależności od ustalonych w nich możliwości oraz wymogów.

Tabela 4. Lista projektów zintegrowanych

Lp	Tytuł projektu	Lider projektu/ wnioskodawca	Partnerzy	Szacunkowa wartość
Cel strategiczny 1. Aktywna społeczność, współpracująca, zintegrowana, dumna z dziedzictwa kulturowego i własnej tożsamości, stwarzająca dobre perspektywy dla przyszłych pokoleń.				
1	Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacji przedszkolnej i szkolnej	Gmina Modliborzyce	Gmina Janów Lubelski Gmina Godziszów Gmina Dzwola	3 550 000 zł
2	Nowoczesna edukacja – rozszerzenie oferty zajęć naukowo – dydaktycznych	Gmina Modliborzyce	Gmina Janów Lubelski Gmina Godziszów Gmina Dzwola	4 230 000 zł
Cel strategiczny 3. Zadbane i szanowane środowisko naturalne, wykorzystywane w sposób zrównoważony, odporne na wyzwania klimatyczne, stanowiące zachętę do życia i odwiedzania Ziemi Janowskiej				
3	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej	Gmina Godziszów	Gmina Janów Lubelski Gmina Dzwola Gmina Modliborzyce	24 000 000 zł

4	Rozwój produktu turystycznego Partnerstwa Zielona Brama Rostocza	Gmina Janów Lubelski	Gmina Modliborzyce Gmina Godziszów Gmina Dzwola	7 550 000 zł
Cel strategiczny 4. Dobre rządzenie sprawami publicznymi i przestrzenią Partnerstwa				
5	E-usługi w Gminach Partnerstwa „Zielona Brama Rostocza”	Gmina Dzwola	Gmina Janów Lubelski Gmina Modliborzyce Gmina Godziszów	1 890 000 zł

Tabela 5. Lista pakietów projektowych i pozostałych projektów

Cel strategiczny	Pakiet projektowy	Podmiot realizujący	Tytuł projektu	Podmiot realizujący
CS1. Aktywna społeczność, współpracująca, zintegrowana, dumna z dziedzictwa kulturowego i własnej tożsamości,	Aktywizacja mieszkańców na terenie gmin Partnerstwa	Wszystkie gminy	Budowa Centrum Usług Społecznych	Wszystkie gminy
	Polityka senioralna w gminach	Wszystkie gminy	Budowa lub adaptacja pomieszczeń w celu utworzenia miejsc dziennego lub stałego pobytu dla seniorów	Wszystkie gminy

stwarzająca dobre perspektywy dla przyszłych pokoleń.	Budowa i/lub modernizacja świetlic i budynków użyteczności publicznej	Wszystkie gminy	Modernizacja, remont i przebudowa Domu Nauczyciela w Janowie Lubelskim wraz z zagospodarowaniem terenu	Gmina Janów Lubelski
			Rozbudowa Janowskiego Ośrodka Kultury	Gmina Janów Lubelski
			Budowa nowoczesnego centrum bibliotecznego - muzealnego	Gmina Janów Lubelski
	Budowa i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie gmin, m.in. stadionów, lodowisk, pumptracków itd.	Wszystkie gminy		
	Rewitalizacja terenów zdegradowanych	Wszystkie gminy		
	Rozwój budownictwa wielorodzinnego i socjalnego	Wszystkie gminy		
	Budowa lub modernizacja placów zabaw	Wszystkie gminy		
	Renowacja obiektów zabytkowych, w tym zabytkowych cmentarzy	Wszystkie gminy	Modernizacja i adaptacja obiektu byłego więzienia w Janowie Lubelskim	Gmina Janów Lubelski
	Renowacja obiektów sakralnych i miejsc pamięci	Wszystkie gminy		
	Wsparcie działań prospołecznych na terenie gmin	Wszystkie gminy		
Modernizacja i wyposażenie obiektów edukacji przedszkolnej i szkolnej	Wszystkie gminy			

	Budowa żłobków	Gmina Janów Lubelski		
	Poprawa i rozwój oferty edukacyjnej	Wszystkie gminy		
	Usługi wspierające lokalną społeczność i mobilne usługi opiekuńcze	Wszystkie gminy		
CS2. Rozwinięta przedsiębiorczość, w tym przemysł i usługi turystyczne, rozwijające się dzięki efektywnemu wykorzystywaniu atutów Partnerstwa, w tym ponadprzeciętnych walorów środowiska naturalnego.	Uzbrojenie terenów przeznaczonych pod funkcje rozwojowe	Wszystkie gminy	Uzbrojenie terenu ośrodków wypoczynkowych nad Zalewem Janowskim	Janów Lubelski
			Uzbrojenie i dozbrojenie terenów inwestycyjnych	Wszystkie gminy
	Budowa i rozbudowa infrastruktury drogowej	Wszystkie gminy		
	Budowa i rozbudowa sieci gazowej	Wszystkie gminy		
	Marketing produktów i usług turystycznych	Wszystkie gminy		
	Tworzenie infrastruktury dla sprzedaży produktów lokalnych i wspierania rolnictwa ekologicznego	Wszystkie gminy	Budowa Centrum Usług Promocji Produktu Lokalnego	Wszystkie gminy
	Budowa i rozbudowa infrastruktury turystycznej, tworzenie nowych produktów turystycznych	Wszystkie gminy, przedsiębiorcy	-	P.B.M. FLISBUD Stanisław Flis
	Gospodarka wodno-ściekowa na terenie gmin:	Wszystkie gminy		

CS3. Zadbane i szanowane środowisko naturalne, wykorzystywane w sposób zrównoważony, odporne na wyzwania klimatyczne, stanowiące zachętę do życia i odwiedzania Ziemi Janowskiej	<ul style="list-style-type: none"> • budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz przydomowych oczyszczalni ścieków; • budowa oraz modernizacja sieci wodociągowych oraz ujęć wodnych; • budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i deszczowej. 			
	Gospodarowanie wodami	Wszystkie gminy	Budowa zbiornika retencyjnego w miejscowości Stojeszyn Pierwszy i Stojeszyn Drugi	Gmina Modliborzyce
			Budowa suchych zbiorników przeciwpowodziowych w Wierzchowiskach Pierwszych i Wierzchowiskach Drugich	Gmina Modliborzyce
			Modernizacja źródłiska Stoki w Janowie Lubelskim	Gmina Janów Lubelski
			Budowa, rozbudowa i konserwacja zbiorników wodnych, źródlisk, rowów i innych.	Wszystkie gminy
	Eko transport	Wszystkie gminy		
	Budowa i modernizacja oświetlenia energooszczędnego na terenie gmin	Gmina Janów Lubelski		

	Budowa instalacji i farm fotowoltaicznych, pomp ciepła, stacji ładowania pojazdów, pieców na biomasę, biogazowni, solarów i innych odnawialnych źródeł energii.	Wszystkie gminy		
	Racjonalna gospodarka odpadami	Wszystkie gminy	Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	Wszystkie gminy
			Zakup sprzętu do prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów	Wszystkie gminy
			Rekultywacja składowisk odpadów	Wszystkie gminy
			Realizacja programu w zakresie usuwania azbestu	Wszystkie gminy
	Doposażenie jednostek OSP w sprzęt umożliwiający szybką reakcję na występujące zagrożenia	Wszystkie gminy		
Poprawa zagospodarowania placów i przestrzeni publicznych, w tym zazielenianie miejscowości	Wszystkie gminy			
CS4. Dobre rządzenie sprawami publicznymi	E – usługi, poprawa cyberbezpieczeństwa w gminach	Wszystkie gminy		

i przestrzenią Partnerstwa	Zabezpieczenie dna wawozów lessowych i innych zlokalizowanych w ciągu dróg gminnych	Gmina Dzwola Gmina Modliborzyce Gmina Janów Lubelski		
	Poprawa bezpieczeństwa	Wszystkie gminy	Rozbudowa monitoringu miejskiego elementem lokalnego systemu bezpieczeństwa w Gminie Janów Lubelski	Gmina Janów Lubelski
	Poprawa dostępności w budynkach użyteczności publicznej	Wszystkie gminy		

Źródło: Opracowanie własne

5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Struktura przestrzenna obszaru Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza” to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie tworzą całość funkcjonalno-przestrzenną. Elementami tej struktury są zarówno poszczególne części tego obszaru, które tworzą złożone systemy (np. ośrodki osadnicze, węzły ekologiczne, tereny produkcji rolniczej), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem i funkcją, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne) umożliwiające kontakty i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami.

Głównym celem kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru jest stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe Partnerstwa. Ma on również wyeliminować lub minimalizować konflikty przestrzenne powstające między funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów. Stanowi on schemat obrazujący sposób funkcjonowania obszaru i przestrzenne odniesienie dla polityk rozwojowych.

Model, uwzględniając regionalną politykę rozwoju określoną w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” (SRWL), organizuje warunki przestrzenne dla alokacji funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji przyczyniających się do realizacji priorytetów rozwojowych OSI o znaczeniu regionalnym. W SRWL określono dwa typy OSI odnoszących się do obszaru Partnerstwa – Miejski Obszar Funkcjonalny Janowa Lubelskiego oraz OSI Roztocze.

MOF Janowa Lubelskiego, na który składają się cztery gminy Partnerstwa, stanowi integralną przestrzennie i funkcjonalnie strukturę w obrębie OSI Roztocze, którego priorytet rozwojowy to społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej.

Zakładane rezultaty regionalnej polityki rozwoju kierowanej do MOF obejmują wzmocnienie pozycji miasta – rdzenia obszaru, stworzenie warunków do

koncentracji ludności w obszarze funkcjonalnym, poprawę warunków dla działalności przedsiębiorstw, poprawę jakości oraz efektywności usług publicznych. Ze względu na rozrost stref podmiejskich kluczowym zagadnieniem jest prowadzenie działań przeciwdziałającym wzrostowi kosztów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych funkcjonowania miejskich obszarów funkcjonalnych, co – w przypadku miasta – oznacza realizację idei „miasta zwartej” oraz odpornego na zmiany klimatu oraz porządkowanie stref zabudowy – w przypadku obszarów podmiejskich i terenów otwartych.

Obszar Partnerstwa położony jest na pograniczu dwóch mezoregionów fizycznogeograficznych – Rostocza Zachodniego i Równiny Biłgorajskiej, czego konsekwencją jest występujące zróżnicowanie krajobrazu. W strukturze Partnerstwa wyróżniają się dwie strefy: południowa – leśna, z krajobrazem puszczańskim i północna – rolnicza, z mozaikowymi krajobrazami polno-leśnymi i polno-łąkowymi. Charakterystyczną cechą Rostocza Zachodniego jest pokrywa lessowa, rozcięta gęstą siecią wąwozów i suchych dolin, zwłaszcza w północnej części gminy Godziszów i Modliborzyce. Jakkolwiek wytworzone z lessów gleby płowe w kompleksie z brunatnymi uchodzą za urodzajne, to przydatność tego mezoregionu dla rolnictwa ogranicza silne rozcięcie erozyjne garbów i płaskowyży lessowych. Formy erozyjne najczęściej są porośnięte grądami i buczynami. Równina Biłgorajska jest mezoregionem silnie uwodnionym i charakterystyczne są dla niej duże kompleksy stawów. Zagrożenie powodziowe występuje w części doliny rzeki Biała oraz w dolinie rzeki Bukowa. Jest to mezoregion leśno-łąkowy w przeważającym stopniu zajęty przez Puszcę Solską; wyróżniają się w jej obrębie bory sosnowe o bardzo zróżnicowanym stopniu uwilgotnienia. Południowa strefa Partnerstwa jest znacznie bogatsza, jeśli chodzi o walory przyrodnicze i to w jej obszarze występuje nagromadzenie najcenniejszych pod tym względem terenów objętych różnymi formami ochrony obszarowej na mocy ustawy o ochronie przyrody.

Głównymi elementami konstytuującymi strukturę funkcjonalno-przestrzenną Partnerstwa „Zielona Brama Rostocza” (Ryc. 5) są:

1) Elementy o wiodącej funkcji przyrodniczej – System Przyrodniczy Partnerstwa

- węzły ekologiczne regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej, będące miejscami o warunkach naturalnych lub zbliżonych do naturalnych i sprzyjającymi występowaniu gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem – główne kompleksy leśne, w tym przede wszystkim kompleks Lasów Janowskich oraz mniejsze kompleksy położone na północ od Janowa Lubelskiego, głównie na terenie gm. Godziszów;

- korytarze ekologiczne (polno-leśne i rzeczne) regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej zapewniające łączność pomiędzy węzłami układu naturalnego – dwa główne korytarze rangi krajowej: Puszczy Solskiej - Lasów Janowskich biegnący południową częścią obszaru na kierunku E-W i Lasów Roztocza Zachodniego biegnący północną częścią obszaru także na kierunku E-W;
- doliny rzeczne i zbiorniki wodne stanowiące uzupełnienie sieci korytarzy i węzłów ekologicznych – rz. Sanna, Biała, Trzebensz, Bukowa, Branew, Rakowa, Łukawica, Dębowiec, kompleksy stawów w Modliborzycach i w pld.-zach. części gm. Modliborzycy, stawy na północ od Momot Górnych.

Stanowią one podstawowe elementy struktury obszaru decydujące o jakości środowiska życia człowieka, w obszarze których zakłada się realizację działań sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu tych struktur poprzez integrację systemów obszarów chronionych służącą zapewnieniu ciągłości i spójności przestrzeni przyrodniczej, wzmacnianiu i wykorzystaniu potencjału przyrodniczo-kulturowego oraz harmonizację rozwoju społeczno-gospodarczego i infrastruktury z przestrzenią przyrodniczą.

2) Elementy wzmacniania i rozwoju funkcji społeczno-gospodarczych

- elementy sieci osadniczej, na którą składają się:
 - m. Janów Lubelski – miejski ośrodek ponadlokalny, rdzeń MOF; ośrodek obsługi i koncentracji przedsiębiorczości; działania rozwojowe ukierunkowane na wzmacnianie jego potencjału poprzez rozwój funkcji gospodarczych, obsługi biznesu, szkolnictwa średniego, a także wspomaganie procesów dyfuzji aktywności społeczno-gospodarczej na terenie MOF;
 - m. Modliborzycy, Dzwola, Godziszów – ośrodki gminne; lokalne ośrodki obsługi, wskazane do koncentracji urbanizacji w zorganizowanych układach przestrzennych oraz rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej; działania rozwojowe ukierunkowane na modernizację, rozbudowę i rozwój infrastruktury oraz usług służących krystalizacji silnych ośrodków lokalnych obsługujących tereny wiejskie;
 - wsie – elementarne ośrodki osadnicze; w odniesieniu do których zakłada się działania rozwojowe ukierunkowane na odnowę wsi m. in. poprzez realizację atrakcyjnych przestrzeni publicznych z wykorzystaniem lokalnych usług, wspieranie rozwoju wyspecjalizowanych funkcji ośrodków w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe, tj.; ośrodki rozwoju funkcji agroturystycznej (Antolin, Majdan, Momoty Dolne, Momoty Górne, Ujście), ośrodki rozwoju funkcji letniskowej (Flisy, Łązek Ordynacki – Przymiarki, Momoty Górne – Dąb, Świnki, Wolica Folwark), ośrodki rozwoju funkcji turystycznej (Bilsko,

Gwizdów, Janów Lubelski – Obradówka, Kalenne, Kapronie, Lute, Łązek Garncarski, Momoty Dolne, Szklarnia, Wierzchowiska, Władysławów);

- obszary zwartej zabudowy – stanowią strefy kontynuacji i uzupełniania zabudowy, w obszarze których działania rozwojowe powinny uwzględniać przede wszystkim kształtowanie przestrzeni publicznych, rozbudowę bazy i infrastruktury placówek usług społecznych oraz dostosowanie istniejącego zagospodarowania, w tym zabudowy do współczesnych standardów jakości i energochłonności z wykorzystaniem energii z OZE;
- obszary zabudowy luźnej – stanowią strefy ograniczania rozprzestrzeniania zabudowy, w obszarze których działania powinny obejmować poprawę stanu technicznego istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej oraz dostosowanie istniejącego zagospodarowania do współczesnych standardów jakości i energochłonności z wykorzystaniem energii z OZE;
- Borownica – ośrodek lokalizacji i rozwoju funkcji przemysłowych i przedsiębiorczości pozarolniczej jako ogniwo organizacji przestrzeni gospodarczej stanowiące zorganizowane strefy przedsiębiorczości, tereny inwestycyjne dla lokalizacji branż przemysłu i usług uwarunkowanych sąsiedztwem infrastruktury transportowej, w ramach których zakłada się realizację działań służących wzmocnieniu i wzbogaceniu funkcjonalnemu obszarowi, zwiększenie potencjału instytucji otoczenia biznesu, poprawę efektywności zagospodarowania i racjonalne wykorzystanie terenów częściowo zainwestowanych i *brownfield*, przekształcanie mało atrakcyjnych stref w nowoczesne strefy aktywności gospodarczej;
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, którą stanowią tereny rolnicze i związane z nimi tereny aktywności społeczno-gospodarczej, w odniesieniu do której zakłada się realizację działań zmierzających do wzbogacenia funkcjonalnego z zachowaniem obecnych kierunków rozwoju specjalizacji rolnej poprzez wspieranie rozwoju gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych, rozwój i realizację źródeł energii w oparciu o OZE oraz zapewnienie przestrzennych możliwości funkcjonowania i rozwoju zakładów usługowo–produkcyjnych w działalnościach pozarolniczych.

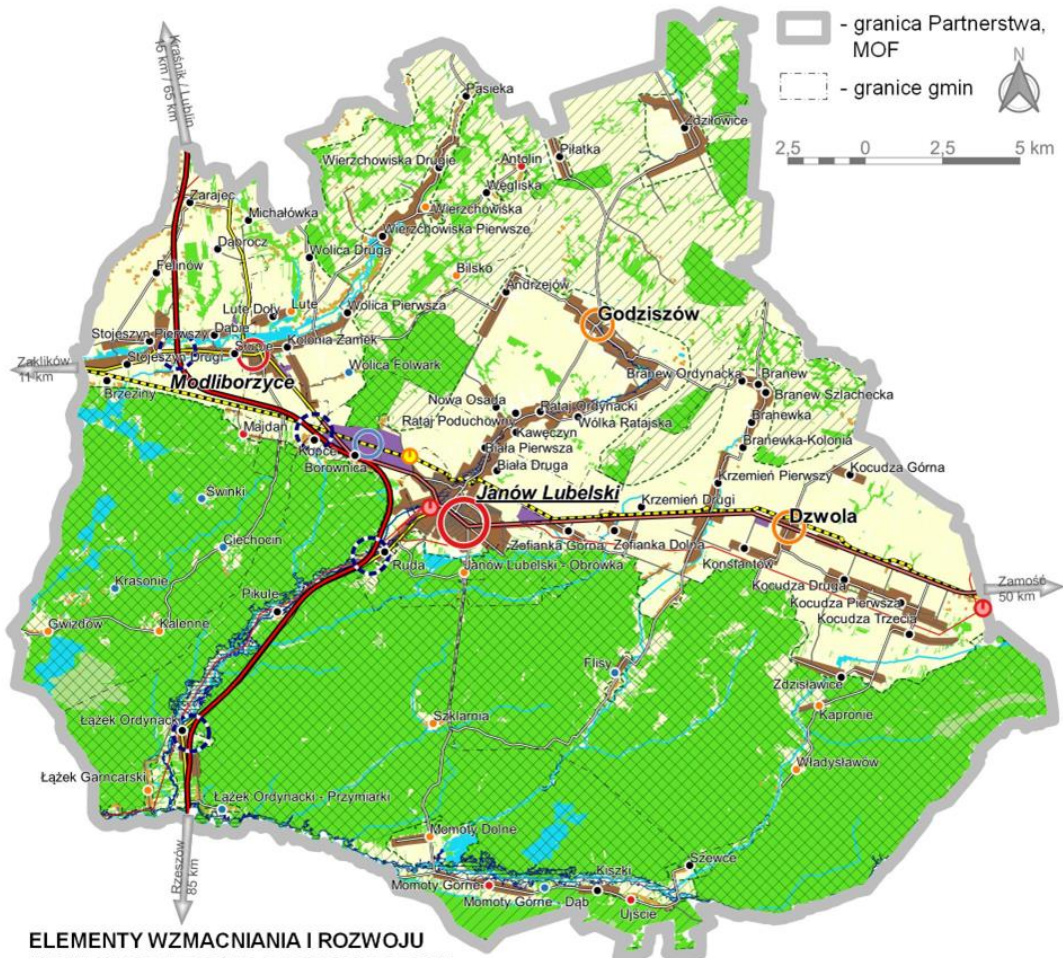
3) Elementy infrastruktury kształtujące sieć powiązań wewnętrznych i zewnętrznych

- drogi krajowe i wojewódzkie stanowiące główny szkielet sieci transportowej – pełniące funkcję zewnętrznych powiązań transportowych obszaru i jednocześnie realizujące powiązania wewnętrzne;
- drogi powiatowe – realizujące głównie powiązania wewnętrzne, a także bliskie powiązania zewnętrzne, uzupełniając sieć dróg krajowych i wojewódzkich;

- drogi gminne – realizujące wewnętrzne powiązania transportowe, w odniesieniu do których zakłada się dalszy rozwój w wymiarze jakościowym i ilościowym;
- elementy systemu elektroenergetycznego – linie elektroenergetyczne WN oraz stacje transformatorowe / GPZ, decydujące o bezpieczeństwie energetycznym obszaru;
- elementy systemu gazowego – gazociągi wysokiego ciśnienia (istniejące i planowane) oraz stacje redukcyjno-pomiarowe.

W odniesieniu elementów infrastrukturalnych zakłada się realizację działań mających na celu ich rozwój, przede wszystkim infrastruktury transportowej ukierunkowany na minimalizowanie barier i ograniczeń rozwoju w funkcjonowaniu układów przestrzennych, kształtowanie spójnego systemu zewnętrznych i wewnętrznych powiązań transportowych oraz integrację poszczególnych elementów systemu transportowego i podwyższenie parametrów eksploatacyjnych. Istotnym aspektem realizacji działań będzie również poprawa dostępności komunikacyjnej i mobilności mieszkańców, zapewnienie sprawności powiązań komunikacyjnych, minimalizowanie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego oraz kolizji z elementami sieci ekologicznej.

Ryc. 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

ELEMENTY WZMACNIANIA I ROZWOJU FUNKCJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH

Sieć osadnicza

- - miasto, ośrodek ponadlokalny rdzeń MOF
- - miasto, ośrodek lokalny siedziba gminy
- - wieś, ośrodek lokalny siedziba gminy
- - wieś
- - ośrodek lokalizacji i rozwoju funkcji gospodarczych

Użytkowanie terenu

- tereny zwartej zabudowy
- tereny zabudowy luźnej
- tereny przemysłowe
- rolnicza przestrzeń produkcyjna

Ośrodki rozwoju wyspecjalizowanych funkcji

- - groturystycznej
- - turystycznej
- - lotniskowej

ELEMENTY INFRASTRUKTURY

Infrastruktura transportowa

- droga krajowa S19
- droga krajowa
- drogi wojewódzkie
- drogi powiatowe (główne)
- drogi gminne (główne)
- węzeł drogowy w ciągu drogi S19

Infrastruktura energetyczna

- linia elektroenergetyczna WN
- ⊕ - stacja GPZ
- gazociąg wys. ciśnienia
- ⊕ - stacja redukcyjno-pomiarowa

ELEMENTY O WIODĄCEJ FUNKCJI PRZYRODNICZEJ

- węzeł ekologiczny
- korytarz ekologiczny
- lasy
- tereny podmokłe, bagna
- rzeki
- zbiorniki wodne
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Źródło: Opracowanie własne

6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Głównym celem modelowania struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Partnerstwa jest określenie wzajemnych relacji pomiędzy poszczególnymi elementami tej struktury i między tymi elementami a obszarem jako całością oraz kształtowanie tych relacji w sposób zrównoważony. Właściwemu kształtowaniu i harmonizowaniu struktury zarówno w odniesieniu do relacji pomiędzy układem naturalnym i antropogenicznym, jak i w obrębie obu układów służą wytyczne i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Mając na uwadze elementy i obszary konstytuujące strukturę funkcjonalno-przestrzenną Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza” określa się poniższe zasady i kierunki rozwoju kierowane do lokalnych polityk przestrzennych.

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

- 1) Właściwe funkcjonowanie struktur przyrodniczych, uwzględniające ich integrację i harmonizację z obszarami rozwoju społeczno-gospodarczego i elementami infrastruktury wymaga:
 - zachowania w dotychczasowym użytkowaniu gruntów niezabudowanych posiadających walory przyrodnicze i kulturowe (np. łąki wewnątrz i na obrzeżach kompleksów leśnych);
 - kształtowania pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych) i uwzględnienia zwiększenia ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia;
 - uwzględnienia czynnej ochrony ekosystemów służącej podnoszeniu walorów turystycznych przy rozwoju rekreacji wypoczynkowej i turystyki krajoznawczej na obszarach chronionych (park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, rezerваты, użytki ekologiczne, obszary Natura 2000).

- 2) W kształtowaniu zagospodarowania na kierunkach powiązań przyrodniczych w granicach korytarzy ekologicznych uznaje się za niezbędne:
- utrzymywanie przestrzeni wolnej od zabudowy;
 - kształtowanie pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych);
 - zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia;
 - restytucję użytków zielonych kosztem gruntów ornych w korytarzach dolinnych.
- 3) Gospodarowanie wodami powinno uwzględniać ustalenia:
- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły;
 - Planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły;
 - Planu przeciwdziałania skutkom suszy.
- 4) W celu ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych wskazuje się potrzebę wprowadzenia planistycznej ochrony hydrosfery na terenach następujących zlewni rzek (zlewnie poziomu 6):
- Branew do Branewki Górnej (gm. Dzwola);
 - Trzebiesz (m. Janów Lubelski);
 - Por do dopływu spod Tarnawki (gm. Godziszów);
 - Biała do Borownicy (gm. Godziszów, gm. i m. Janów Lubelski);
 - Borownica (gm. i m. Janów Lubelski);
 - Sanna do dopł. w Wierzchowiskach (gm. Modliborzyce);
 - Sanna od dopł. w Wierzchowiskach do dopł. spod Kopaniny (gm. Modliborzyce);
 - Dopływ spod Kopaniny (gm. Modliborzyce);
 - Sanna od dopł. Spod Kopaniny do Staniarki (gm. i m. Modliborzyce).

Gospodarowanie na terenie zlewni chronionych powinno uwzględniać:

- ochronę dolin rzecznych oraz pozadolinnych podmokłości, bagien i torfowisk przed odwodnieniem;
- ochronę meandrujących odcinków rzek przed regulacją;
- konieczność uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej;

- eliminację ognisk zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych;
- wykluczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko i przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, które mogą spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych zawartych w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza.

5) Ze względu na szczególną rolę jaką pełni dolina rzeczna w strukturze miasta rekomenduje się rewaloryzację doliny rz. Białej w granicach m. Janowa Lubelskiego i na północ od granic miasta, co oznacza:

- sukcesywną likwidację zabudowy substandardowej znajdującej się na terenach zalewowych poprzez odpowiednie ustalenia w planach miejscowych;
- możliwie pełny odzysk powierzchni biologicznie czynnej poprzez eliminowanie w planach miejscowych funkcji terenów pod sztuczną nawierzchnią (placów, składów, targowisk itp.);
- likwidowanie niekontrolowanych punktów zrzutu ścieków poprzez rozwój zbiorowych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków;
- likwidację dzikich śmietnisk i wysypisk, gnojowisk, gruzowisk, złomowisk;
- odtwarzanie nadrzecznych zadrzewień i zakrzewień (łęgów) poprzez określenie w planach miejscowych buforowych stref nadrzecznych.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

6) W celu podkreślenia bogactwa kultury lokalnej, utrwalania tożsamości kulturowej, kreowania wizerunku obszaru oraz wykorzystania dziedzictwa materialnego i niematerialnego (Ryc. 6) w rozwoju społeczno-gospodarczym rekomenduje się:

- eksponowanie w przestrzeni potencjałów kulturowych (obiektów muzealnych, dawnych budowli obronnych, miejsc wydarzeń historycznych, obiektów i zespołów sakralnych, zabytków techniki, budynków użyteczności publicznej, itp.) oraz wykorzystanie ich dla potrzeb turystyki, w tym:
 - sanktuarium MB Janowskiej w Janowie Lubelskim;
 - obiekty o wysokich walorach architektonicznych – kościół parafialny w Momotach Górnych (gm. Janów Lubelski);
 - obiekty w typie „renesansu lubelskiego” – Kościół św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Modliborzycach;

- rewaloryzację obiektów i przestrzeni:
 - kirkuty w Modliborzycach i Janowie Lubelskim;
 - cmentarze i mogiły historyczne z okresu wojen napoleońskich, I i II WŚ, partyzanckie;
 - krzyże i kapliczki przydrożne (zwieńczenie krzemieńskie, karawaki, szlak kapliczkowy Janów - Frampol);
 - zabudowa poordynacka w Janowie Lubelskim.
 - organizację i zagospodarowanie w formie szlaków turystycznych lub tras rowerowych historycznych szlaków handlowych, kulturowych;
 - integrację obiektów dziedzictwa kulturowego z infrastrukturą lokalnych i ponadlokalnych szlaków i tras rowerowych;
 - wykorzystywanie ocalałych obiektów dziedzictwa kulturowego jako wzorników w kształtowaniu lokalnej przestrzeni, a także bazy dla tworzenia instytucji kultury oraz wspieranie rozwoju sieci muzeów i skansenów;
 - ochronę i eksponowanie miejsc pamięci narodowej, w tym miejsc wydarzeń i walk historycznych.
- 7) W celu zachowania wartości obiektów dziedzictwa kulturowego wskazuje się rewaloryzację oraz rewitalizację układów urbanistycznych Modliborzyc i Janowa Lubelskiego polegającą na:
- zachowaniu i uczytelnianiu historycznych układów i funkcji rynków oraz sieci ulicznej;
 - zachowaniu lub odtwarzaniu historycznego ukształtowania terenów zabytkowych zespołów miejskich i układów komunikacyjnych;
 - zachowaniu lub odtwarzaniu elementów układów zieleni komponowanej;
 - zachowanie powiązań przestrzenno-funkcjonalnych elementów zespołów urbanistycznych;
 - ochronę sylwetek miast poprzez prawidłowe zagospodarowanie stref ekspozycji zespołów urbanistycznych;
 - kształtowanie uzupełniającej zabudowy w dostosowaniu do założeń historycznych;
 - uporządkowanie ruchu kołowego uwzględniające potrzeby ograniczania kolizji przestrzennych.

- 8) W odniesieniu do obiektów i zespołów zabytkowych przyjmuje się:
- zachowanie zabytków z wyeksponowaniem ich wartości wraz z ich najbliższym otoczeniem w celu zachowania tożsamości kulturowej miejsca;
 - zagwarantowanie ochrony krajobrazowej, historycznych sylwetek przestrzennych i osi widokowych, a także ekspozycji oraz obserwacji archeologicznej.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów

- 9) Wzmacnianie konkurencyjności oraz krystalizowanie struktury osadniczej, w tym silnych ośrodków lokalnych i wydobywanie niewykorzystanych potencjałów obszaru wymaga:
- rozwoju terenów zabudowy w granicach i bezpośrednim sąsiedztwie (na zasadzie kontynuacji funkcji i uzupełniania zabudowy) wskazanych w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej terenów zwartej zabudowy;
 - zwiększanie udziału w strukturze funkcjonalnej ośrodków osadniczych terenów inwestycyjnych o przeznaczeniu zgodnym z przyjętą w modelu struktury (Ryc. 5) funkcją specjalizacji ośrodka;
 - uwzględniania przestrzeni publicznych jako organicznej części ośrodków osadniczych, stanowiących podstawowy element integrujący układy urbanistyczne lub ruralistyczne i decydujące o atrakcyjności obszaru dla zamieszkania;
 - zapewnienia ochrony ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, placów zabaw, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.) przy zachowaniu historycznych założeń, układów urbanistycznych w planowaniu terenów urbanizacji (mieszkańcowych, usługowych);
 - planowania terenów urbanizacji warunkowanych równoczesną realizacją sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
 - wykluczenia z zabudowy terenów położonych w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią;
 - przywrócenia i usprawnienia powiązań komunikacyjnych (w tym transportu zbiorowego) miejscowości sołeckich z ośrodkami skupiającymi lokalne i ponadlokalne funkcje usługowe;
 - przeznaczania w procesie restrukturyzacji funkcjonalnej terenów zainwestowanych, niewykorzystanych obiektów na usługi ogólnodostępne służące celom publicznym oraz uzupełnianiu bazy infrastruktury społecznej;
 - zachowania historycznych założeń, układów urbanistycznych, przestrzeni publicznych i dziedzictwa kulturowego z jego wykorzystaniem w rozwoju turystyki;

- zwiększenia udziału funkcji pozarolniczych (rozwój wielofunkcyjny) w kształtowaniu osadnictwa wiejskiego;
- poprawy stabilności zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem energii z OZE.

10) Zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej obszaru, w tym jego wzmocnienie i wzbogacenie funkcjonalne wymaga:

- organizacji i rozwoju atrakcyjnych terenów aktywności gospodarczej w obszarach z istniejącym lub zaplanowanym pełnym uzbrojeniem terenów inwestycyjnych umożliwiającym osiągnięcie odpowiednich standardów funkcjonalnych zagospodarowania – Borownica;
- koncentrowania uciążliwej lub wysokospecjalistycznej aktywności gospodarczej w wyodrębnionych, zorganizowanych strefach gospodarczych umożliwiającym ograniczenie negatywnego wpływu terenów przemysłowych na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową i kształtowanie krajobrazu poprzez m.in.:
 - strefowanie zabudowy na styku z istniejącymi funkcjami chronionymi;
 - tworzenie pasów ochronnych, w tym zieleni izolacyjnej (w postaci wielopiętrowej zieleni izolacyjnej);
 - tworzenie granic przestrzennych (np. droga o odpowiedniej szerokości);
 - organizację obsługi komunikacyjnej w sposób ograniczający potencjalną uciążliwość (w tym zakłócenia w płynności ruchu, hałas, zanieczyszczenie powietrza).
- wykorzystania do rozwoju funkcji przedsiębiorczości pozarolniczej w pierwszej kolejności terenów już częściowo zainwestowanych oraz typu *brownfield*, a jako główne strefy rozwoju gospodarczego traktuje się tereny podmiejskie i w ośrodkach gminnych na kierunkach głównych powiązań transportowych.

11) W ramach przeciwdziałania uciążliwościom akustycznym generowanym przez ruch komunikacyjny wskazuje się ograniczenie lokalizowania (w lokalnych dokumentach planistycznych) funkcji wrażliwych na uciążliwości hałasu na terenach położonych w sąsiedztwie głównych drogowych powiązań transportowych, tj. w sąsiedztwie dróg krajowych (S19, DK19 i DK74) gminy: Janów Lubelski, Modliborzyce, Dzwola.

12) Ze względu na wrażliwość, walory turystyczne środowiska i rangę ochrony ustala się kierunki turystycznego wykorzystania obszarów objętych ochroną prawną lub wskazanym do objęcia taką ochroną:

- obszary rozwoju rekreacji wypoczynkowej i turystyki krajoznawczej obejmujące: obszary chronionego krajobrazu z uwzględnieniem czynnej ochrony ekosystemów służącej podnoszeniu walorów turystycznych;
- obszary zrównoważonego rozwoju turystyki krajoznawczej i wypoczynkowej obejmujące: park krajobrazowy na zasadach określonych w planie ochrony parku, ostoje ptasie sieci Natura 2000 z zakazem realizacji inwestycji lub działań mogących negatywnie oddziaływać na walory przyrodnicze;
- obszary rozwoju turystyki krajoznawczej z wykluczeniem turystyki wypoczynkowej obejmujące ostoje siedliskowe sieci Natura 2000 zgodnie z planami działań ochronnych.

13) W kształtowaniu zagospodarowania obszarów turystycznych należy:

- uzależnić rozwój nowych terenów budownictwa letniskowego od pełnego ich wyposażenia w infrastrukturę sozotechniczną;
- zapewnić dostępność strefy brzegowej zbiorników wodnych wykorzystywanych turystycznie poprzez traktowanie jej jako przestrzeni publicznej;
- wykluczyć z zabudowy rekreacyjnej (letniskowej) tereny łąkowo-torfowiskowe;
- podnosić estetykę zabudowy oraz zachowywać naturalne elementy krajobrazu (uksztalowanie terenu, zadrzewienia, oczka wodne itp.).

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

14) W celu wzbogacania wielofunkcyjności ośrodków obszaru partnerstwa oraz ochrony lokalnego, drobnego handlu i przedsiębiorczości nie przewiduje się możliwości lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

15) Kształtowanie spójnego systemu zewnętrznych i wewnętrznych powiązań transportowych oraz integrację poszczególnych elementów tego systemu wymaga:

- uwzględnienia przywrócenia i usprawnienia powiązań komunikacyjnych miejscowości sołeckich z ośrodkami gminnymi i ponadlokalnym zmiernymi do zwiększenia dostępności ośrodków skupiających funkcje usługowe oraz zwiększenia mobilności mieszkańców;
- wykluczenia lokalizacji funkcji wrażliwych na uciążliwość hałasu na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie głównych drogowych powiązań transportowych;

- rozbudowy sieci lokalnych szlaków rowerowych i ich integracji z ponadlokalnymi szlakami rowerowymi GreenVelo i Centralnym Szlakiem Rowerowym Roztocza (Ryc. 6).

16) Wytyczanie i organizowanie nowych szlaków turystycznych powinno się odbywać w nawiązaniu do kierunków przebiegu szlaków ponadlokalnych, w sposób umożliwiający stworzenie spójnego systemu różnego rodzaju szlaków turystycznych (drogowych, pieszych, rowerowych, konnych) zapewniającego integrację i sieciowanie obszarów turystycznych Partnerstwa.

17) Przy lokalizacji infrastruktury elektroenergetycznej należy dążyć do minimalizacji jej oddziaływania na środowisko, a w szczególności:

- ograniczać jej ingerencję w krajobraz;
- nie podejmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony konkretny obszar Natura 2000.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

18) Wzbogacenie funkcjonalne obszaru z zachowaniem obecnych kierunków rozwoju specjalizacji opartej na lokalnej tradycji i zasobach (Ryc. 6) przy uwzględnieniu ochrony walorów przestrzeni rolniczej wymaga:

- zatrzymania procesów urbanizacji i rozlewania zabudowy poprzez ograniczenie wyznaczania nowych terenów zabudowy poza terenami zwartej zabudowy;
- wykorzystywania potencjału glebowo-klimatycznego, kulturowego i przyrodniczo-krajobrazowego do intensyfikacji rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;
- łączenia i sieciowania zasobów i obszarów występowania poszczególnych potencjałów kluczowych dla rozwoju produktu turystycznego partnerstwa.

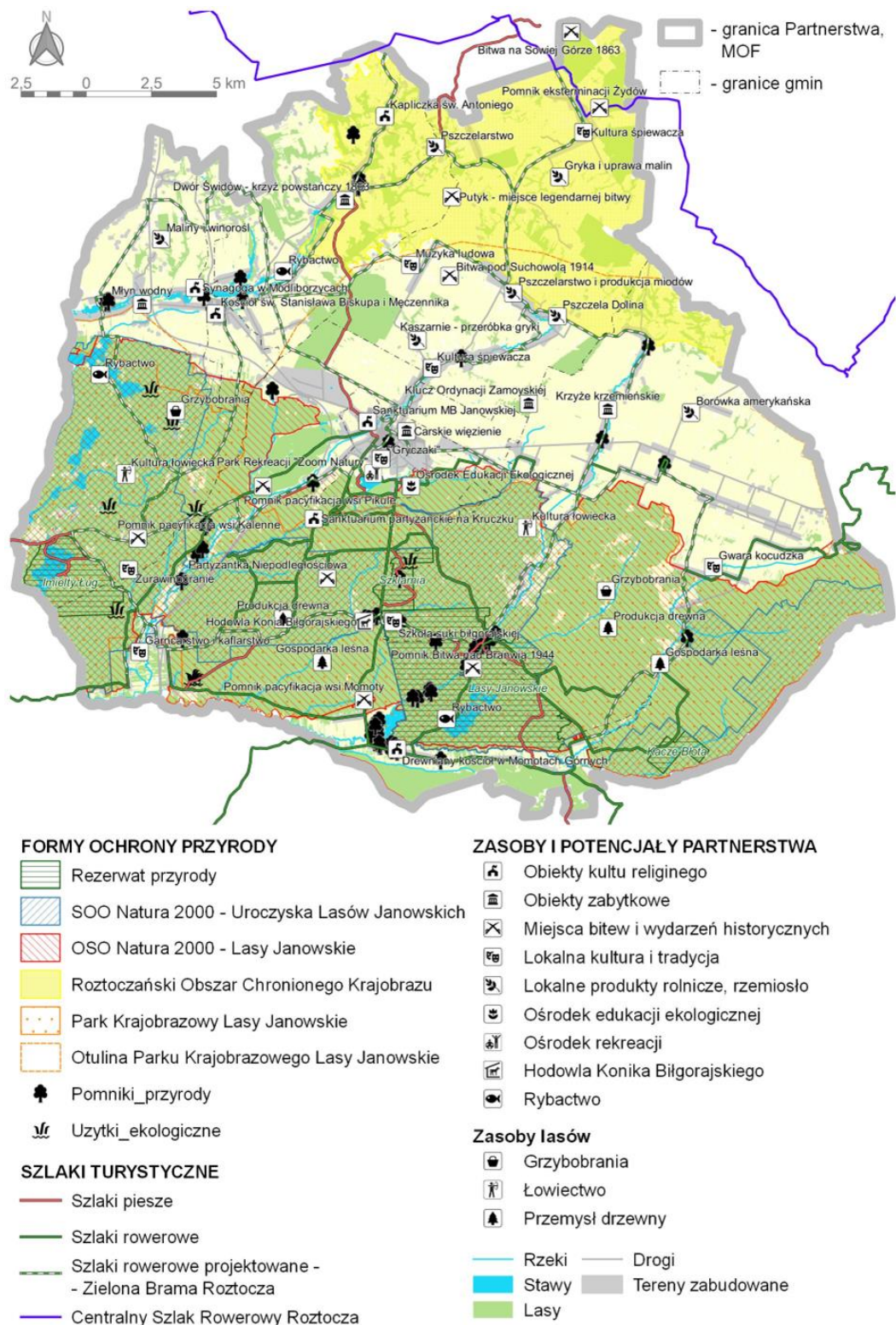
19) W celu poprawy struktury przestrzennej gospodarstw rolnych, rekomenduje się obszary gmin: Janów Lubelski, Dzwola, Godziszów do przeprowadzenia prac scaleniowo-wymiennych.

20) W ramach rozwoju gospodarki rybackiej wskazuje się utrzymanie w użytkowaniu istniejących obiektów stawowych w gminach: Janów Lubelski, Modliborzyce.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

21) Procesy rewitalizacji i spójną z nimi politykę przestrzenną należy realizować na podstawie gminnych programów rewitalizacji i zgodnie z wynikającymi z nich zaleceniami i wytycznymi do lokalnych polityk przestrzennych.

Ryc. 6. Zasoby i potencjały przyrodniczo-kulturowe

Źródło: Opracowanie własne

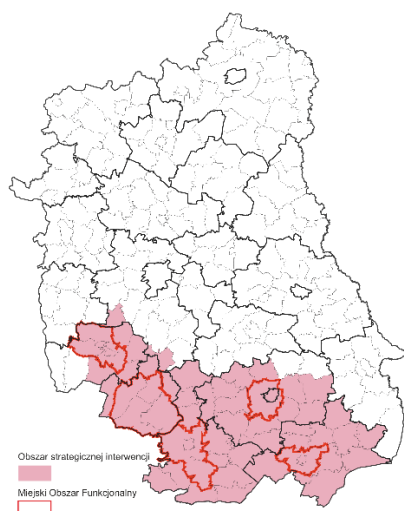
7. Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Wymiar terytorialny „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” odwołuje się do krajowych obszarów strategicznej interwencji, które określiła KSRR 2030, wyznacza również dodatkowe OSI o znaczeniu regionalnym.

W odniesieniu do **OSI krajowych** trzy gminy Partnerstwa (Dzwola, Godziszów i Modliborzycze) zostały zaliczone do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą. Oczekiwany efekt podejmowanych działań z poziomu krajowego powinien być rozwój lokalnych firm, wzrost liczby lokalnych miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców oraz bazy dochodowej samorządów terytorialnych. Korzystne będzie również wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z miastami, stanowiącymi lokalne ośrodki wzrostu, które zapewniają odpowiedni dostęp mieszkańców do rynku pracy.

W odniesieniu do **OSI regionalnych** obszar Partnerstwa jest przypisany do dwóch OSI: MOF ośrodków lokalnych oraz subregionalnego OSI Roztocze, przy czym zgodnie z założeniem SRWL MOF ośrodka lokalnego stanowi integralną przestrzennie i funkcjonalnie strukturę w obrębie OSI subregionalnego.

Ryc. 7. OSI Roztocze z granicami miejskich obszarów funkcjonalnych

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

W ramach typu **miejskie obszary funkcjonalne ośrodków lokalnych** wyznaczony został MOF Janowa Lubelskiego, w tym: część miejska gminy miejsko-wiejskiej Janów Lubelski – jako ośrodek rdzeniowy, część wiejska gminy miejsko-wiejskiej Janów Lubelski, gmina miejsko-wiejska Modliborzycy oraz gminy wiejskie Dzwola i Godziszów – jako strefa zewnętrzna MOF. Wyznaczenie MOF oznacza zachętę do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym (w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie), w tym poprzez wykorzystanie instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

Kierunki działań dla Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wynikają przede wszystkim z przyjętego w SRWL 2030 celu operacyjnego 2.2. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych. Głównym założeniem dla tego celu jest położenie nacisku na skuteczniejszą koordynację działań ukierunkowanych na zaspokojenie potrzeb mieszkańców obszaru funkcjonalnego, a nie poszczególnych jednostek administracyjnych. Oznacza to dążenie do zapewnienia wysokiej jakości życia i rozwój usług ponadlokalnych w ośrodkach rdzeniowych (zgodnie z ideą miasta zwarteo, odpornego na zmiany klimatu) oraz prowadzenie działań, które będą zapobiegać rosnącym kosztom ekonomicznym, społecznym i ekologicznym rozrastających się obszarów podmiejskich (porządkowanie zabudowy).

Wśród określonych dla celu 2.2. kierunków działań istotne z punktu widzenia MOF Janowa Lubelskiego są:

- rozwój funkcji ponadlokalnych (usług ponadpodstawowych) i specjalistycznych w miastach powiatowych;

- organizacja terenów inwestycyjnych, w tym służących rozwijaniu logistyki;
- stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości;
- integrowanie systemów transportowych w miejskich obszarach funkcjonalnych, przyjaznych środowisku, z uwzględnieniem infrastruktury sprzyjającej elektromobilności;
- wspieranie działań w tym infrastrukturalnych w zakresie dostosowania do zmian klimatu i odporności na klęski żywiołowe oraz redukcji wielkości emisji zanieczyszczeń na terenach miejskich w tym z wykorzystaniem zielonej i niebieskiej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie;
- wprowadzanie rozwiązań opartych na idei smart city, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji społecznej;
- zintegrowane planowanie rozwoju obszarów podmiejskich w wymiarze ponadlokalnym – przeciwdziałanie niekontrolowanej urbanizacji terenów wiejskich;
- wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych (w tym rewitalizacja);
- Integrowanie działań na rzecz efektywnego świadczenia usług społecznych.

Do **subregionalnego OSI Rostocze** przynależy cały obszar Partnerstwa. Priorytetem rozwojowym dla tego OSI jest „Społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Rostocza i Puszczy Solskiej”.

Wśród kierunków interwencji odnoszących się w szczególności do obszaru Partnerstwa należy wskazać:

- kierunki związane z **rozwojem funkcji turystycznej** (Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej) jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych; kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce; rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe); organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa); rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.); wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej

na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych; ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych; wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej);

- kierunki odwołujące się do **ochrony i wykorzystania unikalnych wartości przyrody** (Ochrona wartości przyrodniczych, w tym: krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności; rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych);
- kierunki związane z **poprawą dostępności komunikacyjnej** (Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12), w tym budowa obwodnic miast; Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny).

Wszystkie kierunki działań określone w niniejszej Strategii są spójne z założeniami polityki regionu w stosunku do obszaru Partnerstwa.

8. System realizacji Strategii

8.1. Zasady realizacji Strategii

Realizacja Strategii musi się opierać na czytelnych mechanizmach i konsekwentnie prowadzonych działaniach. Strategia Partnerstwa powinna stać się faktycznym punktem odniesienia dla podejmowanych przez administrację samorządową decyzji, wzmacniając tym samym przewidywalność oraz transparentność procesów rozwojowych i standardy zarządzania strategicznego w administracji.

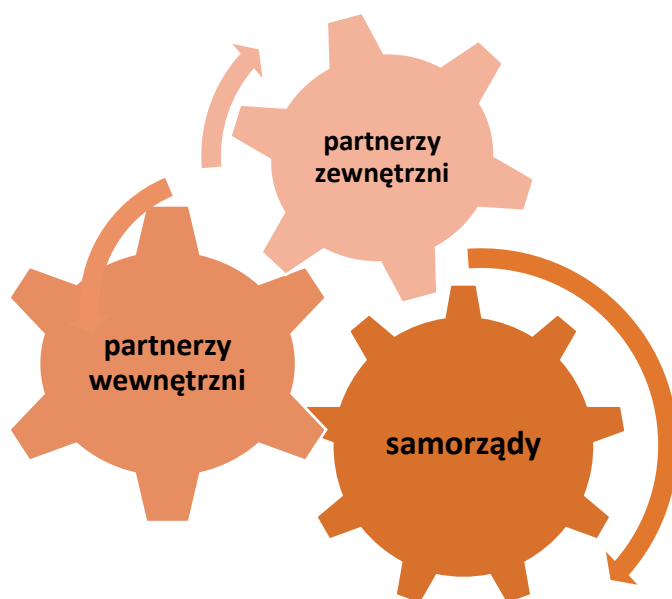
Dla osiągnięcia celów zaplanowanych w niniejszej Strategii konieczne jest stworzenie odpowiednich procedur zarządzania, zorientowanych na organizację współpracy w trzech wymiarach:

- współpraca pomiędzy samorządami tworzącymi Partnerstwo;
- współpraca pomiędzy samorządami a partnerami, interesariuszami społecznymi, gospodarczymi;
- współpraca pomiędzy samorządami a otoczeniem zewnętrznym.

Realizacja Strategii wpłynie na upowszechnienie się w społeczności postawy współpracy dla osiągnięcia wybranych celów; mieszkańcy uświadomią sobie, że dzięki współpracy można określone cele realizować skuteczniej niż indywidualnie.

Wspólne aktywowanie potencjałów tkwiących w tych trzech środowiskach, jest przesłanką sukcesu realizacji Strategii.

Ryc. 8. Schemat kooperacji międzysektorowej na rzecz Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Jest to ambitne podejście, wymagające umiejętności współpracy, udzielania kredytu zaufania, a także dobrej komunikacji. Dlatego też niezbędne jest ustalenie wspólnych wartości/zasad, którymi będą się kierować różni interesariusze, gdyż skuteczność działań zależy bezpośrednio od skali zrozumienia, akceptacji i aktywności wielu osób, środowisk i instytucji.

Zasady realizacji Strategii, które podziela Partnerstwo to:

- **Partycypacja i partnerstwo** – otwartość na nowe propozycje rozwiązywania spraw, na współpracę i równorzędne traktowanie różnych środowisk i podmiotów, także gotowość na kompromis dotyczący celów rozwojowych i środków do jego realizacji. Być partnerem oznacza mieć realny wpływ na decyzje.
- **Odpowiedzialność i konsekwencja** we wdrażaniu strategii, traktowanej jako zobowiązanie podjęte wobec społeczności Partnerstwa, wiarygodność. Odpowiedzialność to także sprawność struktur samorządowych, rozumiana jako skuteczność działania, odpowiedzialność za wysoką jakość życia mieszkańców, w tym przestrzeń publiczną.
- **Zintegrowane podejście** - dążenie do spójnego, kompleksowego, przemyślanego, i uzgodnionego postrzegania procesów rozwojowych, składających się na ekosystem Partnerstwa.

- **Strategiczne podejście** – koncentracja tylko na wybranych tematach, selektywność.
- **Priorytet finansowania** – dla projektów wpisanych wprost do Strategii, ze środków własnych oraz funduszy pozyskiwanych zewnętrznych.
- **Elastyczne reagowanie** – przyjęty w strategii katalog celów, działań będzie podlegał modyfikacji, dostosowaniu, aktualizacji, w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu. Elastyczne reagowanie to także sposób działania administracji, która jest otwarta i zachęcająca mieszkańców do zaangażowania i poszukiwania wspólnych rozwiązań.

8.2. Struktura zarządzania Strategią

Gminy tworzące Partnerstwo podpisały 22 marca 2021 r. porozumienie międzygminne w sprawie zawiązania związku ZIT w celu współpracy jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Janów Lubelski, służącej realizacji działań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Porozumienie określa w szczególności:

- przedmiot porozumienia i termin jego obowiązywania;
- zadania stron, w tym zadania lidera porozumienia;
- zasady współpracy przy opracowaniu Planu działań ZIT, którego funkcję pełnić ma Strategia Rozwoju Ponadlokalnego, a także realizacji dalszych działań z niego wynikających (w tym aplikowanie o środki, wspólne działania w ramach ZIT , monitoring strategii i jej ewaluacja).

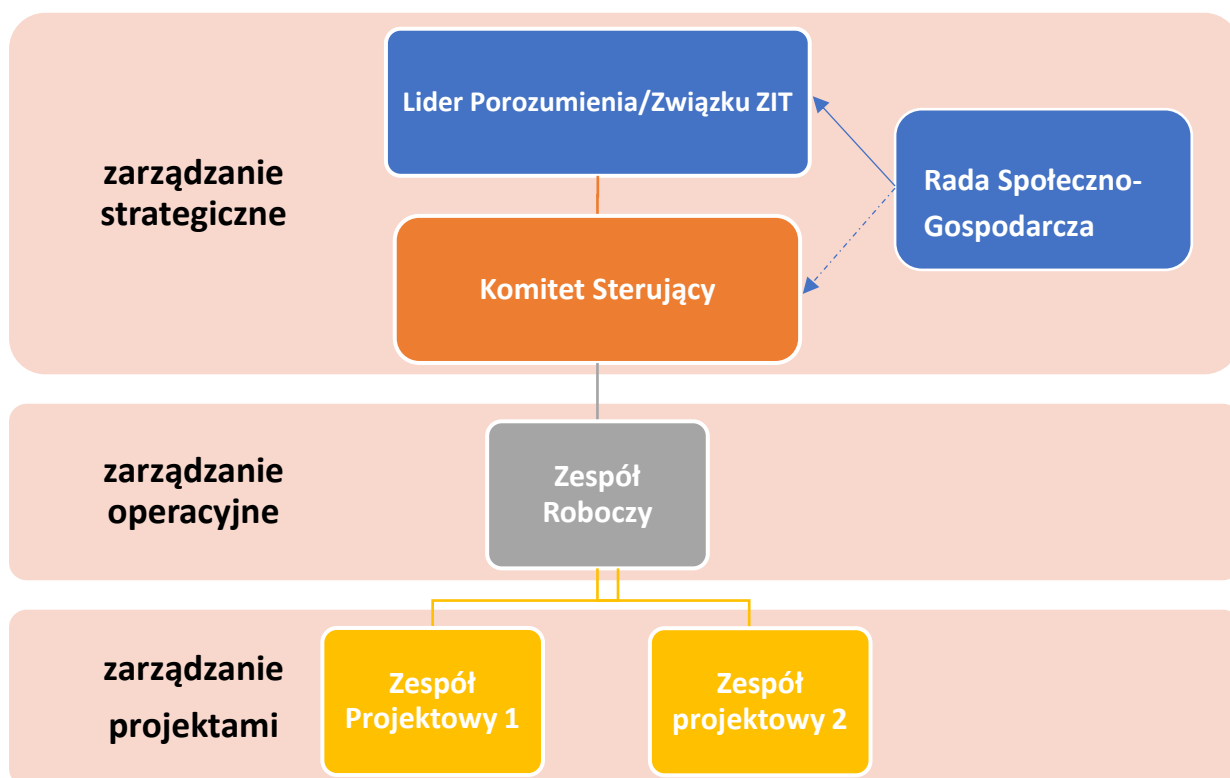
Po podjęciu decyzji o przygotowaniu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego pełniącej funkcję Planu działań ZIT gminy partnerskie zawarły kolejne porozumienie międzygminne z dnia 3 stycznia 2023r. określające zasady współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu przygotowania i realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego obejmującej gminy: Janów Lubelski, Modliborzyce, Dzwola i Godziszów pn. „Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Janów Lubelski, Modliborzyce, Dzwola i Godziszów”.

Gmina Janów Lubelski pełni rolę Lidera Porozumienia i jednocześnie Lidera Związku ZIT. Reprezentuje również Strony w sprawach dotyczących realizacji zawartych porozumień.

Biorąc pod uwagę treść powyższych porozumień oraz doświadczenia z okresu prac nad Strategią, w realizację jej ustaleń będą zaangażowane:

- Komitet Sterujący
- Rada Społeczno-Gospodarcza
- Zespół Roboczy
- Zespoły Projektowe.

Ryc. 9. Schemat organizacyjny wdrażania Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Najwyższym organem uprawnionym do identyfikacji obszarów strategicznych oraz zaopiniowania opracowanej Strategii jest **Komitet Sterujący**.

Tabela 6. Skład i zadania Komitetu Sterującego

Skład	Najważniejsze zadania
Przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich jednostek	<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie decyzji strategicznych i identyfikacja strategicznych obszarów rozwoju; • kreowanie długoterminowej koncepcji rozwoju przez pozytywne zaopiniowanie projektu Strategii;

<p>samorządu terytorialnego tworzących Partnerstwo.</p> <p>Pracami Komitetu Sterującego kieruje Przewodniczący – Burmistrz Janowa Lubelskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nadzór nad realizacją Strategii; • animowanie współpracy pomiędzy partnerami oraz z interesariuszami, wewnętrznymi i zewnętrznymi; • budowanie pozytywnego wizerunku Partnerstwa, lobbing na rzecz Partnerstwa; • prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych; • przyjmowanie raportów monitoringowych i ewaluacyjnych; inicjowanie dyskusji nad wnioskami; • podejmowanie decyzji w sprawie zmian Strategii, inicjowanie zmiany w Strategii, zatwierdzanie aktualizacji; • podejmowanie decyzji w sprawie instytucjonalizacji działalności Partnerstwa; • podejmowanie decyzji w sprawie zmian w składzie Partnerstwa.
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Do zadań Przewodniczący Komitetu Sterującego należą:

- reprezentowanie Partnerstwa,
- zwoływanie posiedzeń Komitetu Sterującego,
- koordynacja kalendarza prac,
- bieżąca współpraca z Koordynatorem Zespołu Roboczego.

Komitet Sterujący współpracuje na bieżąco z Zespołem Roboczym oraz zasięga opinii Rady Społeczno-Gospodarczej. Decyzje Komitetu podejmowane są zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym przy obecności co najmniej połowy składu. Dopuszczalne jest podejmowanie decyzji w formie obiegowej. Szczegóły organizacyjne funkcjonowania Zespołu Roboczego określa paragraf 6 porozumienia międzygminnego z dnia 3 stycznia 2023r.

Lider Porozumienia wspomagany jest głosem przedstawicieli partnerów społecznych i gospodarczych zasiadających w **Radzie Społeczno-Gospodarczej**. Jest to ciało opiniodawczo – doradcze w sprawach dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego Partnerstwa, a jednocześnie istotny kanał angażowania społeczności lokalnej podczas realizacji zapisów Strategii. Zadaniem Rady będzie prowadzenie strategicznej dyskusji na temat celów i kierunków polityki rozwojowej partnerstwa oraz rekomendowanie Liderowi Porozumienia/Związku ZIT rozwiązań.

Tabela 7. Skład i zadania Rady Społeczno-Gospodarczej

Skład	Najważniejsze zadania
<p>Przedstawiciele podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji, a także przedstawiciele sektora gospodarczego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • udział w organizowanych spotkaniach i warsztatach; • opiniowanie projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego pełniącej także rolę strategii ZIT oraz propozycji jej zmian i innych dokumentów; • inicjowanie zmian Strategii; • opiniowanie projektu Strategii; • prowadzenie strategicznej dyskusji na temat celów i kierunków polityki rozwojowej Partnerstwa oraz rekomendowanie rozwiązań Liderowi Porozumienia/Związku ZIT.

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z zapisami porozumienia międzygminnego z dnia 3 stycznia 2023r. kandydatów do Rady proponują członkowie Komitetu Sterującego. Kierują się oni wiedzą i znajomością działających na terenie danej gminy organizacji pozarządowych, obywatelskich czy lokalnych autorytetów. Propozycje kandydatur zostały poddane dyskusji na forum Zespołu Roboczego tak, by zachować maksymalną reprezentatywność sektorów i zakresu działania organizacji.

Członkowie Rady zostali powołani Zarządzeniem Burmistrza Janowa Lubelskiego nr 41/2023 z dnia 28 marca 2023r. W skład Rady weszli przedstawiciele organizacji pozarządowych reprezentujących: prawa kobiet (Stowarzyszenie Kobiet Powiatu Janowskiego, Stowarzyszenia Koło Gospodyń Wiejskich Kocudza II), osoby niepełnosprawne (Stowarzyszenie Klub Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych), sferę ekologiczną i gospodarczą (Stowarzyszenie Przyjaciół Pszczół „Pasieka”, Rejonowe Koło Pszczelarzy w Godziszowie), środowiska działające na rzecz lokalnej kultury (Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Dzwolskiej, Stowarzyszenie Sanna) oraz przedstawiciele przedsiębiorstw. W wyborze członków Rady dążono do zachowania reprezentatywności podmiotowej (reprezentowane środowiska) oraz geograficznej (działalność na terenie różnych gmin Partnerstwa).

Na posiedzeniu w dniu 28.09.2023r. Rada w drodze głosowania jawnego zaopiniowała pozytywnie projekt dokumentu „Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce”. W głosowaniu udział wzięło 7 z 9 członków Rady Społeczno-Gospodarczej.

Zarządzanie operacyjne powierzono **Zespołowi Roboczemu**. Jego zasadniczym zadaniem jest koordynowanie działań podejmowanych przez poszczególnych partnerów, monitorowanie oraz informowanie o postępach we wdrażaniu Strategii. Ponadto Zespół proponuje optymalne ścieżki i mechanizmy osiągnięcia określonych w niej celów oraz zapewnienie wymiany informacji pomiędzy podmiotami bezpośrednio zaangażowanymi we wdrażanie ustaleń dokumentu.

Tabela 8. Skład i zadania Zespołu Roboczego

Skład	Najważniejsze zadania
<p>Przedstawiciele urzędów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących Partnerstwo, wskazani przez włodarzy samorządowych (co najmniej po jednym członku z każdej JST)</p> <p>Prace Zespołu koordynuje przedstawiciel Lidera Porozumienia (Gmina Janów Lubelski)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wypracowanie projektu/aktualizacji Strategii; • zapewnianie informacji z własnej jednostki samorządowej; • zapewnianie kontaktu z partnerami z własnej jednostki samorządowej; • poszukiwanie funduszy zewnętrznych na rozwój Partnerstwa; • przygotowanie spotkań Komitetu Sterującego, • organizacja spotkań z mieszkańcami i przeprowadzanie konsultacji/warsztatów społecznych; • przygotowanie projektów raportów monitoringowych (zgodnie z przyjętym systemem monitorowania); • opiniowanie projektu raportów ewaluacyjnych, • przechowywanie dokumentacji.

Źródło: Opracowanie własne

Szczegóły organizacyjne funkcjonowania Zespołu Roboczego określa paragraf 5 porozumienia międzygminnego z dnia 3 stycznia 2023r.

Do przygotowania a następnie realizacji projektów partnerskich ustanawiane są Zespoły Projektowe. Ich głównym zadaniem jest rozwijanie koncepcji projektowych zawartych w Strategii oraz realizacja projektów i działań. Zespoły powoływane są w

odpowiedzi na pojawiającą się potrzebę i rozwiązywane po sfinalizowaniu projektu/działania.

Tabela 9. Skład i zadania Zespołów Projektowych

Skład	Najważniejsze zadania
<p>Osoby dysponujące wiedzą specjalistyczną, mogące wnieść wartość do pracy nad projektami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawiciele urzędów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących Partnerstwo, wskazani przez władarzy samorządowych; • interesariusze, w tym również z podmiotów nie należących do Partnerstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • wypracowanie materiałów do projektu strategii/aktualizacji; • wypracowanie koncepcji projektowych, a następnie praca nad szczegółami (stworzenie dojrzałej formy projektu); • zapewnianie informacji z własnej jednostki samorządowej; • zapewnianie kontaktu z partnerami z własnej jednostki samorządowej; • poszukiwanie funduszy zewnętrznych na realizację projektu/przedsięwzięcia; • przygotowanie wkładu do raportów monitoringowych (zgodnie z przyjętym systemem monitorowania); • opiniowanie projektu raportów ewaluacyjnych; • przechowywanie dokumentacji.

Źródło: Opracowanie własne

Dla każdego projektu wskazywany jest Koordynator Zespołu Projektowego, do którego zadań należy:

- koordynowanie prac Zespołu, organizowanie pracy Zespołu;
- zapewnienie sprawnego przepływu informacji pomiędzy partnerami;
- monitorowanie realizacji projektu/przedsięwzięcia;
- bieżąca współpraca z Przewodniczącym Komitetu Sterującego;
- może zapraszać na spotkania partnerów zewnętrznych.

Zespoły Projektowe współpracują ściśle z Grupą Roboczą, w szczególności z przedstawicielami własnej gminy.

8.3. Aktualizacja Strategii

Zgodnie z przyjętą do realizacji zasadą elastycznego reagowania, a szczególnie ze względu na dynamikę zmian zachodzących w otoczeniu, Strategia będzie podlegać aktualizacji.

Strategia podlega ocenie nie rzadziej niż raz na dwa lata. W tym celu Komitet Sterujący może zlecić przygotowanie zewnętrznego raportu ewaluacyjnego. Komitet Sterujący przyjmuje wnioski i rekomendacje wynikające z takiego opracowania. Na podstawie przeprowadzonej analizy zostaną sformułowane wnioski dla podjęcia przez Komitet Sterujący decyzji, w sprawie utrzymania lub zmiany Strategii. Wnioski te są przedstawiane organom stanowiącym (radom gmin) każdego z Partnerów, które podejmują decyzję co do dalszych kroków.

Aktualizacja Strategii może obejmować zmianę kluczowych treści dokumentu, takich jak cele albo tylko zmianę listy projektów strategicznych.

8.4. Zmiana składu Partnerstwa

Przewiduje się możliwość zmiany składu Partnerstwa poprzez:

- Rozszerzenie, czyli przystąpienie do Partnerstwa nowego członka. Zainteresowany samorząd składa wówczas do przewodniczącego Komitetu Sterującego wniosek o włączenie do Partnerstwa, Komitet Sterujący podejmuje decyzję o rozszerzeniu.
- Rezygnację, członek Partnerstwa składa do przewodniczącego Komitetu Sterującego wniosek o rezygnację z członkostwa, Komitet Sterujący podejmuje decyzję o zmianie składu Partnerstwa.
- Usunięcie ze składu Partnerstwa, w sytuacji uporczywego uchylania się od obowiązków przez okres minimum jednego roku (brak uczestnictwa w posiedzeniach Komitetu Sterującego, Zespołu Roboczego, Zespołów Projektowych) Komitet Sterujący może wezwać samorząd do zaangażowania w działania Partnerstwa wyznaczając 3 miesięczny termin. W przypadku braku pozytywnej reakcji Komitet podejmuje decyzję o usunięciu samorządu z Partnerstwa.

8.5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Uchwalenie „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce” oznacza podejmowanie wspólnych, partnerskich działań. W niniejszej Strategii określono katalog projektów, nie jest on jednak katalogiem zamkniętym i wyczerpującym pełen zakres kierunków działań.

W związku z tym Grupa Robocza będzie rekomendowała Komitetowi Sterującemu potrzebę przygotowania szczegółowych planów działań dotyczących poszczególnych celów bądź grup kierunków działań. Plany działań będą miały charakter operacyjny, przygotowywany na maksymalnie 3 lata i będą zatwierdzane przez Komitet Sterujący.

Uchwalenie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego łączy się również z obowiązkiem zachowania spójności indywidualnych polityk rozwojowych prowadzonych przez poszczególnych Partnerów z ustaleniami dokumentu wyższego rzędu. W związku z tym opracowanie bądź aktualizacja np. programów ochrony środowiska, programów rewitalizacji czy programów współpracy z organizacjami pożytku publicznego będzie wymagała uwzględnienia w nich działań zgodnych z celami i kierunkami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

9. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji strategii

9.1. Wskaźniki realizacji Strategii

Monitoring służy bieżącej obserwacji postępów w realizacji strategii, a także umożliwia dokonanie oceny efektów jej wdrażania. Monitoring będzie prowadzony za pomocą zestawu wskaźników ujętych w dwa typy:

- wskaźniki celu strategicznego, wybrane jako mierniki postępu osiągnięcia tych celów, skorelowane ze wskaźnikami wykorzystanymi w części diagnostycznej. Dla wskaźników celu strategicznego określono wartość bazową oraz oczekiwaną zmianę trendu do roku 2030;
- wskaźniki projektowe, mierzące realizację projektów planowanych do realizacji w ramach instrumentu terytorialnego¹⁶, skorelowane z produktami i rezultatami wynikającymi z realizacji poszczególnych projektów. W odniesieniu do zakresu projektów, których źródłem finansowania jest instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, wykorzystano wskaźniki produktu oraz rezultatu zawarte w Szczegółowym Opisie Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.¹⁷

Na wartości wskaźników strategicznych celu 1 będzie miała wpływ realizacja projektów „Modernizacja i rozbudowa infrastruktury edukacji przedszkolnej i szkolnej” oraz „Nowoczesna edukacja – rozszerzenie oferty zajęć naukowo – dydaktycznych”. Poprawa warunków do nauczania oraz dodatkowe zajęcia wpłyną w szczególności na poprawę efektów nauczania i oceny osiągnięte przez uczniów.

¹⁶ zgodnie z zaleceniem „Procedury opiniowania strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w województwie lubelskim w perspektywie finansowej na lata 2021-2027”¹⁶ strategia będąca podstawą realizacji projektów do objęcia instrumentem terytorialnym powinna wykorzystywać odpowiednie wskaźniki produktu i rezultatu Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.

¹⁷ „Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027”, załącznik nr 1 do uchwały nr CDLX/8101/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 12 maja 2023 r.

Na wartości wskaźnika strategicznego celu 3 będzie miała wpływ realizacja projektu „Rozwój produktu turystycznego Partnerstwa Zielona Brama Roztocza”.

Na wartości wskaźnika strategicznego celu 4 będzie miała wpływ realizacja projektów w zakresie usług online, podnoszenia kompetencji urzędników.

Zakładane wartości docelowe wskaźników są indykatywne. W toku dalszych prac, w tym opracowania bardziej szczegółowych dokumentów projektowych, wartości te mogą podlegać zmianie.

Tabela 10. Tabela wskaźników monitorowania Strategii

Cel strategiczny / Nazwa wskaźnika rezultatu strategicznego	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2022)	Oczekiwana zmiana trendu (rok 2030)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
Cel 1: Aktywna społeczność , współpracująca, zintegrowana, dumna z dziedzictwa kulturowego i własnej tożsamości, stwarzająca dobre perspektywy dla przyszłych pokoleń.					
Liczba ludności ogółem*	osoby	32 921	utrzymanie obecnego stanu	GUS/MRL	Co 2 lata
Wyniki części pisemnej na poziomie podstawowym egzaminu maturalnego w 2020 r. - absolwenci liceum ogólnokształcącego (%) – powiat janowski na tle kraju* język polski matematyka język angielski	punkty %	50/57 49/63 66/79	rosnący	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna	Co 2 lata
WLWK-PLRO124 - Liczba doposażonych przedszkoli **	Szt.	0	10	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLRO191 - Liczba doposażonych szkół **	Szt.	0	15	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLRO132 - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)**	Szt.	2	10	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-RCR071 - Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych	Osoby	0	2500	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu

placówek oświatowych**					
PROG-FELCR09 - Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze wspartych dostosowanych obiektów	Osoby	0	30	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLFCO01 - Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej**	Osoby	0	500	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLFCO08 - Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem**	Osoby	0	30	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLFCO06 - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem**	Osoby	0	15	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLFCR02 - Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu**	Osoby	0	5	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
Cel 2: Rozwinięta przedsiębiorczość, w tym przemysł i usługi turystyczne, rozwijające się dzięki efektywnemu wykorzystywaniu atutów Partnerstwa, w tym ponadprzeciętnych walorów środowiska naturalnego.					
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe)*	zł	5 062 (2021r.)	rosnący	MRL/BDL	Co 2 lata

Liczba przedsiębiorstw w sekcji C*	szt.	295	rosnący	MRL/BDL	Co 2 lata
Cel 3: Zadbane i szanowane środowisko naturalne , wykorzystywane w sposób zrównoważony, odporne na wyzwania klimatyczne, stanowiące zachętę do życia i odwiedzania ziemi Janowskiej.					
Długość nowo wybudowanych tras rowerowych i pieszych*	km	0	rosnący	Dane własne Partnerstwa	Co 2 lata
WLWK-PLRO136 - Długość odnowionych szlaków turystycznych (rowerowych)**	km	0	120	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLRO137 - Długość utworzonych szlaków turystycznych (oznakowanych)**	km	0	180	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
Liczba obiektów infrastruktury na cele ukierunkowania ruchu turystycznego albo edukacji przyrodniczej**	szt.	0	50	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-RCO077 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem**	szt.	0	1	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLRO145 - Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych **	ha	0	4,9	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-RCR077 - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem **	osoby	0	rosnący	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-RCO019 - Budynki publiczne o udoskonalonej	szt.	0	17	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu

charakterystyce energetycznej **					
WLWK-PLRO034 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE**	Szt.	0	11	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
Ludność odnosząca korzyści ze środków na rzecz jakości powietrza**	osoby	0	34,6 tys.	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
Roczne zużycie energii pierwotnej w: budynkach publicznych**	kWh(m2* rok)	>150	Redukcja o >30%	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLRR013 - Ilość wytworzonej energii elektrycznej ze źródeł OZE**	kWh/rok	0	150 000	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
Cel 4: Dobre rządzenie sprawami publicznymi i przestrzenią Partnerstwa.					
Liczba urzędników samorządowych, którzy wzięli udział w szkoleniach o tematyce związanej z celami strategii*	osoby	0	rosnący	Dane własne Partnerstwa	Co 2 lata
Liczba działających organizacji społecznych na 1000 mieszkańców*	%	26	rosnący	MRL/BDL	Co 2 lata
WLWK-PLRO010 - Liczba podmiotów, które udostępniły informacje sektora publicznego on-line**	szt.	0	4	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLRO008 - Liczba podmiotów wspartych w zakresie	szt.	0	4	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu

rozwoju usług, produktów i procesów cyfrowych**					
WLWK-PLRO012 - Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 – transakcja**	Szt.	0	60	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-PLRO013 - Liczba osób objętych szkoleniami w zakresie kompetencji cyfrowych**	osoby	0	60	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu
WLWK-RCR011 - Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych**	osoby	0	1985	Dane własne Partnerstwa	Po zakończeniu realizacji projektu

*wskaźniki celu strategicznego

** wskaźniki projektowe

Źródło: opracowanie własne.

9.2. Monitorowanie procesu wdrażania strategii

Monitorowanie polega na systematycznym zbieraniu i przetwarzaniu danych opisujących postęp realizacji Strategii i skupia się przede wszystkim na terminowości realizacji zadań i osiągnięcia produktów w zaplanowanych terminach.

Dlatego też w monitoring procesu wdrażania strategii będą zaangażowane wszystkie struktury działające w ramach Partnerstwa.

Za monitorowanie realizacji strategii odpowiada Komitet Sterujący.

Niezbędne dane będą gromadzone i opracowywane przez Grupę Roboczą w ramach własnej aktywności, a także na podstawie informacji uzyskiwanych od Zespołów

Projektowych, które będą miały bieżący kontakt z wykonawcami/koordynatorami projektów.

Raz na dwa lata Partnerstwo „Zielona Brama Roztocza” opracuje **Raport o stanie realizacji Strategii**.

Standard Raportu, w tym karty monitoringu projektu, opracuje Rada Partnerstwa, na podstawie propozycji przygotowanych przez Grupę Roboczą i Zespoły Projektowe. Raport uwzględni m.in.:

- informacje kontekstowe na temat aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej w Partnerstwie;
- informacje na temat postępów w realizacji projektów: monitoring rzeczowy odnoszący się do terminowości realizowania zadań oraz monitoring finansowy obejmujący analizę przepływów finansowych;
- informacje na temat wskaźników realizacji celów strategicznych;
- wnioski i rekomendacje na kolejny rok realizacji strategii.

Projekt Raportu o stanie realizacji strategii zostanie **poddany dyskusji** z udziałem wszystkich struktur działających w ramach Partnerstwa (w tym Rady Społeczno-Gospodarczej), a także z udziałem zainteresowanych interesariuszy.

Dopuszcza się możliwość prezentacji projektu Raportu organom stanowiącym samorządów terytorialnych tworzących Partnerstwo. Raport będzie przygotowywany w czasie odpowiednim do wykorzystania go przy opracowaniu raportów o stanie gminy.

Po debacie Komitet Sterujący przyjmuje Raport. Wnioski i rekomendacje mogą posłużyć do ewentualnej aktualizacji Strategii lub samej listy projektów.

9.3. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Celem dokonania oceny stopnia osiągnięcia celów strategicznych (a więc skuteczności wdrażania Strategii) przeprowadza się jej ewaluację. W odróżnieniu od monitoringu, który jest procesem ciągłym, ewaluacja odbywa się w konkretnych punktach osi czasu: na zakończenie całego procesu wdrażania Strategii (ewaluacja końcowa, *ex-post*) oraz – gdy Strategia ma wyodrębnione etapy kończące się konkretnymi rezultatami – ewaluacja etapowa (*mid-term*).

Co do zasady, przedmiotem ewaluacji jest stopień osiągnięcia celów strategicznych, na ogół dokonuje się jej na dwóch poziomach: oceny skuteczności osiągnięcia rezultatów bezpośrednich i skuteczności osiągnięcia celów strategicznych (rezultatów strategicznych). Przeprowadzając ocenę Strategii warto uwzględnić stosowanie poniższych kryteriów oceny:

- trafność
- efektywność
- skuteczność
- użyteczność
- trwałość.

Za przeprowadzenie ewaluacji strategii odpowiada Komitet Sterujący, badanie zostanie przeprowadzone przez strukturę niezależną w stosunku do władz Partnerstwa (ekspertów zewnętrznych). Wnioski i rekomendacje mogą posłużyć do ewentualnej aktualizacji Strategii lub samej listy projektów oraz wypracowania kolejnej edycji Strategii.

10. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Strategia to nie tylko dokument, to przede wszystkim – proces. Naturalną konsekwencją takiego założenia jest zaangażowanie i współuczestnictwo interesariuszy z różnych środowisk, na każdym etapie budowania strategii.

Jest to zgodne z jedną z zasad przyjętych do stosowania w ramach prac, partycypacji i partnerstwa.

10.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania Strategii

Przyjęta metoda pracy nad Strategią, zakładająca udział interesariuszy jako ważny głos, dopełniający prace Zespołu Roboczego i ekspertów sprawiła, że partnerzy społeczno-gospodarczy byli włączeni w proces tworzenia dokumentów na każdym etapie. W toku prac zasięmano opinie przedstawicieli społeczności lokalnych, młodzieży, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Z uwagi na sytuację pandemiczną w 2020 i 2021 r. ograniczono, jednak nie zaniechano, bezpośredniego kontaktu z mieszkańcami.

Partycypacja przeprowadzona została w trzech wymiarach, poprzez:

- kontakt z kluczowymi interesariuszami (liderami lokalnymi);
- badania i ankiety zbierające opinie i propozycje społeczne;
- warsztaty towarzyszące procesowi powstawaniu dokumentu.

Kluczowi interesariusze (liderzy lokalni) zostali włączeni w proces planowania strategicznego na etapie opracowywania diagnozy. W trakcie prac nad strategią uczestniczyli we wszystkich warsztatach stacjonarnych oraz przeprowadzanych zdalnie. Osoby te reprezentujące różnorodne środowiska, przedstawiały swoje uwagi i doświadczenia oraz na bieżąco recenzowały postęp i wyniki prac. Pozwoliło to na uzyskanie zróżnicowanych ocen i opinii od reprezentantów kluczowych środowisk. Ich często unikatowa wiedza, pozwoliła na lepsze dopasowanie procesu planowania do potrzeb i wyzwań Partnerstwa.

Badania i ankiety, zbierające opinie i propozycje społeczne były prowadzone tak na etapie diagnozy, jak i planowania strategicznego.

- **Badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży**, przeprowadzone online w dniach 16 do 23 grudnia 2020 r. za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, objęły 307 uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych, w tym 221 mieszkających na obszarze Partnerstwa. Badanie przeprowadzono przy aktywnym udziale szkół i ich organów prowadzących.
- **Badanie opinii mieszkańców** przeprowadzono online za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, na niereprezentatywnej próbie 369 mieszkańców gmin obszaru Partnerstwa, w dniach od 13 stycznia do 5 lutego 2021 r.
- **Badanie opinii lokalnych liderów**, skierowane do 2 kategorii liderów lokalnych, przeprowadzone online na grupie 37 osób w dniach od 27 stycznia do 2 lutego 2021 r.
- **Nabór pomysłów na projekty**, przeprowadzony przez wszystkie samorządy uczestniczące w Partnerstwie. W jego ramach każdy, a więc administracja, organizacje i mieszkańcy, mogli przedstawiać własne propozycje projektów, służących rozwojowi Partnerstwa. W karcie pomysłu na projekt należało podać następujące informacje: tytuł projektu, lider projektu, uzasadnienie potrzeby realizacji, krótki opis koncepcji, okres realizacji, przewidywany okres realizacji, zasięg terytorialny projektu oraz szacunkowy koszt. Projekty dotyczyły zadań infrastrukturalnych, społecznych i gospodarczych. Co ważne, zgłaszane projekty miały być istotne i oddziaływać na cały obszar Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza”. Nabór był prowadzony poprzez strony internetowe poszczególnych gmin i promowany w mediach społecznościowych; zakończył się 5 lipca 2021 r.

Kluczowym elementem procesu planowania były warsztaty strategiczne:

I Warsztat strategiczny dla Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza”, odbył się dnia 1 czerwca 2021 r. w Janowskim Ośrodku Kultury w Janowie Lubelskim. W warsztacie wzięli udział przedstawiciele wszystkich Partnerów, jak również zaproszeni goście, przedstawiciele samorządu województwa lubelskiego, reprezentanci społeczności lokalnej, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, a także podmioty zewnętrzne, jak Agencja Rozwoju Przemysłu. Warsztat rozpoczął się podsumowaniem i dyskusją nad Raportem Diagnostycznym Partnerstwa, w ramach której dyrektor Departamentu Strategii i Rozwoju Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego przedstawił Ziemię Janowską w kontekście polityki

rozwoju województwa. Sesja warsztatowa została poświęcony wypracowaniu obszarów potencjalnej współpracy w ramach Partnerstwa. Zostały one włączone do syntezy diagnozy.

II Warsztat strategiczny dla odbył się dnia 9 czerwca 2021 r. w Gminnej Bibliotece Publicznej im. Kazimierza Zielińskiego w Modliborzycach. Warsztat poświęcony był dyskusji wokół wyzwań, stojącym przed Partnerstwem oraz wypracowaniu koncepcji wizji rozwoju Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza” w perspektywie roku 2030/2040. Ponadto, efektem warsztatów było zbudowanie celów strategicznych, będących odpowiedzią na stojące przez Partnerstwem wyzwania, w obszarach:

- społecznym,
- gospodarczym,
- środowiskowym,
- zarządzania, w tym zarządzania przestrzenią.

Ponownie wzięli w nim udział przedstawiciele wszystkich Partnerów oraz zaproszeni goście, liderzy i przedstawiciele społeczności lokalnej, organizacji pozarządowych i innych instytucji publicznych.

W trakcie całego procesu planowania strategicznego odbywały się cotygodniowe spotkania Grupy Roboczej. W okresie od maja do września 2021 r. Rada Partnerstwa sześciokrotnie spotykała się tak stacjonarnie, jak i zdalnie dla przedyskutowania bieżącego stanu prac nad Strategią oraz dla podjęcia decyzji w kluczowych kwestiach procesu.

Przygotowany **projekt Strategii został poddany dwuetapowym konsultacjom społecznym oraz opiniowaniu przez właściwe instytucje**. Proces ten uwzględnił ustalenia Uchwały NR LVII/496/23 Rady Miejskiej w Janowie Lubelskim z dnia 3 marca 2023 r. w sprawie szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzycy”.

Pierwszy etap konsultacji przeprowadzony został w oparciu o przepisy ustawy samorządzie gminnym¹⁸ i trwał od 3 stycznia 2024r. do 8 lutego 2024r¹⁹.

¹⁸ art. 10g ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym

¹⁹ Szczegóły zawarto w Raporcie z przeprowadzonych konsultacji społecznych projektu „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzycy”

Wszyscy mieszkańcy oraz instytucje zainteresowane planowaniem strategicznym na terenie Partnerstwa, w tym przedsiębiorcy, instytucje administracji publicznej, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, mieli możliwość zapoznania się z dokumentem oraz zgłoszenia swoich sugestii. Pełna dokumentacja została udostępniona na stronie internetowej Gminy Janów Lubelski: www.janowlubelski.pl, [na stronie BIP](#) Urzędu Miejskiego w Janowie Lubelskim oraz była wyłożona do wglądu w Urzędzie Miejskim w Janowie Lubelskim w pok. nr 24. Ponadto, komunikat o konsultacjach oraz projekt Strategii wraz z formularzem zgłaszania uwag zostały zamieszczone na stronach internetowych gmin Dzwola, Godziszów i Modliborzyce. W wyznaczonym terminie **nie wpłynęła żadna uwaga**.

W odpowiedzi na wniosek Burmistrza Janowa Lubelskiego Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie - Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w piśmie R.RPP.610.15.2024.MC z dnia 1 lutego 2024r. przekazał swoje sugestie dotyczące uwzględnienia ustaleń dokumentów strategicznych z zakresu gospodarowania wodami. Uwagi uwzględniono poprzez uzupełnienie zapisów we wnioskach z diagnozy oraz rozdziale „Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej”.

Projekt Strategii został również przesłany do Zarządu Województwa Lubelskiego z prośbą o wydanie opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa. Opinia wydana przez ZWL była pozytywna.

Drugi etap konsultacji został przeprowadzony w związku z prowadzonym procesem oceny oddziaływania projektu Strategii na środowisko²⁰.

W wyniku uzgodnień dokonanych z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie oraz Lubelskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym przygotowano prognozę oddziaływania na środowisko.

²⁰ Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko

Z „Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Strategii” wynika, że większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Strategii będzie miała pozytywny wpływ na środowisko, natomiast prognozowane zmiany negatywne będą niewielkie i większości będą występować jedynie na etapie budowy. Możliwe negatywne oddziaływanie na środowisko powinno się ograniczać stosując odpowiednie rozwiązania administracyjne, organizacyjne bądź techniczne.

Wszyscy mieszkańcy obszaru Partnerstwa oraz partnerzy społeczni i gospodarczy mieli ponownie możliwość zapoznania się z projektem Strategii, a także prognozą oddziaływania na środowisko, opiniami Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie oraz Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Wszystkie dokumenty zostały udostępnione na stronie internetowej www.janowlubelski.pl. W dniach 09.04.- 02.05.2024 r. wszyscy interesariusze mieli możliwość zgłaszania uwag z wykorzystaniem stworzonego do tego celu formularza.

Ponadto komunikat o konsultacjach oraz projekt Strategii wraz z formularzem zgłaszania uwag zostały zamieszczone na stronach internetowych gmin Dzwola, Godziszów i Modliborzyce.

Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem DNS-NZ.7016.35.2024 z dn. 19 marca 2024r. **zaopiniował pozytywnie** przedłożony projekt Strategii.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie pismem WSTIV.410.5.2024.DS z dn. 6 marca 2024r. uznał za **zasadne przyjęcie przedstawionego dokumentu w całości**.

Podczas II etapu konsultacji nie zgłoszono dodatkowych uwag do projektu Strategii.

10.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii i oceny efektów jej realizacji

Kluczowym wyzwaniem na etapie realizacji Strategii będzie **animowanie debaty publicznej**, ogniskującej się wokół przyszłości rozwoju Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza”, tak aby skutecznie zaprosić do niej jak najszersze grupy społeczności. Debata publiczna w procesie zarządzania strategicznego pełni rolę platformy komunikacji władz samorządowych z szeroko rozumianą grupą interesariuszy, wnioski z niej płynące, mimo iż nie mają charakteru obligatoryjnego, będą mogły

wzmacniać jakość procesów decyzyjnych, wpływając tym samym na **dobre rządzenie**, czyli realizację celu 4 Strategii.

Na etapie realizacji strategii, przewiduje się zaangażowanie wszystkich dotychczasowych struktur, aktywowanych podczas prac nad strategią, a więc Rady Partnerstwa, Zespołu Roboczego i Zespołów projektowych.

Przewiduje się również rozwinięcie różnego rodzaju aktywności.

Działania **informacyjne i promocyjne**:

- wykorzystanie stron internetowych członków Partnerstwa i interesariuszy;
- wykorzystanie mediów społecznościowych;
- zamieszczanie informacji w lokalnych mediach drukowanych.

Rozważona będzie **kontynuacja badań opinii społecznej**, przeprowadzonych na etapie diagnozy (mieszkańców, uczniów, lokalnych liderów), w miarę możliwości organizacyjnych Partnerstwa. Przeprowadzenie takich badań o porównywalnym zakresie badawczym, np. na koniec okresu obowiązywania strategii (około 2030 r.), stworzyłoby unikalną szansę na zaobserwowanie zmian w percepcji procesów społecznych, ekonomicznych, rozwojowych, toczących się w obszarze Partnerstwa. Badania takie można by uzupełnić **badaniami fokusowymi**, analogicznie do wykonanych w 2020 r., dotyczącymi jakości życia, dostępności do usług i skali procesów integracyjnych.

Kolejnym elementem sprzyjającym kreowaniu debaty publicznej o charakterze bardziej eksperckim, będą **cykliczne seminaria** organizowane raz do roku przy okazji dyskusji nad raportem rocznym monitoringowym lub raportem ewaluacyjnym. Zakłada się między innymi organizację **otwartych paneli dyskusyjnych**, szeroko promowanych w mediach społecznościowych, zapraszających do uczestnictwa i zadawania pytań, szczególnie w formie on line. Format takich seminariów z udziałem lokalnych liderów oraz ekspertów z samorządu województwa, dawałby walor cennej obiektywizacji, spojrzenia z zewnątrz na procesy lokalne. Ważne jest, aby organizując powyższe wydarzenia zapraszać interesariuszy zewnętrznych, szczególnie z okolicznych ośrodków miejskich, co sprzyjać będzie budowaniu relacji.

Inną formą pobudzającą debatę, inicjującą współzawodnictwo i jednocześnie nagradzającą oczekiwane zachowania, może być **organizacja konkursów**:

- dla mieszkańców, takie jak np. estetyzacja przestrzeni publicznych i prywatnych, estetyka domów, ogrodów, najciekawszy produkt lokalny,

aktywność społeczna, formy wolontariatu, potrawy i żywność lokalna oraz inne;

- ogłaszanie konkursów (wartościowych i prestiżowych), szczególnie architektonicznych, na zagospodarowanie przestrzeni takich jak: place i centra miejscowości, a zarazem animowanie dyskusji wokół tej tematyki.

Organizacja wolontariatu (szczególnie dla młodzieży) ukierunkowanego na wzmocnienie, promocję postaw i systemu wartości, które są postrzegane jako ważne dla społeczności Partnerstwa, a szczególnie solidarność, empatia dla potrzebujących pomocy, i in. Jeśli uda się stworzyć trwały mechanizm animowania wolontariatu angażującego różne środowiska, może stać się to ważnym sposobem wzmocnienia zaangażowania w sprawy publiczne, budowania kapitału społecznego, a pośrednio także animowania debaty publicznej w Partnerstwie.

11. Ramy finansowe i źródła finansowania

Wdrażanie Strategii nakierowane na osiągnięcie zakładanych w niej celów wymaga zapewnienia odpowiednich źródeł finansowania planowanych przedsięwzięć i zadań. Zapewnienie spójności i efektywności realizowanych przedsięwzięć jest zadaniem złożonym ponieważ system finansowania zadań publicznych w polskich samorządach charakteryzuje się wielopoziomowością i hierarchicznością (poziom regionalny, krajowy i europejski). Ponadto za jego rozwój i właściwą organizację odpowiedzialnych jest wiele podmiotów z różnych szczebli zarządzania. Dodatkowo należy wziąć pod uwagę różne formy finansowania przedsięwzięć (zarówno dotacje jak też instrumenty zwrotne) oraz uzupełniające możliwości jakie daje realizacja projektów w formule partnerstwa publiczno–prywatnego lub publiczno-społecznego. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje mechanizm Porozumień Terytorialnych, określony w Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach strategii wymagać będzie właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. Z uwagi na wymogi formalne (w tym ZIT) finansowanie pozyskiwane będzie zarówno na poziomie każdej z gmin jak też na poziomie zinstytucjonalizowanej współpracy partnerskiej.

Strategia Ponadlokalna Partnerstwa będzie finansowana z różnorodnych źródeł, często z wykorzystaniem montażu finansowego. Do generalnych kategorii pochodzenia środków, które posłużą do sfinansowania realizacji strategii zaliczyć należy:

- środki z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji;
- środki budżetu Państwa;
- środki funduszy celowych i innych środków publicznych;
- środki własne budżetów jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Partnerstwa;
- potencjalny wkład prywatny, w tym wnoszony w formie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP);
- środki pochodzące z wykorzystania instrumentów zwrotnych, w tym pożyczek ze środków publicznych jak i kredytów bankowych.

Doświadczenia i praktyka polskich samorządów wyraźnie pokazuje, że podobnie jak poprzednich okresach, najistotniejsze znaczenie dla sfinansowania przedsięwzięć strategicznych będą miały środki zewnętrzne o charakterze dotacyjnym. Ich pochodzenie będzie dwojakie - krajowe i zagraniczne. W stosunku do wcześniejszych okresów programowania, większego znaczenia nabiorą instrumenty zwrotne, głównie pożyczki ze środków publicznych, stosowane równoległe bądź jako uzupełnienie instrumentów dotacyjnych i grantowych. Z pewnością nadal wykorzystywane będą także źródła rynkowe, głównie kredyty bankowe, często jako sposób na pokrycie wymaganego wkładu własnego.

1. Przy współfinansowaniu zamierzeń strategicznych Partnerstwo będzie mogło korzystać z programów i narzędzi wsparcia finansowanych z budżetu państwa, funduszy celowych i innych środków publicznych:
 - Rządowego Funduszu **Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**, mającego na celu bezzwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce;
 - **Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;
 - **Programu Rozwoju Elektromobilności**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
 - **Programu Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych**, instrumentu wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
 - **Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych**, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce m.in.: na inwestycje ważne dla społeczności lokalnych;
 - pozostałych **programów finansowanych z budżetu państwa**, m.in.: w zakresie ochrony środowiska - realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także Program Senior+, Program „Aktywni+” na lata 2021-2025.

2. Głównymi zewnętrznymi źródłami finansowania projektów w ramach Strategii Ponadlokalnej będą **środki z funduszy unijnych**, w tym m.in.:
 - **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;**
 - **Europejski Fundusz Społeczny+;**
 - **Fundusz Spójności;**
 - **Fundusz Odbudowy (Next Generation EU);**
 - **Europejski Fundusz Morski i Rybacki;**
 - **Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;**
 - **Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji;**
 - inne fundusze pochodzące z **międzynarodowych instytucji** takich, jak np. Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.
3. Strategia Ponadlokalna Partnerstwa może być potencjalnie finansowana również w oparciu o wykorzystanie innych narzędzi międzynarodowych:
 - Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
 - Horyzont Europa, Kreatywna Europa, Erasmus+, RescEU, LIFE, Fundusz InvestEU, Łącząc Europę, Cyfrowa Europa, InterREG;
 - instrumentów Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju i innych międzynarodowych instytucji finansowych.
4. Środki pochodzące z Unii Europejskiej dystrybuowane będą w ramach programów operacyjnych zarządzanych z poziomu krajowego lub regionalnego, w tym:
 - **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS);**
 - **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG);**
 - **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC);**
 - **Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS);**
 - **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW);**
 - **Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027;**
 - **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE);**
 - **Fundusze Europejskie dla Rybactwa;**
 - regionalnego programu zarządzanego przez samorząd województwa - **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027**. W przypadku tego programu szczególnie istotnym dla Partnerstwa jest możliwość skorzystania z instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne dla

miejskich obszarów funkcjonalnych. Partnerstwo wskazało katalog projektów (tabela r 3) które będą zgłoszone do objęcia instrumentem ZIT.

5. Istotnym instrumentem finansowania Strategii terytorialnej może być **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027** dedykowany jednostkom samorządowym, znajdującyM się w całości lub w części na terenach wiejskich.
6. Kolejnym ważnym instrumentem, z którego narzędzi będzie mogło korzystać Partnerstwo jest **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)**, przeznaczony na zwiększenie odporności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach.

Opisane źródła i instrumenty zewnętrznego finansowania strategii terytorialnej nie zamykają katalogu instrumentów możliwych do wykorzystania w finansowaniu przedsięwzięć realizowanych przez Partnerstwo. Przedstawiają one jedynie potencjalny katalog mechanizmów możliwych do zastosowania, zarówno z poziomu krajowego jak i międzynarodowego, podlegający weryfikacji i doprecyzowaniu podczas wstępnych analiz wykonalności projektów oraz pojawiania się nowych informacji na temat zasad i warunków aplikowania o środki zewnętrzne w poszczególnych instrumentach.

Spis rysunków

Ryc. 1. Położenie Partnerstwa „Zielona Brama Roztocza”	9
Ryc. 2. Formy ochrony przyrody	10
Ryc. 3. Obiekty kulturowe w obszarze Partnerstwa	11
Ryc. 4. Schemat celów.....	25
Ryc. 5. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	53
Ryc. 6. Zasoby i potencjały przyrodniczo-kulturowe	63
Ryc. 7. OSI Roztocze z granicami miejskich obszarów funkcjonalnych.....	65
Ryc. 8. Schemat kooperacji międzysektorowej na rzecz Strategii	69
Ryc. 9. Schemat organizacyjny wdrażania Strategii	71

Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne	8
Tabela 2. Cele strategiczne	26
Tabela 3. Aspekty zintegrowania projektów.....	37
Tabela 4. Lista projektów zintegrowanych	41
Tabela 5. Lista pakietów projektowych i pozostałych projektów	42
Tabela 6. Skład i zadania Komitetu Sterującego	71
Tabela 7. Skład i zadania Rady Społeczno-Gospodarczej.....	73
Tabela 8. Skład i zadania Zespołu Roboczego	74
Tabela 9. Skład i zadania Zespołów Projektowych.....	75
Tabela 10. Tabela wskaźników monitorowania Strategii	80

Bibliografia

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa, wrzesień 2019

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, Lublin, 2021

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2015

Regionalna Polityka Miejska Województwa Lubelskiego, Lublin 2017

Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w województwie lubelskim, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Lublin, 2020

Raport o stanie Województwa Lubelskiego za 2019 rok, Lublin 2019

Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Godziszów na lata 2008-2020, Godziszów 2008

Strategia Rozwoju Gminy Dzwola na lata 2016 – 2023, Dzwola 2017

Strategia Rozwoju Gminy Modliborzyce na lata 2020-2025, Modliborzyce 2019

Strategia Rozwoju Gminy Janów Lubelski ma lata 2014-2022, Janów Lubelski 2014

LGD Leśny Krąg Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność na okres programowania 2014-2020 dla obszaru Gmin Batorz, Chrzanów, Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski, Modliborzyce, Potok Wielki, Janów Lubelski 2017.

Mapa potrzeb w zakresie infrastruktury edukacyjnej i społecznej w województwie lubelskim, załącznik do uchwały nr CCCXLV/6007/2022 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 14 marca 2022 r.

Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2022 roku, Urząd Komunikacji Elektronicznej, Warszawa, czerwiec 2023

Program rozwoju kompetencji cyfrowych, projekt z lipca 2022r. skierowany do konsultacji społecznych, Ministerstwo Cyfryzacji

Załącznik
do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego gmin:
Dzwola, Godziszów, Janów Lubelski i Modliborzyce
stanowiącej załącznik do Uchwały
Rady Gminy Dzwola Nr III/20/2024
z dnia 27 czerwca 2024 r.

GMINA
DZWOLA

GMINA
GODZISZÓW

GMINA
JANÓW LUBELSKI

GMINA
MODLIBORZYCE

EWALUACJA EX ANTE PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO GMIN: DZWOLA, GODZISZÓW, JANÓW LUBELSKI I MODLIBORZYCE

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	2
1. Badanie kompletności	2
2. Badanie trafności	3
3. Badanie przewidywanej skuteczności i efektywności	5
4. Badanie spójności wewnętrznej i zewnętrznej.....	6
5. Badanie systemu realizacji	7
6. Badanie systemu monitorowania	9

Wstęp

Ewaluacja ex-ante projektu Strategii Rozwoju Gminy Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelskie i Modliborzyce (dalej: Strategia) została przeprowadzona w celu oceny trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii, przed jej przyjęciem zgodnie z art. 10a ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Prace nad Strategią odbywały się w modelu ekspercko-partycypacyjnym. Powołano Zespół Roboczy, który współpracował z zewnętrznymi ekspertami wspierającymi proces opracowania diagnozy, a także dokumentu strategii, w tym model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Prowadzono szerokie konsultacje społeczne uwzględniające przeprowadzone badania oraz ankiety, a także warsztaty strategiczne.

Ewaluacja ex-ante bazuje na analizie danych zastanych (metoda desk-research), która obejmuje:

- Dokumentację opracowaną w związku z przygotowaniem projektu Strategii
- Inne dokumenty opracowywane przez poszczególne gminy (m.in. raporty o stanie gmin)
- Dane diagnostyczne w oparciu o statystykę publiczną.

W przeprowadzonej ewaluacji ex-ante dokonano oceny Strategii pod kątem następujących kwestii:

- kompletności (elementy strategii określone w przepisach prawa),
- trafności (zasadność diagnozy, adekwatność celów Strategii w odniesieniu do wyzwań rozwojowych, poprawność wymiaru terytorialnego),
- skuteczności i efektywności (analiza tego, czy działania zostały prawidłowo dobrane pod kątem osiągnięcia wyznaczonych celów),
- spójności wewnętrznej (powiązanie misji, celów, obszarów priorytetowych) i zewnętrznej (zgodność z dokumentami strategicznymi/programowymi wyższego rzędu),
- systemu realizacji (ocena czy system wdrażania daje szanse na osiągnięcie założonych celów),
- systemu monitorowania (poprawność systemu monitoringu i ewaluacji).

1. Badanie kompletności

W ramach tej części badania przeprowadzono analizę polegającą na analizie projektu Strategii pod kątem zawarcia wszystkich niezbędnych elementów, określonych w ustawie o samorządzie gminnym. Stwierdzono, że projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Dzwola, Godziszów, Janów Lubelskie i Modliborzyce zawiera wszystkie elementy

wskazane wprost w ustawie. Dodatkowo w strategii zamieszczono także dwie listy projektów: listę projektów zintegrowanych oraz listę pakietów projektowych i pozostałych projektów – lista projektów jest fakultatywną częścią strategii. W związku z powyższym należy stwierdzić, że dokument nie wymaga uzupełnienia o dodatkowe elementy czy części.

ELEMENTY STRATEGII WYNIKAJĄCE Z USTAWY O SAMORZĄDZIE GMINNYM	CZĘŚCI PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO
Wnioski z diagnozy	Rozdział 2 Synteza diagnozy i założenia do strategii
Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	Rozdział 3 Cele Partnerstwa
Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych	Rozdział 3 Cele Partnerstwa
Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia	Rozdział 9 System monitoringu i oceny skuteczności realizacji strategii
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej (forma tekstowa i graficzna)	Rozdział 5 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenie polityki przestrzennej w gminie	Rozdział 6 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej
Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 oraz z 2021 r. poz. 1038 i 1834), wraz z zakresem planowanych działań	Rozdział 7 Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030
obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań	Nd.
system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	Rozdział 8 System realizacji strategii
ramy finansowe i źródła finansowania	Rozdział 11 Ramy finansowe i źródła finansowania

2. Badanie trafności

Diagnoza na potrzeby Strategii została przeprowadzona zgodnie z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i dotyczy następujących sfer: społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej. Proces diagnozy został oparty o analizę danych metodą desk research, gdzie wykorzystano dane pochodzące ze statystyki publicznej (m.in. BDL, MRL), a także innych ogólnodostępnych zasobów (m.in. mapy zagrożenia powodziowego). Wykorzystano także informacje pozyskane podczas spotkań warsztatowych, a także prowadzonych badań ankietowych. W oparciu o zebrane dane i informacje określono wnioski z powiązań funkcjonalnych, a także określono potencjały obszaru partnerstwa. Na tej podstawie podjęto decyzję o określeniu misji partnerstwa, a także zdefiniowano cele strategiczne koncentrując się na silnych stronach partnerstwa. W ramach poszczególnych celów określono kierunki działań, Określono dziewięć kierunków działań, które odnoszą się do sfer społecznej, środowiskowej, gospodarczej i przestrzennej.

Zgodnie z zapisami ustawy o samorządzie gminnym, dokument Strategii zawiera wnioski z diagnozy.

Ocena ewaluacji Raportu diagnostycznego wykazała jego poprawność i aktualność. Wykorzystano dostępne i aktualne dane statystyczne, dokonano podsumowań diagnozy w poszczególnych częściach formułując przy tym wstępne rekomendacje dotyczące pożądaných kierunków działań. Potencjały i wyzwania rozwojowe wskazane w Strategii znajdują swoje odzwierciedlenie w poszczególnych częściach raportu diagnostycznego.

Cele Strategii zostały określone adekwatnie do wyzwań rozwojowych Partnerstwa. Wpisują się one także w zasadę zrównoważonego rozwoju i są wzajemnie komplementarne. Nie zidentyfikowano celów, które nie sprzyjałyby osiągnięciu przyjętej wizji rozwoju obszaru. Słuszność wizji, celów oraz kierunków działań potwierdziły także opinie przedstawiane podczas spotkań Rady Społeczno-Gospodarczej, a także podczas wewnętrznych spotkań zespołu roboczego.

Strategia zawiera także nowy element, jakim jest model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Jest to krok w kierunku integrowania planowania społeczno-gospodarczego z planowaniem przestrzennym. Strategie rozwoju muszą zawierać model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz obszary strategicznej interwencji (obowiązkowo te wynikające ze strategii wojewódzkiej). Celem opracowania ww. modelu jest prezentacja w ujęciu terytorialnym najważniejszych wyzwań rozwojowych Partnerstwa. Zamieszczony w strategii opis i część graficzna modelu funkcjonalno-przestrzennego stanowią odzwierciedlenie zapisów diagnozy oraz celów i kierunków działań, które mogą być przedstawione w przestrzeni. Określono zasady i kierunku rozwoju kierowane do lokalnych polityk przestrzennych:

- Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu,
- Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
- Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów
- Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego
- Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej
- Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej
- Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Wymiar terytorialny polityki to także określone na poziomie regionalnym obszary strategicznej interwencji (OSI). OSI to obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych

powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne. W odniesieniu do OSI krajowych trzy gminy Partnerstwa (Dzwola, Godziszów i Modliborzyce) zostały zaliczone do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą. Oczekiwanym efektem podejmowanych działań z poziomu krajowego powinien być rozwój lokalnych firm, wzrost liczby lokalnych miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców oraz bazy dochodowej samorządów terytorialnych.

W odniesieniu do OSI regionalnych obszar Partnerstwa jest przypisany do dwóch OSI: MOF ośrodków lokalnych oraz subregionalnego OSI Roztocze, przy czym zgodnie z założeniem SRWL MOF ośrodka lokalnego stanowi integralną przestrzennie i funkcjonalnie strukturę w obrębie OSI subregionalnego.

3. Badanie przewidywanej skuteczności i efektywności

Rozwinięciem struktury operacyjnej są kierunki działań, które przypisano do poszczególnych celów strategicznych. Wskazują natomiast na pożądany kierunek zmian.

Doszczegółowieniem kierunków działań są projekty wskazane w strategii, których realizacja pozwoli na osiągnięcie zdefiniowanych celów.

Odpowiedni dobór działań został potwierdzony w wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych Strategii. W związku z faktem niezgłoszenia uwag, które zasadniczo kwestionowałyby przyjęty układ celów i kierunków działań, można wnioskować, że w opinii lokalnych społeczności działania zostały wybrane pod kątem osiągnięcia wyznaczonych celów i stwarzają szanse skutecznej realizacji Strategii.

Zdecydowana większość projektów to projekty własne gminy. Założono, że samorząd lokalny nie jest w stanie wygospodarować takich środków w ramach własnych zasobów. W związku z tym w Strategii określono, że kluczowym źródłem finansowania będą środki zewnętrzne, a skala i rodzaj działań będą przede wszystkim uzależnione od pozyskania funduszy zewnętrznych. Może to powodować ryzyko niezrealizowania części projektów, jednakże należy pamiętać, że gminy Partnerstwa posiadają duże doświadczenie w skutecznym aplikowaniu i pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Dodatkowo źródłem finansowania projektów zintegrowanych jest także instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (strategia ponadlokalna pełnić też będzie rolę strategii ZIT).

W Strategii określono wiele możliwych źródeł finansowania, a ponadto wprost wskazano programy regionalne i krajowe współfinansowane ze środków europejskich, które będą mogły stać się źródłem współfinansowania różnych inwestycji wynikających ze Strategii:

- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS);**
- **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG);**
- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC);**
- **Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS);**
- **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW);**
- **Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027;**
- **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE);**
- **Fundusze Europejskie dla Rybactwa;**
- **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.** W przypadku tego programu szczególnie istotnym dla Partnerstwa jest możliwość skorzystania z instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne dla miejskich obszarów funkcjonalnych. Partnerstwo wskazało katalog projektów (tabela r 3) które będą zgłoszone do objęcia instrumentem ZIT.

Istotnym instrumentem finansowania Strategii terytorialnej może być **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027**, dedykowany jednostkom samorządowym, znajdujących się w całości lub w części na terenach wiejskich.

Kolejnym ważnym instrumentem, z którego narzędzi będzie mogło korzystać Partnerstwo jest **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)**, przeznaczony na zwiększenie odporności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach.

Wskazano także inne możliwe źródła finansowania:

Ocena ram finansowanych realizacji Strategii jest ogólnie pozytywna. Sytuacja finansowa gminy jest stabilna, co pozwala na osiągnięcie zamierzonych celów poprzez realizację zidentyfikowanych inwestycji.

Strategia w sposób prawidłowy i adekwatny identyfikuje potencjalne źródła finansowania. Jest to sposób typowy dla tego rodzaju dokumentów, a ponadto istotnym jest przywołanie możliwości finansowania w ramach unijnej perspektywy finansowej 2021-2027. Jednocześnie przywołano także inne środki, a wśród innych m.in. krajowe środki publiczne.

4. Badanie spójności wewnętrznej i zewnętrznej

Strategię cechuje wysoka spójność wewnętrzna. Zachowano logikę powiązań z częścią diagnostyczną dokumentu, która tworzy podstawy do formułowania celów na poziomie strategicznym i kierunków działań. Analiza adekwatności celów wskazuje, że we właściwy sposób odpowiadają one na zdiagnozowane problemy i potencjały rozwojowe partnerstwa.

Cele strategiczne zostały uszczegółowione w postaci kierunków działań. Relacje posiadają odpowiednią hierarchię. Kierunki działań zawierają się w celu strategicznym i stanowią jego operacjonalizację. Nie są nadmiernie szczegółowe, aby nie stwarzało to ryzyka pominięcia istotnych obszarów interwencji Strategii. Liczba celów, zarówno strategicznych, jak i kierunków działań, wskazuje na skupienie się na tych kwestiach, które z jednej strony służą rozwiązywaniu problemów, a z drugiej wspierają potencjały i przewagi rozwojowe partnerstwa.

Strategia zawiera klarowny przekaz, który nie jest rozmyty poprzez zbyt dużą ilość celów strategicznych oraz kierunków działań.

Dwie listy projektów zawierają kompletny zestaw inwestycji realizujących cele strategiczne i wpisujących się w kierunki działań. Propozycje przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii zostały dostosowane do uwarunkowań i możliwości finansowania z różnorodnych źródeł finansowania (w tym instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych). Zgodnie z logiką interwencji projekty zgrupowane są w taki sposób, aby wpisywały się w odpowiadające im kierunki działań i realizowały poszczególne cele strategiczne. Lista projektów nie stanowi swoistej „listy życzeniowej”, jest realistyczna i dostosowana do możliwości organizacyjnych, finansowych oraz prawnych samorządów partnerskich.

Lista obejmuje zestaw przedsięwzięć, które z jednej strony rozwiązują najważniejsze problemy i bariery opisane w diagnozie, z drugiej zaś wspierają potencjały i zwiększają możliwości rozwojowe gminy całego partnerstwa.

Zakres oraz tryb opracowania, opiniowania i przyjmowania dokumentu jest zgodny z obowiązującymi regulacjami prawnymi dotyczącymi strategii rozwoju ponadlokalnego zawartymi w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawie o samorządzie gminnym.

Analiza spójności zewnętrznej wykazała także silne powiązania Strategii z politykami publicznymi i celami rozwojowymi zarówno w wymiarze regionalnym.

Strategia gwarantuje możliwość współfinansowania wielu planowanych działań z różnych źródeł, w tym między innymi z budżetu Unii Europejskiej.

5. Badanie systemu realizacji

Gminy tworzące Partnerstwo podpisały 22 marca 2021 r. porozumienie międzygminne w sprawie zawiązania związku ZIT w celu współpracy jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Janów Lubelski, służącej realizacji działań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Po podjęciu decyzji o przygotowaniu strategii rozwoju ponadlokalnego pełniącej funkcję Planu działań ZIT gminy partnerskie zawarły kolejne porozumienie międzygminne z dnia 3

stycznia 2023r. określające zasady współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu przygotowania i realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego obejmującej gminy: Janów Lubelski, Modliborzyce, Dzwola i Godziszów pn. „Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla gmin: Janów Lubelski, Modliborzyce, Dzwola i Godziszów”.

Gmina Janów Lubelski pełni rolę Lidera Porozumienia i jednocześnie Lidera Związku ZIT. Reprezentuje również Strony w sprawach dotyczących realizacji zawartych porozumień.

Biorąc pod uwagę treść powyższych porozumień oraz doświadczenia z okresu prac nad Strategią, w realizację jej ustaleń będą zaangażowane:

- Komitet Sterujący
- Rada Społeczno-Gospodarcza
- Zespół Roboczy
- Zespoły Projektowe.

Najwyższym organem uprawnionym do identyfikacji obszarów strategicznych oraz zaopiniowania opracowanej Strategii jest **Komitet Sterujący**. Do jego zadań należy m.in.:

- podejmowanie decyzji strategicznych i identyfikacja strategicznych obszarów rozwoju,
- kreowanie długoterminowej koncepcji rozwoju przez pozytywne zaopiniowanie projektu Strategii
- nadzór nad realizacją Strategii,
- animowanie współpracy pomiędzy partnerami oraz z interesariuszami, wewnętrznymi i zewnętrznymi,
- budowanie pozytywnego wizerunku Partnerstwa, lobbing na rzecz Partnerstwa,
- prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych,
- przyjmowanie raportów monitoringowych i ewaluacyjnych, inicjowanie dyskusji nad wnioskami,
- podejmowanie decyzji w sprawie zmian Strategii, inicjowanie zmiany w Strategii, zatwierdzanie aktualizacji,
- podejmowanie decyzji w sprawie instytucjonalizacji działalności Partnerstwa,
- podejmowanie decyzji w sprawie zmian w składzie Partnerstwa.
-
- Istotną rolę w strukturze zarządzania będzie także pełnić Rada Społeczno-Gospodarcza, która jest ciałem opiniodawczo-doradczym w sprawach dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego Partnerstwa, a jednocześnie istotny kanałem angażowania społeczności lokalnej podczas realizacji zapisów Strategii. Zadaniem Rady będzie prowadzenie strategicznej dyskusji na temat celów i kierunków polityki rozwojowej partnerstwa oraz rekomendowanie Liderowi Porozumienia/Związku ZIT rozwiązań.

Natomiast zarządzanie operacyjne powierzono Zespołowi Roboczemu, którego zasadniczym zadaniem jest koordynowanie działań podejmowanych przez poszczególnych partnerów,

monitorowanie oraz informowanie o postępach we wdrażaniu Strategii. Ponadto Zespół proponuje optymalne ścieżki i mechanizmy osiągnięcia określonych w niej celów oraz zapewnienie wymiany informacji pomiędzy podmiotami bezpośrednio zaangażowanymi we wdrażanie ustaleń dokumentu.

Dokument strategii wskazuje także na trzy poziomy zarządzania strategią: zarządzanie strategiczne, zarządzanie operacyjne i zarządzanie projektami, co przełoży się na sprawny system zarządczy i pozwoli na zoptymalizowanie wielu procesów, w które zaangażowane są różne podmioty.

Zaproponowany system realizacji Strategii jest trafny. Pozwala on na koordynację działań pomiędzy gminami wchodzącymi w skład Partnerstwa, umożliwi operacjonalizację jej celów, a ponadto realnie angażuje także środowisko społeczno-gospodarcze.

6. Badanie systemu monitorowania

Monitoring jest prowadzony w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji Strategii. Pozwala wykryć zagrożenia i ewentualną konieczność modyfikacji planowanych działań. W ocenianym projekcie Strategii dla wskaźników celu strategicznego określono wartość bazową oraz oczekiwaną zmianę trendu do roku 2030. Dodatkowo określono także wskaźniki projektowe mierzące realizację projektów planowanych do realizacji w ramach instrumentu terytorialnego, skorelowane z produktami i rezultatami wynikającymi z realizacji poszczególnych projektów.

Wskaźniki i ich wartości zostały dobrane poprawnie. Ich katalog nie jest nazbyt rozbudowany. Wskaźniki zostały dobrane w sposób umożliwiający ich łatwe pozyskanie (GUS, dane własne urzędu gminy, MRL).

Monitorowanie wskaźników będzie odbywało się w systemie dwuletnim, co pozwoli na właściwe prowadzenie okresowej oceny i odpowiednie reagowanie na zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze. Opracowywany będzie Raport o stanie realizacji strategii uwzględniający informacje kontekstowe na temat aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej Partnerstwa, informacje na temat postępów w realizacji projektów, informacje na temat wskaźników realizacji celów strategicznych, a także wnioski i rekomendacje na kolejny rok realizacji strategii.

Można stwierdzić, że system monitorowania Strategii umożliwi efektywne obserwowanie postępu w jej realizacji.

Cel / Nazwa wskaźnika strategicznego i projektowego	Czy za pomocą wskaźnika można monitorować zjawiska przypisane do celu?
Cel 1: Aktywna społeczność , współpracująca, zintegrowana, dumna z dziedzictwa kulturowego i własnej tożsamości, stwarzająca dobre perspektywy dla przyszłych pokoleń	
Liczba ludności ogółem	TAK Wskazuje na podejmowanie działań przeciwdziałających wyludnianiu obszaru Partnerstwa
Wyniki części pisemnej na poziomie podstawowym egzaminu maturalnego w 2020 r. - absolwenci liceum ogólnokształcącego (%) – powiat janowski na tle kraju: język polski, matematyka, język angielski	TAK Wskazuje na prowadzenie działań związanych z dbaniem o zwiększeniu poziomu nauczania w szkołach, co powinno się przełożyć na stwarzanie lepszych perspektyw dla młodych ludzi
Liczba doposażonych przedszkoli	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z dostępem do infrastruktury społecznej
Liczba doposażonych szkół	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do udoskonalonej infrastruktury edukacyjnej
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do udoskonalonej infrastruktury
Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do udoskonalonej infrastruktury edukacyjnej
Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających ze wspartych dostosowanych obiektów	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do udoskonalonej infrastruktury
Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami w edukacji przedszkolnej	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do infrastruktury społecznej
Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do udoskonalonej infrastruktury edukacyjnej dla różnych grup społecznych
Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty objętych wsparciem	TAK / wskaźnik projektowy

	Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do udoskonalonej infrastruktury edukacyjnej poprzez wzrost kompetencji kadr
Liczba przedstawicieli kadry szkół i placówek systemu oświaty, którzy uzyskali kwalifikacje po opuszczeniu programu	TAK / wskaźnik projektowy Wskazuje na realizację działań związanych z poprawą dostępu do udoskonalonej infrastruktury edukacyjnej poprzez wzrost kompetencji kadr
Cel 2: Rozwinięta przedsiębiorczość , w tym przemysł i usługi turystyczne, rozwijające się dzięki efektywnemu wykorzystywaniu atutów Partnerstwa, w tym ponadprzeciętnych walorów środowiska naturalnego	
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe)	TAK Wskazuje na wzrost aktywności mieszkańców i podmiotów gospodarczych
Liczba przedsiębiorstw w sekcji C	TAK Wskazuje na wzrost aktywności w sferze gospodarczej
Cel 3: Zadbane i szanowane środowisko naturalne , wykorzystywane w sposób zrównoważony, odporne na wyzwania klimatyczne, stanowiące zachętę do życia i odwiedzania ziemi Janowskiej	
Długość nowo wybudowanych tras rowerowych i pieszych	TAK Wskazuje na działania nakierowane na zrównoważoną turystykę i dbałość o kwestie klimatyczne
Długość odnowionych szlaków turystycznych (rowerowych)	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania nakierowane na zrównoważoną turystykę
Długość utworzonych szlaków turystycznych (oznakowanych)	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania nakierowane na zrównoważoną turystykę
Liczba obiektów infrastruktury na cele ukierunkowania ruchu turystycznego albo edukacji przyrodniczej	TAK Wskazuje na działania nakierowane na zrównoważoną turystykę
Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania nakierowane na zrównoważoną turystykę oraz wsparcie kultury
Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	TAK – wskaźnik projektowy W przypadku, kiedy tereny inwestycyjne są związane z funkcją turystyczną, wskaźnik jest adekwatny
Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania nakierowane na zrównoważoną turystykę oraz wsparcie kultury
Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na prowadzenie działań proklimatycznych
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na prowadzenie działań proklimatycznych

Ludność odnosząca korzyści ze środków na rzecz jakości powietrza	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na prowadzenie działań proklimatycznych
Roczne zużycie energii pierwotnej w: budynkach publicznych	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na prowadzenie działań proklimatycznych
Ilość wytworzonej energii elektrycznej ze źródeł OZE	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na prowadzenie działań proklimatycznych
Cel 4: Dobre rządzenie sprawami publicznymi i przestrzenią Partnerstwa	
Liczba urzędników samorządowych, którzy wzięli udział w szkoleniach o tematyce związanej z celami strategii	TAK Wskazuje na działania związane z podniesieniem kompetencji kadr
Liczba działających organizacji społecznych na 1000 mieszkańców	TAK Wskazuje na poziom aktywności mieszkańców
Liczba podmiotów, które udostępniły informacje sektora publicznego on-line	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania związane z poprawą dostępności informacji publicznych
Liczba podmiotów wspartych w zakresie rozwoju usług, produktów i procesów cyfrowych	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania związane z poprawą jakości zarządzania produktami i usługami
Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 – transakcja	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania związane z poprawą jakości zarządzania produktami i usługami
Liczba osób objętych szkoleniami w zakresie kompetencji cyfrowych	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania związane z podniesieniem kompetencji kadr
Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	TAK – wskaźnik projektowy Wskazuje na działania związane z poprawą jakości zarządzania produktami i usługami